

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

Diplomová práce

Bc. Eliška Larvová

Kultura a historie města Prostějova se zaměřením na využití těchto
témat ve výuce výchovy k občanství a základů společenských věd

Olomouc 2023

vedoucí práce: PhDr. Pavel Kopeček, Ph.D.

Prohlášení o autorství:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci s názvem *Kultura a historie města Prostějova se zaměřením na využití těchto témat ve výuce výchovy k občanství a základů společenských věd* vypracovala samostatně a uvedla na jejím konci všechny použité zdroje a literaturu.

V Olomouci dne 19. 6. 2023

.....

podpis

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat PhDr. Pavlu Kopečkovi, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce, cenné rady, ochotu a čas věnovaný práci. Dále bych chtěla poděkovat mé mamince, která mi při psaní práce byla velikou oporou.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá městem Prostějov. V teoretické části diplomové práce je charakterizováno město Prostějov, je popsána jeho historie a prostějovská kultura. V rámci historie jsou do diplomové práce zahrnuti i Židé, kteří byli součástí zdejší populace. Do prostějovské kultury jsou zařazeny významné osobnosti, památky a tradice. Praktická část diplomové práce obsahuje metodické listy pro učitele a pracovní listy pro žáky, které jsou zpracovány ke každé kapitole teoretické části práce. Součástí praktické části jsou i dvě exkurze, ke kterým je rovněž zpracován pracovní list. Hlavním cílem práce je poskytnout celistvý pohled na prostějovskou historii a kulturu a vytvořit didaktický materiál do výuky. Práce je primárně určena pro žáky druhého stupně základních škol, a to do předmětu výchova k občanství. Jsou do ní ale rovněž zahrnuty metodické a pracovní listy pro studenty gymnázia, konkrétně do předmětů základy společenských věd a český jazyk a literatura.

Klíčová slova: Prostějov, historie, Židé, kultura, osobnosti Prostějova, památky, tradice, didaktický materiál

Abstract

Diploma thesis is focused on town Prostějov. Theoretical part of the thesis characterizes town Prostějov, describes its history and its culture. Jews, who were part of local population, are also contained in history of Prostějov. Culture of Prostějov includes important personalities of Prostějov, monuments and traditions. Practical part of the thesis contains methodological guides for teachers and worksheets for pupils, which are dedicated to each chapter of the theoretical part. Two excursions with worksheets are also part of the thesis. The main goal of the thesis is to provide complex view on history and culture of Prostějov and to create didactic material to lessons. The thesis is primarily meant for pupils in elementary schools in the lessons of civics. There are also methodological guides and worksheets for students at grammar schools, especially for subjects like social science and Czech language and literature.

Key words: Prostějov, history, Jews, culture, personalities of Prostějov, monuments, traditions, didactic material

Obsah

Úvod.....	8
1 MĚSTO PROSTĚJOV.....	11
1.1 Geografické údaje města.....	11
1.2 Krajina města.....	11
1.3 Průmysl města.....	12
1.4 Kultura a sport města.....	12
1.5 Kulturní instituce města.....	13
1.6 Symboly města.....	13
1.7 Název města.....	13
2 HISTORIE MĚSTA PROSTĚJOV.....	15
2.1 Od vzniku Prostějova do roku 1848.....	15
2.2 Prostějov od roku 1848 do roku 1918.....	18
2.3 Prostějov od roku 1918 do roku 1948.....	19
2.4 Prostějov od roku 1948 do roku 1989.....	20
2.5 Prostějov od roku 1989 do současnosti.....	22
3 ŽIDÉ V PROSTĚJOVĚ.....	23
3.1 Akce připomínající Židy v Prostějově.....	24
4 VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI MĚSTA PROSTĚJOV.....	25
4.1 Vladimír Ambros.....	25
4.2 Milena Dvorská.....	25
4.3 Max Fleischer.....	26
4.4 Edmund Husserl.....	26
4.5 Oldřich Machač.....	27
4.6 Matěj Rejsek.....	28
4.7 Vasil Kaprálek Škrach.....	28
4.8 Karla a Karel Vojáčkovi.....	29
4.9 Otto Wichterle.....	29
4.10 Jiří Wolker.....	30
4.10.1 Wolkerova poezie.....	30
4.10.2 Místa v Prostějově spojená s Wolkerem.....	32
5 KULTURNÍ PAMÁTKY MĚSTA PROSTĚJOV.....	35
5.1 Národní dům.....	35
5.2 Zámek Prostějov.....	36
5.3 Městské opevnění.....	36

5.4 Stará radnice	37
5.5 Nová radnice	37
5.6 Farní kostel Povýšení sv. Kříže	38
5.7 Kostel sv. Jana Nepomuckého a klášter Milosrdných bratří Prostějov	38
5.8 Farní kostel sv. Petra a Pavla a kaple sv. Lazara	39
5.9 Kostel sv. Cyrila a Metoděje.....	40
5.10 Mariánský sloup.....	40
5.11 Synagoga Beth´ha - Midrasch.....	40
5.12 Husův sbor	41
5.13 Špalíček.....	41
5.14 Židovské hřbitovy	42
6 KULTURNÍ TRADICE MĚSTA PROSTĚJOV	43
6.1 Wolkerův Prostějov	43
6.2 O hanáckyho kohóta	44
6.3 Festival Prostějovské dny hudby	44
6.4 Festival prostějovských amatérských divadelních souborů MEDart.....	45
6.5 Noc kostelů	45
6.6 Prostějovské kulturní léto	45
6.7 ProFest	46
6.8 Prostějovské hanácké slavnosti.....	46
6.8.1 Hanácký kroj	47
6.8.2 Hanácké písně	48
6.8.3 Hanácké tance	50
6.9 Prostějovská kulturní zima.....	51
6.10 Masopust.....	51
6.11 Vynášení Smrtky.....	52
7 VYUŽITÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE PRO PEDAGOGICKÉ ÚČELY	53
7.1 Metodické pokyny pro učitele	54
7.1.1 Město Prostějov.....	56
7.1.2 Historie města Prostějov.....	62
7.1.3 Židé v Prostějově.....	67
7.1.4 Významné osobnosti města Prostějov	73
7.1.5 Jiří Wolker.....	79
7.1.6 Jiří Wolker (exkurze)	84
7.1.7 Kulturní památky města Prostějov (exkurze).....	89

7.1.8 Kulturní tradice města Prostějov	96
Závěr	102
Seznam použitých zdrojů	105
Seznam použitých zkratek	113
Seznam obrázků v pracovních listech.....	114
Seznam příloh	119

Úvod

Diplomová práce je zaměřena na kulturu a historii města Prostějova s využitím těchto témat primárně v předmětu výchova k občanství. V rámci kultury budou do práce zařazeny významné osobnosti, které se v Prostějově narodily, kulturní památky města a městské kulturní tradice. V rámci historie popíšu dějiny města od jeho počátků až po současnost. Rovněž bude jedna kapitola práce věnovaná prostějovským Židům, kteří v minulosti tvořili část prostějovské populace. Téma diplomové práce jsem si vybrala z důvodu mého budoucího profesního zaměření. Dalším důvodem byl zájem o město Prostějov, které je zároveň mým rodným městem. V neposlední řadě bylo důvodem výběru tématu nedostatečné množství materiálů na dané téma, s nímž jsem se setkala v rámci vykonávání pedagogické praxe.

Cílem diplomové práce je poskytnout ucelený pohled na kulturu a historii města Prostějova. Dalším cílem je vytvořit didaktický materiál do výuky v podobě metodických a pracovních listů, který bude zaměřen na výše uvedená témata diplomové práce. Didaktický materiál bude vypracován jak pro základní školy, tak pro gymnázia. A to do předmětů výchova k občanství, základy společenských věd a český jazyk a literatura.

Diplomová práce bude rozdělena na dvě části, a sice na teoretickou a praktickou část. Teoretická část práce bude obsahovat celkem šest kapitol. Obsahem praktické části bude celkem osm návrhů příprav do výuky, včetně návrhů dvou exkurzí.

První kapitola teoretické části diplomové práce svým obsahem shrne základní informace o městě. Jednotlivé podkapitoly se zaměří na geografické údaje, krajinu, průmysl, kulturu a sport, kulturní instituce, městské symboly a na název města. Tato kapitola bude v praktické části práce zpracována pro druhý stupeň základní školy, a to do předmětu výchova k občanství. Obsah druhé kapitoly poskytne informace o historii Prostějova, a to od vzniku města až po jeho současnost. Tato kapitola bude obsahovat celkem pět podkapitol, rozdělených dle jednotlivých období. V praktické části bude druhá kapitola diplomové práce rovněž určena na druhý stupeň základní školy, do výchovy k občanství. Třetí kapitola práce naváže svým tématem na kapitolu druhou, jelikož její obsah poskytne popis a informace o historii prostějovských Židů. Okrajově se v této kapitole zmíním o osobnostech zdejší židovské obce a o významných stavbách. Židovským stavbám ale věnuji více prostoru v kapitole páté. Součástí třetí kapitoly bude jedna podkapitola, která popíše současné vzpomínkové akce věnované osobnostem bývalé prostějovské židovské obce. Třetí kapitola bude vzhledem k jejímu obsahu určena

pro gymnázia, a to do předmětu základy společenských věd. Kapitola čtvrtá se zaměří na významné osobnosti, které se v Prostějově narodily. Celkem zpracuji deset medailonů prostějovských osobností. Tato kapitola bude určena pro druhý stupeň základní školy, a sice do předmětu výchova k občanství. Součástí této kapitoly bude i jeden z nejvýznamnějších básníků proletářské poezie, a sice Jiří Wolker. Tomu bude v této kapitole věnováno více prostoru. Kromě medailonu o básníkovi charakterizují dvě jeho nejznámější básnické sbírky a vyjmenují místa v Prostějově, která se pojí s jeho osobou. Na básníka a jeho dílo bude zvlášť zpracována příprava na hodinu pro studenty gymnázia, a to do předmětu český jazyk a literatura. Do tohoto předmětu, rovněž pro studenty gymnázia, zpracuji i návrh na exkurzi s názvem *Hledá se Jiří Wolker*, jejíž trasa povede právě místy, které jsou s básníkem spjaty. V páté kapitole diplomové práce popíšu čtrnáct kulturních památek města. Na tuto kapitolu bude rovněž zpracována exkurze s názvem *Kulturní památky tam a zpátky*. Tentokrát ale exkurzi zpracuji pro druhý stupeň základní školy, a to do předmětu výchova k občanství. Poslední kapitola teoretické části bude obsahovat výčet prostějovských kulturních tradic. Celkem se tato kapitola bude skládat z jedenácti podkapitol. Nejvíce prostoru bude věnováno nejznámější prostějovské tradici, a sice Hanáckým slavnostem, v rámci jejichž podkapitoly blíže charakterizují hanácký kroj, hanácké písně a hanácké tance.

Ze zdrojů použitých v teoretické části diplomové práce bude stěžejní publikace od Ludmily Grůzové s názvem *Prostějov 1390-1990: 600 let*, jejíž obsah vytvoří základ pro informace o historii Prostějova. Potřebné údaje o Židech a jejich památkách poskytne publikace od Jaroslava Klenovského s názvem *Židovské město v Prostějově* a kniha od autorů Petr Komárek a Marek Moudrý, která nese název *Prostějov: hanácký Jeruzalém*. Pro kapitolu, jenž se věnuje významným osobnostem Prostějova, vytvoří základ publikace od Tomáše Cydlíka *Osobnosti Prostějovska*. K rozboru Wolkerových básnických sbírek poslouží publikace *Jiří Wolker: studie s ukázkami z díla* od Štěpána Vlašína. Základem pro kapitolu o prostějovských památkách bude publikace *Slavné stavby Prostějova* od autorů Ondřej Belšík a Miroslav Chytil. Co se týče podkapitoly *6.8 Prostějovské hanácké slavnosti* a jejích oddílů *hanácký kroj, hanácké písně a hanácké tance*, bude využito publikací od Josefa Bartoše *Prostějov: dějiny města*, publikace od Jana Rudolfa Bečáka, Pavla Pospěcha a Františka Šalého *Lidové umění na Hané: lidová kultura hmotná*, publikace Jana Poláčka *Lidové písně z Hané: sbírka jednohlasých lidových písní* a publikace od autorky Zdenky Jelínkové *Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska*. Všechny tyto publikace se nachází v Městské knihovně Prostějov, která bude hlavním zdrojem informací pro mou diplomovou práci. Co se týče dalších zdrojů,

využiji především webové stránky města Prostějova, které poskytnou informace především ke kapitole o kulturních tradicích města a ke kapitole o základních údajích o městě. Základní údaje o městě doplní publikace od Miloše Kvapila *Prostějov v informacích a datech, aneb, Kniha o tom, co pocestný může v Prostějově vidět*. Z dalších internetových zdrojů využiji například stránky Muzea a galerie v Prostějově a další.

Obsahem praktické části diplomové práce bude didaktický materiál vytvořený z jednotlivých kapitol části teoretické. Didaktický materiál budou představovat metodické listy pro učitele a pracovní listy pro žáky. Celkem vytvořím osm metodických listů a 8 pracovních listů. Tento počet zahrnuje i dvě exkurze. V pracovních listech bude využita především práce s textem, práce s obrazem, předvádění a pozorování, výklad, diskuze, ale i metody produkční. Metodické a pracovní listy primárně vytvořím pro žáky druhého stupně základní školy, a to do předmětu výchova k občanství, kde najdou uplatnění v rámci učiva *Naše obec, region, kraj*. Do tohoto učiva spadá převážná většina obsahu teoretické části práce, jelikož učivo zahrnuje, mimo jiné, významné rodáky, zajímavá a památná místa a místní tradice. Rovněž ale do práce zahrnu metodické a pracovní listy pro studenty gymnázia, a to do předmětů základy společenských věd a český jazyk a literatura. Kromě těchto předmětů najde práce v rámci mezipředmětových vztahů uplatnění v dalších předmětech, především v dějepise a zeměpise.

Co se týče závěrečných prací, které zpracovávají stejné či velmi podobné téma, bylo jich napsáno již mnoho. Mezi nimi například bakalářská práce *Vývoj židovské obce v Prostějově a reflexe jejího působení v každodenním životě města* (2023) od Kristýny Mulikové z Univerzity Palackého v Olomouci, bakalářská práce *Svátky a slavnosti na Prostějovsku* (2022) od Moniky Říhové z Univerzity Palackého v Olomouci, diplomová práce *Mapa Zajímavosti Prostějova* (2022) od Adély Bednářové z Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, diplomová práce *Lidové zvyky a tradice v regionu Prostějov a jejich využití ve výuce praktických činností na 1. stupni ZŠ* (2020) od Pavlíně Řezníčkové z Univerzity Palackého v Olomouci, bakalářská práce *Kulturní tradice prostějovského regionu a jejich uplatnění v mateřské škole* (2016) od Marie Dostálové z Univerzity Palackého v Olomouci nebo bakalářská práce *Dějiny židovské obce v Prostějově a využití tohoto tématu v pedagogické praxi* (2011), jejíž autorkou je Lucie Kučerová rovněž z Univerzity Palackého v Olomouci. Žádná z vyhledaných prací ale neobsahovala didaktické materiály do předmětu výchova k občanství nebo základy společenských věd. Nejblíže mé práci měla poslední zmiňovaná bakalářská práce z roku 2011, jejíž praktická část obsahuje návrh přípravy na hodinu s tématem Židů pro střední školy.

1 MĚSTO PROSTĚJOV

Město Prostějov se nachází v Olomouckém kraji, v okrese Prostějov. Olomoucký kraj je tvořen celkem pěti okresy. Kromě Prostějova je jeho součástí i okres Olomouc, Jeseník, Šumperk a Přerov. Okres Prostějov se celkem skládá z 97 obcí, z nichž má pět status města a šest status městysu. Město Prostějov se skládá ze sedmi městských částí, kterými jsou: Čechovice, Čechůvky, Domamyslice, Krasice, Prostějov, Vrahovice a Žešov. (Český statistický úřad, 2023 [1])

1.1 Geografické údaje města

Prostějov se nachází v nadmořské výšce 223 m n. m. Celková rozloha tohoto města je 39,04 km². (Statutární město Prostějov, © 2000 [2])

K 1. 1. 2023 mělo město 43 551 obyvatel. (Český statistický úřad, 2023 [3])

Prostějov je situován v severní části Hornomoravského úvalu, v rovině s názvem Haná¹. Podnebí města je přechodné. Vliv na něj mají dva činitelé, a sice nízká nadmořská výška a jeho blízkost horskému pohoří Jeseníky. Prostějovem protékají dvě říčky, a to Hloučela a Romže. Pramen Hloučely vyvěrá na Dražanské vrchovině. Městem protéká pouze jedno její rameno, které nese název Mlýnská strouha. Hloučela se pak vlévá přímo do Romže. Ta pramení u Dzbele a pod stejným jménem se vlévá do řeky Moravy. (Kvapil, 1996, s. 5)

1.2 Krajina města

V Prostějově se nachází Botanická zahrada Petra Albrechta, naučná stezka, která vede podél biokoridoru Hloučely, a několik parků. Z parků se konkrétně jedná o Kolářovy sady s hvězdárnou, nejstarší Smetanovy sady s městskými hradbami, Spitznerovy sady a Mládkovy sady, které nově vznikly v letech 2019-2020. (Turistický portál města Prostějova, 2022 [4])

Kromě výše uvedených míst se přímo v Prostějově nachází městský rybník, který se rozprostírá na pomezí Kolářových sadů. Vedle vodních živočichů je v blízkosti rybníka k vidění stromová alej dotvářející jeho scenerii. (Komárek, Moudrý, 2017, s. 231-232) Kromě rybníka ve městě se další nacházejí i v jeho městských částech.

---

¹ Oblast Hané je území ohraničené pásmy těchto hor a pahorkatin: Dražanská vrchovina, Chřibý, Nízký Jeseník a Oderské vrchy. (Jelínková, 1997, s. 3)

1.3 Průmysl města

Počátky prostějovského průmyslu jsou spojeny s textilním a potravinářským průmyslem. Od 16. století nejvíce prosperovalo soukenictví, dalším významným odvětvím poté bylo tkalcovství, krejčovství a kožešnictví. V 18. století získalo ve městě převahu sladovnictví, lihovarnictví a pivovarnictví, ve století 19. pak cukrovarnictví. V 50. letech 19. století se díky Mořici Mandlovi a jeho synům, kteří v Prostějově jako první založili dílnu na výrobu oděvů, velmi rozvinulo tkalcovství. Úspěchy židovské rodiny Mandlů byly velké, v roce 1858 zde kromě dílny založili i konfekční továrnu. Prostějov tak měl značný podíl na výrobě oděvů v celém Rakousku-Uhersku. Na přelomu 19. a 20. století ve městě začal prosperovat průmysl kožedělný a obuvnický. V 80. letech se oděvní podniky v Prostějově postupně seskupily do největšího konfekčního podniku, do OP Prostějov. Tato společnost zanikla v roce 2014, a to kvůli insolvenční. I nadále ale ve městě existuje mnoho podniků, které v textilním průmyslu pokračují. Jsou jimi například firma GALA a.s., která vyrábí míče, sportovní tašky nebo turistické batohy. Dále firma Toray Textiles Central Europe s.r.o. vyrábějící polyesterové tkaniny. V textilním průmyslu podniká i mnoho soukromých firem, jako jsou například Koutný spol. s r.o., KAJA s.r.o., H & D a.s. a další. Současný průmysl města je soustředěn zejména na strojírenství. Nachází se zde například firma na výrobu stabilizátorů a nápravových pružin MUBEA, dále Hanácké železářny a pérovny, a.s., které vyrábějí převážně pružiny a pružící součástky, Železářny – Annahütte, spol. s r.o. a další. (Český statistický úřad, 2023 [5])

1.4 Kultura a sport města

Během celého roku se v Prostějově koná mnoho kulturních událostí. Mezi ty nejznámější patří Wolkerův Prostějov, Prostějovské kulturní léto, Hanácké slavnosti nebo Prostějovská kulturní zima. Kromě široké kulturní nabídky nabízí Prostějov i široké spektrum sportovních aktivit. Ve městě se nachází mnoho cyklostezek i různých sportovních areálů, jako jsou například zimní stadion, aquapark, městské lázně, fotbalová a víceúčelová hřiště, velodrom nebo několik tenisových kurtů. (Turistický portál města Prostějova, © 2000 [6]) Prostějov je tak domovem mnoha sportovních organizací, klubů a oddílů, mezi které patří například fotbalový klub 1.SK Prostějov, Atletický klub Prostějov, basketbalový spolek BCM Orli Prostějov, florbalový klub FBC Playmakers Prostějov, hokejový klub LHK Jestřábi Prostějov, tenisový klub TK Plus s.r.o., volejbalový klub VK Prostějov a další. (Turistický portál města Prostějova, 2022 [7])

1.5 Kulturní instituce města

Mezi hlavní kulturní instituce města patří Muzeum a galerie v Prostějově, Městská knihovna Prostějov, Městské divadlo v Prostějově, Kulturní klub DUHA, Státní okresní archiv Prostějov, galerie Bašta, Kinokavárna DUHA a kino Metro 70. (Kvapil, 1996, s. 32)

Muzeum a galerie v Prostějově se nenachází na jednom místě, jelikož pod tuto instituci spadá více kulturních objektů. Konkrétně se jedná o hlavní budovu muzea na náměstí Tomáše Garrigue Masaryka a o galerii Špalíček na Uprkově ulici č. 18. Dalšími objekty muzea jsou hvězdárna v Kolářových sadech a Červený domek Petra Bezruče. Ten se sice nachází v Kostelci na Hané, ale pod správu prostějovského muzea spadá také. (Muzeum a galerie v Prostějově, © 2022 [8])

Všechny tyto kulturní instituce nabízí nespočet akcí, přednášek, výstav nebo promítání pro místní obyvatele, ale i pro širokou veřejnost. Kromě výše uvedených kulturních institucí se ve městě nachází mnoho dalších organizací, které se podílejí na zdejších kulturním a společenském životě.

1.6 Symboly města

Znak města má podobu štítu, který je půlený svislou čarou. Pravá polovina štítu má žlutý podklad², na kterém je červená mříž. Na této mříži se nachází jedenáct žlutých šesticípých hvězd. Levá polovina štítu je modrá a její dominantou je černá nekorunovaná orlice. Tato orlice je vyobrazena pouze z poloviny, hledí doleva a má vyplazený červený jazyk. (Kvapil, 1996, s. 18)

Městskou vlajku tvoří obdélník, jehož strany jsou v poměru 2:3. Vlajka je rozdělena na dvě půlky svislou čarou. Vpravo je modrá barva a vlevo barva žlutá. Dominantou vlajky je pak městský znak, který se nachází přesně uprostřed. (Kvapil, 1996, s. 18)

1.7 Název města

Název města je odvozen od jména Prostěj. Za zakladatele vesnice je považován šlechtic Prostěj, který byl v roce 1114 oslepen na příkaz olomouckého knížete Oty za dvorské intriky. (Grůzová, 2000, s. 51)

---

² Při popisu městského znaku a městské vlajky vycházíme z heraldického hlediska, kdy se znak i vlajka popisuje z pozice za nimi, ne z pohledu na ně. (Turistický portál Prostějov, © 2000 [9])

Osobní jméno Prostěj má velice blízko k přídavnému jménu prostý, ze kterého bylo nejspíše odvozeno. (Kvapil, 1996, s. 21)

2 HISTORIE MĚSTA PROSTĚJOV

Oblast Prostějova byla osidlována již v 9. století, jak dokazují archeologické nálezy. Důvodem, proč si lidé k osidlování vybrali zrovna oblast Prostějova, byla jednak jeho výhodná poloha v úrodné Hané, jednak blízkost dvou říček, které touto oblastí protékají. (Bartková, 2007, s. 5)

2.1 Od vzniku Prostějova do roku 1848

Poprvé se o Prostějově z písemných pramenů dozvídáme v roce 1141, a to ze zakládací listiny nového biskupského kostela sv. Václava v Olomouci. V zakládací listině bylo uvedeno, že ves Prostějovice je součástí majetku tohoto kostela. Ves tedy představovala první podobu současného města Prostějov. Od roku 1141 pak o Prostějově dlouhou dobu nebyla žádná další zmínka. To se změnilo 31. prosince 1213. V tento den byly králem Přemyslem Otakarem I. a markrabětem Vladislavem Jindřichem vydány dvě listiny, ve kterých se objevuje osada s názvem Prosteyow. Osada tehdy na svém území přivítala jednak českého krále a jeho doprovod, jednak svého majitele, výše zmíněného moravského markraběte Vladislava Jindřicha. Z Prostějova se přibližně v polovině 13. století stala trhovářská ves. Bylo to i díky výhodné lokalitě Prostějova, která se nachází uprostřed obchodní trati mezi Brnem a Olomoucí. Podle německého názvu trhovářské vsi Prosteys je zřejmé, že se skládala převážně z německých osadníků, kteří sem přišli na pozvání markraběte. Němečtí osadníci zde vytvořili novou osadu, na kterou byla přenesena práva prvotní osady české. Jako městečko je Prostějov označován od roku 1365. (Bartková, 2007, s. 5-6)

Na počátku 14. století byl Prostějov ve vlastnictví Lucemburků. Jejich špatný finanční stav ovšem vedl k tomu, že Prostějov dávali do zástavy okolní šlechtě. Změna nastala v polovině 14. století, kdy už nebyl dáván šlechtě pouze do zástavy, ale přešel do jejich majetku trvale. Prvním šlechtickým rodem, který vlastnil Prostějov, byli jihočeští Šelmberkové. Za Šelmberků se název Prostějova změnil zpět na český. Šlechticové si městečko rozdělili do více majetkových částí. V roce 1365 zakoupil Boček z Kunštátu od Šelmberků část Prostějova. Tuto část pak v roce 1374 zakoupil Beneš z Kravař. Benešův syn, Petr, pak získal i zbývající část Prostějova. V poslední čtvrtině 14. století se tedy městečko dostalo do vlastnictví dalšího významného šlechtického rodu, a sice pánů z Kravař. Tento rod již od roku 1320 vlastnil hrad Plumlov, který se nachází v blízkosti Prostějova. Petr z Kravař se zasloužil o prosperitu městečka, když zde založil nové tržiště, které se nazývalo Nové město. Rovněž pro Prostějov vymohl výsadu prvního výročního trhu. Tu získal od markraběte Jošta,

který ji Prostějovu udělil 27. března 1390. Tato výsada byla velice důležitá, jelikož byl díky ní Prostějov povýšen na město. Vůbec poprvé od udělení výsady byl Prostějov nazván městem v zakládací listině augustiniánského kláštera, který zde Petr z Kravař založil. Označení Prostějova za město bylo rovněž důležité pro jeho obyvatele. Ti si roku 1392 nechali založit první městskou knihu a roku 1399 i městskou pečeť. Posledním významným činem Petra z Kravař bylo spojení starého a nového města v jednu část. Stalo se tak díky privilegii z roku 1406. Po tomto spojení pak město bylo podřízeno městskému právu olomouckému, což byla novinka, protože do té doby se řídil právem brněnským. (Grůzová, 1989, s. 8)

Stejně tak jako mnoha dalším městům, ani Prostějovu se nevyhnuly husitské války. Kvůli konfliktu došlo k zpomalení jeho rozvoje, byl zničen augustiniánský klášter, a město, které nebylo dostatečně opevněné, bylo vypáleno. Po skončení válek se prostějovští obyvatele snažili především obnovit městské opevnění, aby již znovu nedošlo k poničení jejich města. Rovněž se museli vypořádávat s rozvráceným hospodářstvím. To se ale změnilo s nástupem nového zemského správce, kterým byl Jiří z Poděbrad. Prostějov se stal střediskem obchodu, kde se začali usazovat nově příchozí řemeslníci. Kromě řemeslníků se novými obyvateli města stávali i Židé, kteří byli nuceni odejít z královské Olomouce. Kolem roku 1454 tak v Prostějově vzniklo židovské město, později dvě ghetta. Konec 15. století by se dal označit jako doba kulturního, stavebního a hospodářského rozmachu Prostějova. Mezi nejvíce prosperující odvětví patřilo sladovnictví a pivovarnictví, které bylo výsadou pouze měšťanů, jelikož měli právo výčepu a vlastnili právovárečné domy. V 16. století se k těmto dvěma odvětvím přidalo i pálení žitné kořalky. Z řemesel se nejvíce rozvíjelo soukenictví, tkalcovství, krejčovství a kožešnictví. Ve městě rovněž začalo vznikat kovodělné odvětví. Prostějovský obchod se mohl i nadále rozvíjet především díky dalším tržním právům, které město získalo. (Grůzová, 1989, s. 9-10)

Posledním vlastníkem Prostějova z rodu Kravařů byl Jiří. Po jeho smrti přešlo vlastnictví města společně s plumlovským panstvím do rukou jeho dcery Johanky. Jejím manželem byl Jan Heralt z Kunštátu, který zde po své smrti v roce 1490 nezanechal žádné mužské potomky. Majetek tak získal Vratislav z Pernštejna, který se oženil s jeho dcerou Ludmilou. Pernštejnové Prostějov vlastnili více jak sto let. Díky tomuto šlechtickému rodu město získalo mnoho výsad, což se promítlo do jeho rostoucího bohatství a prosperity. S bohatstvím města souvisela i jeho výstavba. V roce 1495 začaly vznikat kamenné hradby, později doplněné o bašty. V letech 1521-1530 se budovala radnice, která dnes slouží jako muzeum. Za Pernštejnů byl rovněž v roce 1522 dostavěn bývalý klášterní kostel.

Nejvýznamnější stavbou z období renesance je zámek na dnešním Pernštýnském náměstí. Zámek byl postaven mezi lety 1526-1530 Janem z Pernštejna. V letech 1568-1572 pak prošel přestavbou, kterou měl na starost jeho syn Vratislav. (Grůzová, 1989, s. 10-11)

V Prostějově vládla za Viléma z Pernštejna náboženská tolerance. O Vilémovi je rovněž známo, že byl příznivcem jednoty bratrské. Tyto dva aspekty měly za důsledek příchod českých bratří v 16. století. Prostějov se dokonce řadil k jednomu z nejvýznamnějších center jednoty u nás. Díky jejich příchodu došlo ke kulturnímu obohacení města, a sice díky bratrské škole. Tato škola ale nebyla v Prostějově jedinou, jelikož již v první polovině 15. století fungovala škola, kterou zde založili augustiniani. Na ní pravděpodobně studoval i Matěj Rejsek. Z učitelů, kteří na městských školách vyučovali, se pak mnohdy stávali radní písaři. Jedním z nejvýznamnějších byl Jan Bělkovský z Rošnova, díky kterému vznikla v roce 1583 nejstarší prostějovská pamětní kniha. Konec 16. století je ve městě spojen s jeho hospodářským úpadkem. Ten nastal kvůli dluhům Vratislava z Pernštejna. Zadlužené plumlovské panství s Prostějovem koupil v roce 1599 Karel z Lichtenštejna. (Grůzová, 1989, s. 12-13)

Prostějované usilovali o to, aby se Prostějov dostal pod vládu Lichtenštejnů. Za tímto zájmem stála nutnost ochrany, kterou obyvatelé města pocíťovali. Zároveň by pak z tohoto vlastnictví plynula výhoda majetku nejvýznamnějšího rodu v zemi. To však bohužel ještě obyvatelé města netušili, jaké nepříznivé podmínky s sebou doba za vlády Lichtenštejnů přinese. (Kokojanová, 1994, s. 47)

Nejvíce se vláda Karla z Lichtenštejna dotkla obyvatel nekatolického vyznání. Těm, kteří odmítali přejít na katolickou víru, byla odebrána živnost a následně museli opustit město. Stejně krutě bylo zacházeno i s českými bratry. Mnozí z nich zemřeli ve vězení. Karel rovněž zrušil privilegium odvolávat se k olomouckému právu během řešení sporů. Kromě těchto změn museli obyvatelé města čelit zkáze třicetileté války, která Prostějov zcela zpusťovala. Obnova města trvala delší dobu. Nejvíce ale z třicetileté války, která zničila i zdejší cechy, profitovali židovští obchodníci. Ti postupně ovládli oděvní, textilní a kožešnický obchod. Dne 27. dubna 1697 postihla město další katastrofa, obrovský požár. Ten zničil radnici, kostel, školu, několik domů i židovské město. Obnovené městské stavby pak dostaly barokní podobu. Zároveň vznikaly i stavby nové, především církevní, které měly odrážet vítězství protireformace. Mezi ně patřil například konvent milosrdných bratří, nově přestavěný kostel sv. Petra a Pavla, kapucínský kostel nebo mariánský sloup. Protireformace měla mnoho dalších důsledků. Přinesla úpadek zdejšímu školství a omezila kulturní a společenský život ve městě. Od 17. století rovněž postupovalo poněmčování měšťanů. A od roku 1727 zde pak dalších 165

let byla německá správa. Do vývoje města zasáhly i josefínské reformy, které progresivně ovlivnily školství a zdravotnictví. Městu se bohužel v 18. století nevyhnula hospodářská stagnace, ke které přispěly války Marie Terezie s Pruskem počátkem 40. let 18. století a napoleonské války ke konci století. (Grúzová, 1989, s. 13-15)

2.2 Prostějov od roku 1848 do roku 1918

Revoluční rok 1848 zasáhl i město Prostějov. Poté, co revoluční bouře vystřídal režim Alexandra Bacha, připomínal obyvatelům pokrokové úmysly revoluce alespoň Čtenářský spolek, jenž byl centrem českého národního života. Dalšími spolky, které na něj v 60. letech navázaly, byly například Měšťanská beseda, Sokol, Orlice nebo Vlastimila. Velký posun dopředu pro město proběhl na přelomu 60. a 70. let. Rozvíjel se veřejný, kulturní a společenský život, a to především díky hospodářskému rozmachu. Ten se projevoval růstem pivovarů, sladoven, palíren nebo mydláren. Kromě toho prosperovala oděvní výroba židovských podnikatelů, především Mořice Mandla a jeho synů, kteří zde založili první oděvní dílnu, v roce 1858 i konfekční továrnu. Rovněž ve městě začala vznikat výroba obuvi nebo závody na výrobu zemědělských strojů. Začal růst i počet obyvatel a z Prostějova se tehdy stalo třetí největší město na Moravě. (Grúzová, 1989, s. 17-18)

Od 60. let 19. století se v Prostějově začínají projevovat snahy českého měšťanstva o změny v oblasti národního a politického života. Prostějov byl stále pod německou správou a české měšťanstvo usilovalo o to, aby správa města byla česká. Centrem Čechů byla tzv. valcha, v jejímž čele stál Karel Novotný. Centrem Němců bylo tzv. kasino společně se střeleckým spolkem. Mezi českou a německou stranou tak probíhal politický boj, který byl ukončen 29. října 1892. V tento den vyhrálo obecní volby české zastupitelstvo a vznikl nový obecní výbor, ve kterém přední místo patřilo novému starostovi a lékárníkovi Karlu Vojáčkovi. (Bartková, 2007, s. 24)

Od roku 1892 do začátku první světové války prošlo město mnoha proměnami, které se projeví především v politické, hospodářské, kulturní a společenské sféře. Zvyšoval se počet obyvatel. Národností převahu měli Češi, zbytek prostějovské populace tvořili Němci a Židé. S rostoucím počtem obyvatel rostl i počet nových staveb ve městě. Vznikaly tak nové domy a veřejné budovy, jako je například nemocnice Milosrdných bratří, Národní dům nebo radnice. Kromě těchto staveb se ale stavěly i budovy průmyslové a hospodářské. Příčinou jak stavebního, tak početního růstu města byl hlavně prosperující průmysl. Z kovodělného průmyslu byly nejznámější závody Františka Wichterleho a bratrů Kovářů, jejichž výroba se

zaměřovala především na zemědělské stroje. Elektrifikace se město dočkalo v roce 1898, v roce 1906 i vodovodu. Rozrůstal se i počet škol, které zahrnovaly školy mateřské, obecné, měšťanské, střední, pokračovací nebo hudební. Na výběr tedy bylo široké spektrum, ovšem vedení města nejvíce upřednostňovalo ty školy, které se zaměřovaly na obchod a průmysl. (Grůzová, 1989, s. 21-23)

Centrum kulturního života ve městě tvořily různé spolky, jednalo se například o pěvecké spolky Orlice a Vlastimila, čtenářský spolek, Sokol nebo o spolek Měšťanská beseda. Kromě těchto spolků byla na vzestupu i divadelní a hudební činnost. V hudební sféře bylo v této době známé Orchestrální sdružení, ve kterém, mimo jiné, působili otec a syn Ambrosovi. Pozadu nezůstala ani výtvarná kultura, jejíž stoupenci se scházeli v Klubu přátel umění. Předválečný kulturní život rovněž obohatil vznik městské knihovny a muzea. V roce 1870 byly v Prostějově zásluhou Josefa Vrly vytisknuty první české noviny s názvem Občan. Nejstarší prostějovské noviny se jmenovaly Hlasy z Hané. Jejich redakce ve městě působila od roku 1882. (Bartková, 2007, s. 25-26)

První světová válka do života města zasáhla dne 31. července 1914, kdy byla vyhlášena mobilizace. Město a jeho obyvatelé nejvíce trpěli nedostatečným zásobováním. Tíživá situace vyvrcholila 25. a 26. dubna 1917 stávkami a hladovými demonstracemi, při kterých bylo zastřeleno 23 demonstrujících. (Grůzová, 1989, s. 24)

2.3 Prostějov od roku 1918 do roku 1948

Samostatná Československá republika byla v Prostějově vyhlášena 29. října 1918. Politická situace po první světové válce se vyznačovala zápasem politických stran o voliče. Těm nejvíce záleželo na tom, aby jim představitelé politických stran zajistili lepší životní podmínky a sociální zaopatření. První polovina 20. století je pro město významná z architektonického hlediska, jelikož zde bylo postaveno mnoho staveb, které navrhovali převážně místní architekti. V meziválečném období téměř zanikly německé školy. Základní školství procházelo změnami jen sporadicky, střední školy byly i nadále přizpůsobovány potřebám průmyslu. Kromě školství se rovněž rozvíjela kultura, kterou opět tvořily převážně spolky. Oblíbené byly různé přednášky, výstavy nebo koncerty. Nadále zůstaly činné pěvecké soubory Orlice a Vlastimila. Kromě nich ale například i Orchestrální sdružení. Dále pak pokračovala divadelní činnost, během které do Prostějova zavítala i známá dvojice Voskovec a Werich. Pozadu se svou činností nezůstávalo ani muzeum, řízené PhDr. Janem Kühndlem, který měl zároveň na starost správu městského archivu. Historik umění MUDr. Jaroslav Mathon

vedl zdejší komisi památkové péče, díky které ve městě započaly různé restaurátorské práce. Aktivní činnost vyvíjely různé kluby, například Klub přírodovědecký nebo Klub historický a státopědecký. Na poli literatury se začínají objevovat jména významných literátů, mezi kterými nesmí chybět jméno Jiří Wolker. Po roce 1918 se ve městě začíná rozšiřovat i kultura sportu. Do té doby nebylo sportovní dění nijak zvlášť pestré, provozovala se zde pouze kopaná, cyklistika a těžká atletika. Od roku 1869 ve městě působil Sokol, od roku 1900 Dělnická tělocvičná jednota a od roku 1909 Orel. To se změnilo po již zmíněném roce 1918, kdy se rozrostl počet sportovních klubů. Mezi nejpopulárnější sporty patřila kopaná. Nejznámějším zdejším klubem byl tehdy SK Prostějov, který ve městě působí dodnes. Mezi další velmi oblíbené sporty patřil lední hokej a atletika. (Grůzová, 1989, s. 25-27)

Dosavadní život v Prostějově se změnil, když začala 2. světová válka. Dne 15. března 1939 přijeli do města první Němci. O den později dorazily jednotky SS a gestapa, které zde začaly se zatýkáci akcí. Tato akce převážně cílila na židovské obyvatelstvo a na komunisty. Obyvatelé města si rovněž museli zvyknout na řízené hospodářství a potravinové lístky. Další změna se týkala dosazení německého vládního komisaře JUDr. Maxmiliána Girtha do správy města. Hospodářství se zaměřovalo na válečnou výrobu, byl likvidován český národní život a rovněž sílila perzekuce Židů, kterých bylo z Prostějova a blízkého okolí v roce 1942 přes 1600 odvečeno do koncentračních táborů. Prostějov byl osvobozen dne 9. května 1945 oddíly Rudé armády. Po válce se město a jeho obyvatelé snažili obnovit jak veřejný a politický život, tak život sportovní a kulturní. Obnova kulturního života se nesla v duchu hrdosti na vybojovanou národní samostatnost. Svou činnost obnovil pěvecký spolek Orlice, Orchestrální sdružení i Národním dům. Prostějovští sportovci a fanoušci se opět mohli těšit ze zápasů kopané. Kromě kopané se ve městě opět začala provozovat cyklistika, házená, tenis, atletika i odbíjená. Do předválečného stavu se pomalu vracel i průmysl. (Grůzová, 1989, s. 27-29)

2.4 Prostějov od roku 1948 do roku 1989

V době socialistického Prostějova vznikalo mnoho veřejných budov, mezi nimi například hala hlavního vlakového nádraží³, v jehož blízkosti bylo vybudováno i nádraží autobusové. Dále vznikl obchodní dům Prior (dnešní Zlatá Brána), lázně, zimní stadion, poliklinika, domov důchodců, zdravotnický areál nové nemocnice, dětské dopravní hřiště a mnoho dalších. Stejně tak začala ve velké míře růst bytová výstavba, kdy mezi lety

---

³ Kromě hlavního vlakového nádraží je dodnes ve městě funkční i nádraží místní. Obyvatelé města však k přepravě více využívají hlavní nádraží, které se nachází na železniční trati mezi Olomoucí a Brnem. (Grůzová, 1989, s. 33)

1945-1985 vzniklo celkem 11 tisíc nových bytů. Zvyšoval se počet obyvatel, kteří do města přicházeli především za prací. Růst populace byl rovněž zapříčiněn postupným připojováním okolních obcí k městu. Co se týče průmyslu v tomto období, byla jeho jednotlivá odvětví soustředěna do národních podniků. Jedním z největších v Prostějově byl národní podnik Oděvní průmysl, který pokračoval v oděvní tradici města. Konfekční výroba tohoto podniku tehdy patřila k největším v Evropě. Kromě Oděvního průmyslu patřily k největším národním podnikům ještě následující. A sice národní podnik Agrostroj, dnešní Agro, zaměřený na výrobu zemědělských strojů a nářadí. Dále národní podnik Hanácké železářny Prostějov, který dodnes pod názvem Hanácké železářny a pérovny, a.s. vyrábí pružiny a pružící součástky. A národní podnik Gala, dnešní GALA a.s., vyrábějící míče, kabelky, sportovní tašky a jiné sportovní zboží. Co se týče dalších prosperujících podniků té doby, jejichž tradice sahá až do nejstarších dob města, patřila mezi ně například výroba kořalky v tehdejšímu podniku Starorežná. Tradice výroby tohoto nápoje dodnes pokračuje, avšak název společnosti se změnil na původní, tedy na Palírnu U Zeleného stromu. V tradici pivovarnictví ve městě pokračoval Pivovar Prostějov, který již v současnosti neplní svou původní funkci. Kromě těchto nejvýznamnějších podniků existovalo v Prostějově v době socialismu mnoho dalších. Činnost převážně většiny z nich však nepřetržovala do současnosti. (Grůzová, 1989, s. 30-33)

Kromě základních škol nabízel Prostějov jako jediné město v okrese široké spektrum škol středních. Mezi ně patřilo například Gymnázium Jiřího Wolкера, střední ekonomická škola, střední průmyslová škola oděvní, střední průmyslová škola, střední zdravotnická škola, střední zemědělská škola, střední odborná učiliště a další. Ve škole trávilo mnoho žáků a studentů i svůj volný čas, a to především v Lidové škole umění Vladimíra Ambrose. Škola má několik uměleckých oddělení, mezi které patří hudební, výtvarné, taneční a literárně dramatické. Kulturní život v Prostějově byl vždy bohatý. O to se zasloužilo především Městské kulturní středisko, které zdejší kulturní život organizovalo, a různé kulturní instituce. Zdrojem kulturního vyžití byla například návštěva kina či divadla. Mezi další významné kulturní instituce můžeme zařadit okresní knihovnu, hvězdárnu⁴ nebo Muzeum Prostějovska, které již v té době soustřeďovalo různé sbírky o dějinách Prostějova. Kromě toho se s muzeem pojila památková péče s mnoha významnými objekty, jako jsou například renesanční zámek, Národní dům nebo církevní památky. Ze spolků zůstaly činné pěvecké spolky Orlice a Vlastimila, přibyl k nim ještě národopisný soubor Mánes. Od roku 1957 až do současnosti se

---

⁴ Hvězdárna nyní spadá pod správu Muzea a galerie v Prostějově. Toto sloučení proběhlo v roce 2012. (Muzeum a galerie v Prostějově, © 2022 [10])

ve městě každoročně koná Wolkerův Prostějov, přehlídka uměleckého přednesu a divadel poezie. Z kultury sportu byla stále v oblíbě kopaná, cyklistika, atletika, odbíjená nebo lední hokej. Období socialismu bylo pro město velmi významné, díky úsilí obyvatel se v mnoha ohledech rozvíjelo a získávalo současnou podobu. (Grůzová, 1989, s. 34-39)

2.5 Prostějov od roku 1989 do současnosti

Se změnou politické situace v listopadu 1989 se v Prostějově konaly první svobodné volby. Starostou, který byl v těchto volbách zvolen, se stal Miroslav Zikmund. Změna nastala i v oblasti podnikání, kdy státní podniky přecházely zpět do soukromého vlastnictví. V roce 1991 se od města osamostatnila městská část Mostkovice a v roce 2006 městská část Držovice. Významný byl pro Prostějov rok 2012, kdy se z něj stalo statutární město, v jehož čele stojí primátor. Post prvního prostějovského primátora získal Miroslav Pišťák. V roce 2015 po něm převzala agendu Alena Rašková, která se tak stala první ženou vykonávající funkci primátorky města. Změny v podobě vydláždění se dočkalo i Masarykovo náměstí, díky kterému se teď mohou obyvatelé v prostoru před starou radnicí těšit z různých jarmarků nebo koncertů. (Komárek, Moudrý, 2017, s. 16-17)

V současné době je v Prostějově primátorem Mgr. František Jura. Tento post získal v roce 2018. (Statutární město Prostějov, 2018 [11])

3 ŽIDÉ V PROSTĚJOVĚ

Prostějovu se přezdívá Hanácký Jeruzalém. Je to proto, že v polovině 15. století byl Prostějov druhým nejpočetnějším židovským městem na Moravě. (Bartková, 2007, s. 36)

Vůbec poprvé se s Židy v Prostějově setkáváme roku 1445. Jednalo se o Žida Abrahama, který byl lichvářem. Na úrok si od něj tehdy zapůjčil peníze Janek kramář. Abraham byl tou dobou jediným obyvatelem židovského původu ve městě. (Klenovský, 1997, s. 3)

Více Židů do Prostějova přišlo až v roce 1454. Důvodem bylo jejich vypovězení z královských měst na Moravě. Do Prostějova to tak měli nejbližší Židé z Olomouce, kteří zde vytvořili dvě ghetta. Ta se nacházela na jižní i severní straně městských hradeb. Postupně se ve městě začali usazovat Židé nejen z královských měst, ale například i z Polska nebo Vídně. Nejvyšší počet židovských obyvatel zaznamenala židovská obec na přelomu 60. a 70. let 19. století, kdy jí obývalo celkem 1825 jedinců. (Komárek, Moudrý, 2017, s. 18)

Název Hanácký Jeruzalém je tak pro město příznačný jednak kvůli velkému počtu židovských obyvatel, jednak také proto, že Prostějov byl známým centrem talmudského učení. (Klenovský, 1997, s. 6)

Živností zdejších Židů byl především obchod a řemesla. Toho využili přibližně v polovině 19. století, kdy jim bylo umožněno usazovat se i v jiných částech města než jen v ghettu. Po celém městě tak začali rozvíjet své podnikání. Především se jednalo o soukenictví, v polovině 19. století pak o oděvnictví. Nejvýznamnějším podnikatelem v soukenictví byl Veit Ehrenstamm, který v Prostějově založil továrnu na výrobu sukna a kašmíru. Továrna fungovala od roku 1801 do roku 1827. Prostory této manufaktury využili v roce 1858 bratři Mandlovi, kteří v nich vyráběli oděvy. Právě jejich velkovýroba oděvů se stala vůbec první v celé Evropě. Po celém světě tak díky ní prosluli nejen bratři, ale i Prostějov. Prosperita židovského podnikání trvala až do konce 19. století. Přítomnost Židů ve městě narušila druhá světová válka. V létě roku 1942 nacisté z Prostějova a jeho okolí odvěkli celkem 1600 Židů do koncentračních táborů, ze kterých se po konci války vrátila jen nepatrná menšina. Tito přeživší se už ale ve většině případů zpět do Prostějova nevrátili, po roce 1948 někteří z nich emigrovali do Izraele. Dlouholetá tradice zdejší židovské obce tak definitivně zanikla. (Komárek, Moudrý, 2017, s. 18)

V židovské obci žilo i mnoho významných osobností. Mezi nimi například zakladatel fenomenologie Edmund Husserl, stavitel synagog Max Fleischer, hebrejský bibliograf Moritz

Steinschneider, spisovatel a literární historik Max Zweig, klavírista a skladatel Ignatz Brüll, rabín Rabi Cvi Jehošua ha-Levi Horowitz a mnoho dalších. V současné době připomíná historii židovské obce a jejích obyvatele už jen pár staveb. Konkrétně se jedná o domy z bývalého židovského ghetta, synagogy Bet ha-midraš, Husův sbor a židovské hřbitovy. (Komárek, Moudrý, 2017, s. 18-19) Těmto památkám bude věnováno více prostoru v kapitole *Kulturní památky města Prostějov*.

3.1 Akce připomínající Židy v Prostějově

I když už v Prostějově židovská obec zanikla, snaží se město jeho obyvatelům její historii neustále připomínat. Ve městě se proto pořádají celkem dvě akce, které jsou spojené s místními Židy.

První akcí, do které se město zapojuje, je **Jom ha-šoa**. Jedná se o: „... *maraton čtení jmen mužů, žen a dětí, kteří byli nacisty pronásledováni a zavražděni kvůli svému původu, vyznání či přesvědčení. Pravidelně se koná od roku 2006....Datum vzpomínkové akce je zvoleno tak, aby upomínalo na povstání židovských vězňů nacistického ghetta ve Varšavě.*“ (Statutární město Prostějov, 2023 [12])

Do akce je zapojeno celkem 24 měst z celé České republiky. Hlavním organizátorem akce je Institut Tereziánské iniciativy. V Prostějově akci zaštiťuje Statutární město Prostějov, Muzeum a galerie v Prostějově a spolek Hanácký Jeruzalém. Cílem této akce je šířit povědomí o událostech druhé světové války, ctít její oběti a předcházet projevům jakékoliv neshovinnosti mezi lidmi. Akce probíhá v prostoru před budovou bývalé prostějovské radnice na náměstí Tomáše Garrigue Masaryka, vždy od 14.00. Po skončení čtení je pro účastníky připravena komentovaná prohlídka expozice v synagoze Husův sbor. Akce se může zúčastnit kdokoliv, kdo má zájem uctít památku obětí holocaustu. (Statutární město Prostějov, 2023 [12])

Druhou akcí jsou **Kameny zmizelých**, na které se podílí spolek Hanácký Jeruzalém společně se Statutárním městem Prostějov. Tyto dlažební kostky jsou v současné době součástí několika českých měst, ale i měst evropských. Autorem projektu je Günter Demnig, který jednotlivé kameny zároveň i vyrábí. Hlavním cílem Kamenů zmizelých, nazývaných též Stolpersteine, je uctění památky lidí, především Židů, kteří se stali obětmi holocaustu. První kameny byly položeny v prostějovských ulicích Erbenova, Kostelní, Křížkovského, Partyzánská a Rejskova. Mezi prvními je obdrželi Jindřich Mayer, Pessel Brennerová, Josefina, Stella, Ruth a Fanni Brennerovy, sedmiletí chlapečci Pavel Gelb a Pavel Gottlob, čtyřletá Eva Gottlobová a tříletá Esther Friedmannová. (Statutární město Prostějov, 2018 [13])

4 VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI MĚSTA PROSTĚJOV

Prostějov je rodným městem mnoha známých osobností. V této kapitole jsou uvedeny medailony deseti z nich. Jednotlivé osobnosti jsem vybrala především na základě jejich světové nebo celorepublikové proslulosti. Jeden z medailonů je věnován manželům Vojáčkovým, kteří jsou známí především místním obyvatelům. Do práce jsem se je ale přesto rozhodla zařadit, jelikož byli pro město velice významní, zejména v oblasti kultury. Poslední medailon této kapitoly shrnuje život a dílo spisovatele Jiřího Wolкера a jeho odkaz pro město.

4.1 Vladimír Ambros (18. 9. 1890 Prostějov – 12. 5. 1956 Prostějov)

Vladimír Ambros, český hudební skladatel a dirigent, pocházel z rodiny hudebníků. Hudbě se věnoval jeho otec Ezechiel Ambros i bratři Emanuel a Jan. V letech 1908-1910 studoval varhanní školu v Brně a konzervatoř ve Frankfurtu nad Mohanem, kde se seznámil se svojí budoucí manželkou, Angličankou Mabel Frances Speakmanovou. Během první světové války působil jako dirigent opery a korepetitor Covent Garden v Londýně. Roku 1921 se však vrátil zpět do rodného Prostějova, kde učil v hudební škole. Jméno Vladimíra Ambrose je rovněž spojeno s prostějovskými pěveckými spolky Orlice, Vlastimila a s Orchesterálním sdružením. Mezi lety 1927-1938 pobýval v Břeclavi, kde se stal ředitelem tamní hudební školy. Poté se ale opět vrátil do Prostějova. Když začala druhá světová válka, živil se soukromými lekcemi hry na klavír. Po jejím skončení se ujal řízení Moravské filharmonie. Vladimír Ambros zemřel v roce 1956. Jako významný dirigent a skladatel zde po sobě zanechal odkaz v podobě 135 hudebních děl, do kterých promítl jak zážitky ze svého života, tak různé prvky hanáckého folklóru. (Cydlík, 2012, s. 12-13)

4.2 Milena Dvorská (7. 9. 1938 Prostějov – 22. 12. 2009 Praha)

Milena Dvorská, divadelní a filmová herečka, se nejvíce proslavila rolí Marušky ve filmu *Byl jednou jeden král*. Roli princezen ztvárňovala již od svého dětství, a sice jako ochotnická herečka v Divadle Hanácké obce. Ke své neznámější roli se však dostala zcela náhodou, a to díky Janu Werichovi, který ji doporučil Bořivoji Zemanovi, režisérovi známé české pohádky. Role princezny Marušky tak odstartovala její hereckou kariéru. V roce 1956 začala studovat na DAMU. Po ukončení této fakulty působila v Divadle E. F. Buriana, jehož členkou byla až do roku 1991. Kromě tohoto divadla spolupracovala i s Divadlem za branou. Po zrušení Divadla E. F. Buriana, které bylo zrušeno v roce 1991, pracovala Milena Dvorská pro prezidentskou kancelář Václava Havla. Tuto práci ale vykonávala pouze krátce, jelikož mezitím byla obnovena činnost Divadla za branou II, do kterého se vrátila. V roce 1995 bylo

ale opět zrušeno, a proto se herečka rozhodla odejít do předčasného důchodu. Na divadlo ani poté zcela nezanevřela a jako host účinkovala v různých divadelních inscenacích. Za svůj život ztvárnila Milena Dvorská 50 filmových rolí a 69 rolí televizních. Z filmových rolí si zahrála například v: *Andělu na horách*, *Prosím, nebudit*, *Poslední růži od Casanovy*, *Nejlepší ženské mého života* nebo ve filmu *Kamenný most*. Svou poslední roli ve filmu ztvárnila v pohádce *Ať žijí rytíři!* Z divadelních rolí ztvárnila například Polly v *Žebrácké opeře*, Titanii ve *Snu noci svatojánské* nebo Irinu ve *Třech sestřích*. Získala i cenu Českého literárního fondu, a to za role ve dvou divadelních hrách: *Racek* a *Špinavé ruce*. Nehrála však pouze ve filmu a v divadlech, její kariéra zahrnuje i práci pro rozhlas, účinkování v seriálech, televizních inscenacích nebo dabing. (Cydlík, 2012, s. 36-37)

4.3 Max Fleischer (29. 3. 1841 Prostějov – 18. 12. 1905 Vídeň)

Architekt a stavitel synagog, Max Fleischer, vystudoval reálnou školu v Olomouci. Poté odešel do Vídně, kde se nejprve věnoval studiu na Technické univerzitě, později na Akademii výtvarných umění. Po absolutoriu ve Vídni spolupracoval po boku architekta Friedricha von Schmidta na projektu nové radnice. Od roku 1887 začal na zakázkách pracovat již sám. Nejvíce jej proslavily projekty židovských synagog a hrobek. Synagogy navržené podle Fleischera se nacházely ve Vídni, Kremži, Gliwicích, v Českých Budějovicích, Pelhřimově, Brně nebo Plzni. Z dochovaných staveb u nás jsou k vidění pouze dvě obřadní síně, a sice v Tovačově a v Mikulově. Vedle výše uvedených děl se rovněž zasloužil o rekonstrukci nové židovské synagogy v Břeclavi. Max Fleischer nenavrhoval pouze stavby židovské, ale i civilní. Ve vídeňských okrcích je autorem dívčího sirotčince a budovy pro lidi bez domova. Z civilních staveb v Prostějově navrhl sladovnu prostějovského podniku Hamburger a Singer nebo současnou městskou kulturní památku - dům pro výše zmíněného továrníka Eduarda Hamburgera. Svou stopu zanechal i v nedalekém Tovačově, kde se podílel na přestavbě tamějšího zámku. Znamý prostějovský stavitel zemřel 18. prosince 1905. Pochován je ve Vídni, v rodinné hrobce navrhnuté samotným Fleischerem. (Statutární město Prostějov, © 2000 [14])

4.4 Edmund Husserl (8. 4. 1859 Prostějov – 27. 4. 1938 Freiburg)

Edmund Husserl byl filozof a zakladatel fenomenologie⁵. Jeho myšlenky měly vliv jak na evropskou, tak na světovou filozofii. (Blecha, 1996, s. 5)

---

⁵Fenomenologie je filozofická teorie, která vznikla ve 20. století. Teorie se snaží přesným zkoumáním jednotlivých jevů dojít až k podstatám těchto jevů. (Dvořák, 2008, s. 193)

Husserl se narodil v Prostějově do rodiny židovského obchodníka Adolfa Abrahama Husserla, jenž byl vlastníkem firmy na výrobu oděvů. A ačkoliv se Husserl narodil v Prostějově, kromě dětství a studia na zdejší městské škole zde moc času nestrávil. (Blecha, 1996, s. 7-8)

Jeho další studijní kroky totiž směřovaly pryč z jeho rodného města. Gymnázium studoval nejprve ve Vídni, poté přešel na německé gymnázium do Olomouce, které v roce 1876 úspěšně dokončil. Své studium na univerzitách v Lipsku a v Berlíně nejprve nezasvěcoval filozofii, ale přírodním vědám. Během studií přírodních věd u něj ale začínal stoupat zájem o filozofii. Začal proto navštěvovat filozofické přednášky a vyhledával filozofickou společnost. V Lipsku se seznámil s Tomášem Garrigue Masarykem, jehož myšlenky měly na Husserla veliký vliv. Edmund Husserl poté působil čtrnáct let na univerzitě v Halle. Z tohoto města přesídlil do Göttingenu, kde vznikla první fenomenologická škola. Jejím členem byl například i německý filozof Max Scheler. Od roku 1916 působil Edmund Husserl ve Freiburgu, kde díky němu vznikla Freiburská fenomenologická společnost. K žákům Edmunda Husserla patřil například Martin Heidegger nebo Jan Patočka. Mezi Husserlova nejznámější díla patří habilitační práce *O pojmu čísla*, monografie *Filozofie aritmetiky*, dílo *Logická zkoumání I.-II.* nebo základní dílo fenomenologické školy *Ideje k čisté fenomenologii a fenomenologické filozofii*. (Cydlík, 2012, s. 72-73)

4.5 Oldřich Machač (18. 4. 1946 Prostějov – 10. 8. 2011 Prostějov)

Oldřich Machač byl prostějovským hokejovým obráncem a reprezentantem, který se k tomuto zimnímu sportu dostal díky svému staršímu bratrovi Mirkovi. Začátek kariéry Oldřich Machač odstartoval roku 1963 v Prostějově, kde hrál v týmu seniorů druhou nejvyšší hokejovou ligu. Po dvou odehraných sezónách Prostějov opustil, jelikož musel odejít vykonávat vojenskou službu. Během vojny hrál na Slovensku, v Košicích, kde rovněž působil dvě sezóny. Po skončení vojenské služby si jej vybral prvoligový tým TJ ZKL Brno, předchůdce dnešní známé Komety Brno. Ačkoli s brněnským týmem získal celkem tři tituly vicemistra ligy, a sice v letech 1968, 1969 a 1971, na titul mistra republiky nikdy nedosáhl. S brněnským týmem a dresem číslo šest se Oldřich Machač rozloučil v roce 1978. Kromě klubového působení si prostějovský hokejista několikrát zahrál i za Československou reprezentaci s dresem číslo čtyři na zádech. Tým Československa tehdy slavil mnoho úspěchů jak na mistrovstvích světa, tak na olympiádách. Reprezentační účast ukončil Oldřich Machač rovněž v roce 1978, a sice v Praze, kde se toho roku pořádalo mistrovství světa. Hokejovou kariéru definitivně ukončil v roce 1982. Ještě předtím hrál za bavorský Rosenheim, se kterým získal ligový titul.

Po ukončení hokejové kariéry podnikal v potravinářském průmyslu. Machačovy hokejové úspěchy kromě medailí potvrzují i získaná ocenění, například uvedení do Síně slávy Mezinárodní hokejové federace v roce 1999. (Cydlík, 2012, s. 112-113)

4.6 Matěj Rejsek (asi 1445 Prostějov – 1. 7. 1506 Kutná Hora)

Místo narození kameníka, dekoratéra a stavitele období pozdní gotiky, Matěje Rejska, není přesně známo dodnes. Může se totiž jednat o město Prostějov na Hané, ale stejně tak o vesnici Prostějov na Chrudimsku. Matěj Rejsek byl laik, kterého ve stavitelství ovlivnila kamenická škola rodiny Parlérů. Roku 1469 získal bakaláře za svobodné umění na utrakvistické Týnské škole na Starém Městě pražském, jehož se stal v roce 1483 měšťanem. Na utrakvistické Týnské škole pak působil osm let jako učitel a rektor. Následně se stal členem staroměstského kamenického cechu. Od roku 1476 se z počátku podílel na stavbě Nové věže Prašné brány v Praze s mistrem Václavem ze Žlutic, poté ale byla práce přenechána pouze Rejskovi. Roku 1489 byla výstavba Prašné brány na nějaký čas pozastavena a Rejsek byl pověřen prací na dostavbě chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře. Chrám bohužel nedostavěl, jelikož v roce 1506 zemřel. Symbolicky je však v chrámu sv. Barbory pohřben. (Cydlík, 2012, s. 142-143)

Matěj Rejsek má své čestné místo i na fasádě Nové radnice v Prostějově, kde se nachází jeho reliéf. Autorem reliéfu je rovněž prostějovský rodák, a sice sochař Jan Tříška. (Statutární město Prostějov, © 2000 [15])

4.7 Vasil Kaprálek Škrach (14. 6. 1891 Prostějov – 25. 5. 1943

Plötzensee)

Vasil Kaprálek Škrach byl prostějovský filozof, sociolog, archivář a tajemník Tomáše Garrigue Masaryka. Rovněž se věnoval překladatelství a psaní odborných publikací. Po maturitě na prostějovském gymnáziu se rozhodl odejít studovat do Prahy, kde se vedle studia angažoval v několika spolcích. Řídil například Studentskou revui a společně s Alicí Masarykovou a Eduardem Benešem se stal zakladatelem Sociologické sekce československého studentstva a Sdružení akademicky vzdělaných žen. V roce 1919 byl Vasil Škrach oficiálně jmenován do funkce osobního sekretáře a archiváře pana prezidenta. Zasluhou Škracha vyšlo mnoho výborů z prezidentových děl i prací o prezidentovi samotném. Mezi nimi například *Masaryk a positivism*, *T. G. Masaryk*, *Masarykova myšlenka humanity* a další. Kromě toho díky Škrachovi vznikla Masarykova sociologická společnost, podílel se na vydávání Masarykova slovníku a stal se redaktorem Masarykových spisů. Významný prostějovský rodák zemřel dne

25. května 1943, kdy byl popraven v berlínské věznici Plötzensee. (Statutární město Prostějov, © 2000 [16])

4.8 Karla a Karel Vojáčkovi (26. 6. 1858 Prostějov – 22. 4. 1905 Vídeň a 21. 1. 1848 Prostějov – 25. 3. 1899 Prostějov)

Manželé Vojáčkovi byli dobrodinci města a mecenáši prostějovské kultury. Rodiče Karla Vojáčka vlastnili prostějovský dům U Zeleného stromu. Jejich syn vystudoval německé gymnázium v Olomouci, po jehož absolvování se rozhodl studovat lékařství ve Vídni. Tuto školu dokončil v roce 1869 a již v roce 1870 našel uplatnění v prostějovské lékárně U Černého orla, kterou řídil. Kromě lékárnictví se angažoval i ve zdejším politickém životě. Kandidoval například do obecních voleb v roce 1874, byl členem několika hospodářských organizací a spolkových sdružení, stal se poslancem Moravského zemského sněmu a v letech 1892-1898 vykonával funkci prostějovského starosty. Jeho manželka, Karla Vojáčková, se rovněž narodila v Prostějově. Ovšem poté, co jí zemřel otec, se její matka znovu provdala a celá rodina se přestěhovala do Přerova. Právě v Přerově se také konal svatební obřad Karla Vojáčka a Karly, dříve rozené Černé, Vojáčkové. Poté se ale novomanželé vrátili zpět do jejich rodného Prostějova. Karla Vojáčková se stejně jako její manžel začala podílet na zdejším společenském životě. Podílela se například na založení zdejšího sirotčince a dívčí pokračovací školy. Stála v čele pěveckého sdružení Vlastimila a její zásluhou vznikl ve městě Dobročinný komitét dam. Když její manžel zemřel, začaly se u ní projevovat těžké duševní stavy. Důsledkem těchto duševních stavů pak byla zákeřná choroba, ze které se Karla Vojáčková již nevyлéčila. Na své rodné město ale manželé pamatovali i po smrti. V poslední vůli odkázali městu finanční částku, díky které mohla být v roce 1905 započata stavba Národního domu. Naproti tohoto domu stojí památník věnovaný právě manželům Vojáčkovým. (Cydlík, 2012, s. 186-187)

4.9 Otto Wichterle (27. 10. 1913 Prostějov – 18. 8. 1998 Stražisko)

Otto Wichterle, významný český vědec 20. století, se narodil do rodiny Wichterlů v roce 1913. Jeho otec byl společně s bratry Kováříky majitelem prostějovské firmy Wikov, která vyráběla zemědělské stroje. Profesor Otto Wichterle studoval na Českém vysokém učení technickém v Praze obor chemické inženýrství. Po dokončení studií na této škole na ní působil po boku profesora Emila Votočka jako jeho asistent. Po uzavření vysokých škol působil ve Zlíně, kde se věnoval výzkumné činnosti. Jeho bádání bylo poté na čtyři měsíce přerušeno, a to když byl vězněn gestapem. Po skončení války se opět vrátil na vysokou školu do Prahy, kde se stal prvním profesorem jím nově založeného oboru makromolekulární chemie. Na této

škole zůstal až do roku 1958, kdy ji musel z politických důvodů opustit. Ve vědecké činnosti ale pokračoval dál, konkrétně v Ústavu makromolekulární chemie. Za normalizace mu bylo umožněno i nadále pracovat na výzkumech, nesměl již ale v ústavu zastávat funkci ředitele ani žádnou další. Změna nastala po roce 1989, kdy se opět mohl plně účastnit veřejného života. Roku 1990 se stal předsedou Československé akademie věd a v roce 1993 i předsedou Akademie věd České republiky. Z jeho iniciativy rovněž došlo k založení Učené společnosti České republiky. Otto Wichterle zemřel v roce 1998. Mezi jeho nejvýznamnější vynálezy patří silon a kontaktní čočky, díky kterým se jeho jméno stalo známé po celém světě. (Učená společnost České republiky, © 2017 [17]) Dnes je po významném vědci pojmenováno Reálné gymnázium a základní škola Otto Wichterleho v Prostějově.

4.10 Jiří Wolker (29. 3. 1900 Prostějov – 3. 1. 1924 Prostějov)

Básník Jiří Wolker je jedním z představitelů literárního směru označovaného jako proletářská poezie. Střední školu studoval na prostějovském gymnáziu, které dodnes nese jeho jméno. Když v roce 1919 odmaturoval, následovaly jeho další studijní kroky do Prahy, kde se měl věnovat studiu práv. V Praze ale kromě studia práv navštěvoval i přednášky Františka Xavera Šaldy a Zdeňka Nejedlého. Zájem o literaturu tak u Jiřího Wolkeru převážil a spolu s dalšími spisovateli se stal členem debatního kroužku, pražské redakce brněnské Literární skupiny či Uměleckého svazu Devětsil. Básnickou prvotinou Jiřího Wolkeru je sbírka *Host do domu* (1921). Ta se skládá ze tří částí, kterými jsou: *Chlapec*, *Ukřižované srdce* a *Host do domu*. Snad nejznámější básní z této sbírky je *Svatý Kopeček*, která byla do básnické sbírky doplněna později. Druhá básnická sbírka nese název *Těžká hodina* (1922). Ta se oproti předchozí sbírce v mnohém liší, obsahuje například sociální balady. Kromě poezie psal ale i dramata: *Nemocnice*, *Hrob* a *Nejvyšší oběť*, jejichž souhrnný název je *Tři hry*. Dále pak povídky, kritické statě a pohádky: *O kominíkovi*, *O listonošovi*, *O milionáři*, *který ukradl slunce*. Jiří Wolker zemřel ve věku 24 let na tuberkulózu. Básníkův odkaz je ve městě připomínán dodnes, především prostřednictvím přehlídky uměleckého přednesu a divadel poezie, která nese název Wolkerův Prostějov. Přehlídka se ve městě každoročně pořádá od roku 1957. (Cydlik, 2012, s. 202-203)

4.10.1 Wolkerova poezie

První básnickou sbírkou Jiřího Wolkeru je *Host do domu*. Sbíрка vznikala v letech 1920 až 1921. Jedná se o sbírku poválečného období, kdy je básník fascinován ze světa kolem něj.

Básně jsou tak charakteristické radostí autora z obyčejných věcí. Rovněž se v básnické sbírce setkáme s křesťanskými náměty. (Galík, 1994, s. 215-216)

Sbírka se skládá ze tří oddílů, kterými jsou: *Chlapec*, *Ukřižované srdce* a *Host do domu*. Pro první oddíl je charakteristické veselé a optimistické ladění básní, do kterých se promítá radost ze života a láska ke všem lidem. Ve druhém oddílu, jak už vypovídá jeho samotný název, se setkáváme s o něco pesimističtějším pohledem na svět. Básnickovy postavy jsou situovány do nevěstinců, hospod nebo vězení. Láska a soucit jsou zde hlavními činiteli, jejichž úkolem je zjemnit neradostné chvíle postav. Poslední jmenovaný oddíl se náladou podobá oddílu prvnímu. Opět převažuje optimističtější ladění, ale také soucit a nejasná budoucnost. (Vlašín, 1980, s. 92-93)

Wolkerovy sbírky *Host do domu* a *Těžká hodina* tvoří pomyslný přerod básníka z chlapce v muže. Dříve než však básník touto změnou prošel, napsal závěrečnou báseň své prvotní básnické sbírky, a sice *Svatý Kopeček*. (Vlašín, 1980, s. 112)

Báseň *Svatý Kopeček* je psána metodou volného přiřazování jednotlivých motivů, tedy na základě asociace. Tuto metodu poprvé použil Guillaume Apollinaire ve své básni *Pásmo*, které se vyznačuje polytematičností, tedy tím, že v básni najdeme více témat než pouze jedno. (Galík, 1994, s. 216)

Svatý Kopeček popisuje jeden básníkuv den ve vesnici, ve které trávil čas s prarodiči během svého dětství. Báseň začíná návštěvou u nemocné babičky a pokračuje vzpomínkou, ve které básník zachycuje setkání se svým kamarádem v lese. Následující výjev popisuje návštěvu dalšího přítele a večer strávený mezi přáteli. Závěrečným motivem je básníkovo vzpomínání na svou dívku, když toho večera usíná. Všechny tyto motivy jsou spojeny jednou hlavní myšlenkou, kterou je revoluční přestavba světa. Právě touto myšlenkou je báseň považována za přelom mezi oběma básnickými sbírkami. Dalo by se ale říct, že se již více přibližuje ke sbírce *Těžká hodina*. (Vlašín, 1980, s. 115-116)

Sbírka *Těžká hodina* vznikala v letech 1921-1922. Jedná se o nejznámější básnickou sbírku literárního směru proletářská poezie u nás. (Galík, 1994, s. 216)

Hlavními hrdiny sbírky jsou lidé z dělnické třídy, jejichž úkolem je společně se vzepřít tehdejší společnosti. V básních jsou tak často zobrazováni hrdinové, kteří ve prospěch lidského kolektivu musejí odložit své vlastní bolesti a touhy stranou. Hlavním rysem básnické sbírky je autorovo mínění o tom, že člověk nežije sám, ale dohromady s ostatními lidmi, za které

zodpovídá. A stejně tak jako ve své prvotině, tak i v druhé básnické sbírce považoval Wolker prolinání lidských životů za hlavní účel světa. (Vlašín, 1980, s. 143-145)

V *Těžké hodině* jsou i básně, které můžeme označit jako sociální balady. Ty jsou ve sbírce celkem tři: *Balada o nenarozeném dítěti*, *Balada o očích topičových* a *Balada o snu*. Témata těchto balad jsou žalostná, jejich obsah spočívá v konfliktu hrdiny a nespravedlivého sociálního uspořádání společnosti. V baladách Jiřího Wolкера můžeme vidět jistou podobnost s baladami Karla Jaromíra Erbena. Erbenovy balady zachycují konflikt hrdiny s osudem, který nemohou změnit. Wolker zase své hrdiny staví do konfliktu s nespravedlivými společenskými podmínkami. Na rozdíl od Erbenových hrdinů, ti Wolkerovi svůj osud změnit mohou. (Vlašín, 1980, s. 147-148)

4.10.2 Místa v Prostějově spojená s Wolkerem

Nejvýznamnější prostějovský spisovatel má ve městě mnoho památek, které obyvatelům města připomínají jeho jedinečnou osobnost. Velká část z nich byla dokonce prohlášena městskou kulturní památkou. První z nich je Wolkerův rodný dům, konkrétně **měšťanský dům Wolkerův**, který stojí na náměstí Tomáše Garrigue Masaryka. Dům zdobí pamětní deska s bustou od prostějovského sochaře Jana Třísky. Na podstavci busty je nápis: „*V tomto domě se narodil, žil, tvořil a zemřel básník Jiří Wolker 1900 – 1924.*“ (Belšík, Chytil, 2009, s. 29-30)

Naproti rodného domu Jiřího Wolкера vznikla v roce 2018 jeho socha vyrobená z bronzu. Básník je zobrazen v životní velikosti, jak sedí na lavičce na náměstí Tomáše Garrigue Masaryka a z dálky pozoruje svůj rodný dům. K **Lavičce Jiřího Wolкера** byla v roce 2022 doplněna i žulová pamětní deska od Miloše Karáska. Na pamětní desce je vyryta Wolkerova báseň *Tři poutníci* ze sbírky *Host do domu*: „*Zastavil jsem se já a pode mnou stanula zem, jen nebe jde stále dál a toho už nedojdem.*“ (Turistický portál města Prostějova, 2022 [18])

Další **socha** Jiřího Wolкера je o poznání starší, pochází z roku 1951, a nachází se na náměstí Edmunda Husserla. Básníková socha z travertinu je stejně jako rodný dům zapsána na seznamu městských kulturních památek. Jejím autorem je sochař Antonín Kalvoda. Spisovatel je zobrazen v nadživotní velikosti, na sobě má dobové oblečení a v pravé ruce svírá knihu. Celá socha stojí na podstavci, který zdobí nápis Jiří Wolker. (Národní památkový ústav, © 2015 [19])

Dalším významným místem, které se s básníkem pojí, je prostějovské **Gymnázium Jiřího Wolkera**. O zřízení českého státního gymnázia bylo rozhodnuto dne 21. listopadu 1898. Vyučovat se začalo ve školním roce 1899/1900, a to v budově, kde se v současné době nachází sociální ústavy. Tedy na Brněnské třídě č. 27. Gymnázium v době jeho otevření navštěvovalo 119 studentů a vůbec prvním ředitelem se stal Jan Wimmer. Umístění na Brněnské třídě bylo ale pouze dočasné. Své vlastní budovy na Kollárově ulici č. 15 se gymnázium dočkalo v roce 1901. Název po prostějovském spisovateli a zároveň úspěšném absolventovi nese gymnázium od roku 1949. (Gymnázium Jiřího Wolkera, © 2020 [20])

S Jiřím Wolkerem se můžeme blíže seznámit i v budově **Muzea a galerie v Prostějově**, kde má básník svou vlastní expozici. V současné době je ale tato výstava z technických důvodů pozastavena. (Muzeum a galerie v Prostějově, © 2022 [21]) Kromě této expozice muzeum v rámci sbírky Literární památky od roku 1939 uchovává část básnickovy pozůstalosti v podobě fotografií, rukopisů i různých osobních předmětů, které veřejnosti zpřístupnili Wolkerovi rodiče. Vedle osobních věcí Jiřího Wolkera se v muzeu nachází i pozůstalosti jeho matky, Zdeny Wolkerové, a dalších členů rodiny Wolkerů. Muzeum rovněž uchovává tiskopisy spojené s Wolkerovým Prostějovem, a to od jeho vzniku v roce 1957 až po současnost. (Muzeum a galerie v Prostějově, © 2022 [22])

Vedle výše uvedených míst se ve městě nachází celkem tři pamětní desky básníka. Jedná se o **pamětní desku na zdi budovy Městské knihovny v Prostějově**, dememoriální⁶ desku s názvem **Deska neznámého čtenáře**, která se nachází přímo v budově knihovny, a o dememoriální desku s názvem **Wolker vs Wolker**. (Portál literárních muzeí, © 2020 [23])

Posledním místem spojeným s Jiřím Wolkerem, je místo jeho posledního odpočinku. Básník je pochován na památkově chráněném **prostějovském městském hřbitově**, hned vedle dalšího známého prostějovského spisovatele Edvarda Valenty. (Komárek, Moudrý, 2017, s. 178)

Na náhrobku Jiřího Wolkera je vyryt epitaf, který si básník sám napsal: „*Zde leží Jiří Wolker, básník, jenž miloval svět a pro spravedlnost jeho šel se bít. Dříve než moh srdce k boji vytasit, zemřel, mlád dvacet čtyři let.*“ (Vlašín, 1980, s. 277)

---

⁶ Autor desek, Miloš Karásek, o nich hovoří následovně: „*Koncept dememoriálních desek vychází z tradiční formy pamětních tabulí, ale jejich podstatou je vytvoření významového paradoxu...*“ (Statutární město Prostějov, 2019 [24])

Čtyři výše uvedená díla vznikla v rámci kulturního projektu s názvem Projekt Wolker. Konkrétně se jedná o Lavičku Jiřího Wolkera, dvě dememoriální desky a pamětní desku nacházející se na budově knihovny. Autorem těchto děl i projektu je sochař Miloš Karásek. Cílem projektu je jednak připomínat básníka, jednak podporovat kladný vztah obyvatel města k umění. Projekt vznikl pod patronátem statutárního města Prostějov. U jeho zrodu, v roce 2018, stála tehdejší primátorka města Alena Rašková. (Statutární město Prostějov, 2018 [25])

Ve městě se tedy nachází mnoho míst, které jsou spjaté se spisovatelem Jiřím Wolkerem. Kromě budov, soch, výstavy, pamětních desek a náhrobku, se ale s tímto slavným rodákem pojí ještě jedna velká a významná tradice města, kterou je **Wolkerův Prostějov**, přehlídka uměleckého přednesu a divadel poezie. Této tradici bude věnováno více prostoru v kapitole s názvem *Kulturní tradice města Prostějov*.

5 KULTURNÍ PAMÁTKY MĚSTA PROSTĚJOV

Pojem památka můžeme definovat následovně: „*V oblasti hmotné kultury lze hovořit o člověkem vytvořeném předmětu, který upomíná na něco minulého, a který vykazuje jisté památkové hodnoty, pro které stojí za úvahu péče o jeho zachování pro budoucnost.*“ (Horák, Nejedlý, 2013, s. 11) Autoři také uvádí, že je důležité odlišovat kulturní památku, jejíž definici najdeme v zákoně č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči, a památku v obecné rovině. Dodávají také, že aby památka mohla být v obecné rovině jako památka chápána, musí v ní její památnost spatřovat více lidí. (Horák, Nejedlý, 2013, s. 11-12)

V Prostějově se celkem nachází 64 kulturních památek. Městskou památkovou zónou bylo vyhlášeno i historické centrum Prostějova. Do seznamu kulturních památek města jsou tedy zapsány následující památky: socha Karla Havlíčka Borovského, socha Panny Marie Karlovské, socha Panny Marie Celenské, socha Bedřicha Smetany, socha sv. Floriána, socha Jiřího Wolкера, socha sv. Jana Nepomuckého, městské a měšťanské domy, vily, pomníky, kříže, základní škola Masarykova, Obchodní akademie, bývalá Okresní škola živnostenská, Bratrská škola, sokolovna, fara, kaple sv. Anny, Spaniův obelisk a klenák se znakem Pernštejnů. (Národní památkový ústav, © 2015 [26])

Tato kapitola popisuje čtrnáct pamětihodností, které jsou vedle výše uvedených rovněž zapsány v seznamu prostějovských kulturních památek. Jednotlivé pamětihodnosti odkazují především na historii města. Převážně se jedná o sakrální stavby, budovy z pozůstatků zdejší židovské obce nebo o stavby s kulturní a politickou funkcí.

5.1 Národní dům

Kulturním a spolkovým střediskem býval prostějovský zámek. To se ale změnilo, když se v letech 1905-1907 začal na Vojáčekově náměstí stavět Národní dům, secesní a moderní poklad od architekta Jana Kotěry. Jednalo se o velkolepou stavbu, což potvrzuje i množství firem, které participovaly na jejím vzniku. Celkově jich bylo 38, z toho 21 prostějovských. Národní dům je složen ze tří částí, kterými jsou budova divadla, jejíž vchod zdobí dva sloupy s plastikami hanáckých obyvatel, a dvě její křídla. V těch se nachází restaurace, přednáškový sál, salonky pojmenované dle barev, tedy salonek červený, modrý a zelený, kavárna, provozní prostory a prostory určené pěveckým sdružením Orlice a Vlastimila. Na fasádě Národního domu se vyjímají obrazce z lidové kultury Hané v podobě sgrafit. Budovu obohacují i různé detaily, například jsou to věnce vytvořené v secesním slohu na vrcholku domu, hlavy Hanaček, městský znak, reliéfy orlic nebo herecká maska. K dekoraci památky přispěli František Kysela,

Stanislav Sucharda, Jan Preisler, Karel Petr nebo Bohumil Kafka. (Belšík, Chytil, 2009, s.110-115)

S Národním domem je neodmyslitelně spjat manželský pár Karel a Karla Vojáčkovi, kteří na stavbu kulturního střediska věnovali značný finanční obnos. Za jejich štědrý počín jim byl před budovou divadla postaven koncem roku 1911 památník, jenž navrhl rovněž Jan Kotěra. O reliéfy manželů Vojáčkových na památníku se pak postaral Bohumil Kafka. (Marek, 2014, s. 75-76)

Od roku 1958 se Národní dům řadí mezi prostějovské kulturní památky. O jeho významnosti a jedinečnosti ale svědčí i fakt, že kromě toho byl roku 2008 zařazen na seznam národních kulturních památek České republiky. (Národní památkový ústav, © 2015 [27])

5.2 Zámek Prostějov

Renesanční zámek, budovaný od dvacátých let 16. století, se nachází na Pernštýnském náměstí. Toto náměstí nese svůj název po šlechtickém rodu Pernštejnů, který nechal sídlo vybudovat. Za předchůdce prostějovského zámku je považována pevnost, která byla dříve součástí městského opevnění. Památka, jejíž součástí byl původně kamenný portál nacházející se dnes na jednom z měšťanských domů na náměstí Tomáše Garrigue Masaryka, získala za Vratislava z Pernštejna portál nový, tentokrát zhotovený z pískovce. Rovněž získal prostějovský zámek za Vratislava z Pernštejna nové nádvoří z arkád, které ale bylo zničeno během třicetileté války. Po šlechtickém rodu Pernštejnů se dalšími majiteli památky stali Lichtenštejnové. Kromě změn ve vlastnictví se změnil i vzhled zámku, a to když byl v roce 1643 během švédské okupace vypálen. Pro rod Lichtenštejnů nebyl Zámek Prostějov prioritou, a proto po válečných událostech provedli jen ty opravy, které byly pro jeho zachování nezbytné. Poté zámek sloužil například jako skladiště či vězení. Později byl využíván k podnikatelským a kulturním účelům. V roce 1893 se zámek dostal do vlastnictví úvěrního spolku Záložna a zastavárna v Prostějově, který se zasloužil o opravu exteriéru i interiéru památky. Spolek nechal nově vyzdobit fasádu zámku, která byla obohacena o novější sgrafita od Jano Köhlera. Na fasádě zámku se kromě sgrafit nachází i sluneční hodiny. Nyní je majitelem prostějovského zámku město Prostějov. (Turistický portál města Prostějova, 2022 [28])

5.3 Městské opevnění

Prostějov byl povýšen na město koncem 14. století. Z jeho opevnění se dochovala městská hradba s baštou v ulici Školní a bašta v ulici Knihařská. Se stavbou se začalo v polovině devadesátých let 15. století a trvala až do třicátých let století šestnáctého. Kromě

ochranné funkce před nepřáteli a epidemiemi sloužilo městské opevnění zároveň k jasnému určení hranic. Pro obyvatele žijící na území těchto vytyčených hranic pak platila městská práva. Ta zahrnovala i tzv. právo mílové. Původní městské opevnění mělo jednoduchou podobu. Obsahovalo příkop a hliněnou hradbu v podobě plotu nebo kůlů doplněnou branami, jejichž úkolem bylo hlídat vstup do města. Rovněž se u nich vybíralo mýtné. Za Petra z Kravař byl k hradbám přidán vodní příkop. Ani ten ale nepomohl město ubránit před husitskými válkami. Opevnění bylo postupem času obnoveno a rozšiřováno. Za Pernštejnů získalo odolnější kamennou podobu, dva vodní příkopy a čtyři městské brány. Ty se jmenovaly Plumlovská, Vodní, Olomoucká a Kostelecká. Poslední jmenovaná společně s částí hradeb byla ale strhnuta, když se začal stavět prostějovský zámek, jehož opevnění sloužilo zároveň jako opevnění Prostějova. Kosteleckou bránu poté vystřídala vrátka, která byla určena lidem procházejícím tímto místem pěšky. Pevné městské opevnění svému účelu složilo dlouho a dobře, podleho až švédskému ničení v roce 1643 za třicetileté války, které na něm zanechalo nenávratné škody. Hradby sloužily jako ochrana města až do 19. století, poté se začalo se jejich postupným bouráním. Zničeny ale nebyly úplně, dodnes je jejich část k vidění ve Smetanových sadech. (Belšík, Chytil, 2009, s.10-13)

5.4 Stará radnice

Stará renesanční radnice se nachází na náměstí Tomáše Garrigue Masaryka. Stavba pro purkmistra a konšely byla dostavěna v roce 1530. Na rozdíl od Nové radnice není budova bývalé radnice příliš vysoká. Nesměla totiž zastínit chrám a věž kostela Povýšení sv. Kříže, který se nachází hned za ní. Dominantou budovy staré radnice je portál, který vytvořili kameníci z Itálie. Budovu radnice v minulosti nepříznivě zasáhly dvě události. První událostí byla třicetiletá válka, druhou ničivý městský požár z roku 1697. Dnes se v budově bývalé prostějovské radnice nachází Muzeum a galerie v Prostějově. Muzeum zde bylo otevřeno 17. září 1905. (Turistický portál města Prostějova, 2022 [29])

5.5 Nová radnice

Nová radnice je dominantou náměstí Tomáše Garrigue Masaryka, jehož socha stojí přímo naproti této budovy. Stavba radnice probíhala v letech 1911-1914. Jejím autorem je architekt Karel Hugo Kepka. Než budova radnice vznikla, nacházely se na jejím místě kasárny. Pro Kepku tak nastal těžký úkol, jelikož byl pověřen postavením velkolepé stavby na docela malém prostoru. Nakonec se mu ale podařilo navrhnout 66 metrů vysokou radnici, jejíž dominantou jsou hodiny a orloj na radniční věži. Vnitřní prostory budovy měly reprezentovat

Prostějov jako vyspělé a ekonomicky silné město. Výzdoba uvnitř radnice je utvořena v secesním a neorenesančním stylu. V interiéru se nachází například galerie s prostějovskými starosty nebo reliéfy občanů, kteří zemřeli jak v první, tak v druhé světové válce. Později byla přidána i jména obyvatel, jenž se stali oběťmi roku 1968. V budově Nové radnice, která je postavená v historizujícím slohu, začali představitelé města vykonávat svou funkci 14. května 1914. (Belšík, Chytil, 2009, s. 116-118)

Součástí věže Nové radnice je výstava, která shrnuje radniční minulost i současnost, dále pak jsou její součástí hodiny a orloj. Na orloji je zajímavé to, že v České republice se vyskytují pouze čtyři takové. Prostějovský orloj je tak jedním z těchto čtyř. Od roku 2011 je na radniční věž umožněn přístup veřejnosti, která se kromě výstavy může z útroby radniční věže podívat na panorama města. (Turistický portál města Prostějova, 2022 [30])

5.6 Farní kostel Povýšení sv. Kříže

O datu vzniku kostela nejsou přesné informace. Předpokládá se ale, že vznikl ještě před rokem 1200. Gotický kostel Povýšení svatého Kříže se nachází na dnešním Filipcově náměstí. Původně zde stál pouze malý kostelík svatého Kříže, který nejspíš patřil k městskému opevnění. Když ale mezi sebou válčila moravská markrabata, bylo toto opevnění a kostelík zničeno. O obnovu kostela se zasloužil Petr z Kravař, na jehož pozvání do Prostějova v roce 1391 přišli z Roudnice nad Labem augustiniánští kanovníci. Kanovníci vybudovali kostel nový, ke kterému navíc zřídili i klášter. Prvotní kostelík na přání Petra z Kravař vykonával funkci rodinné hrobky. Kostel s klášteřem byl v průběhu minulosti vystaven mnoha ničivým událostem. V roce 1430 byl zpuštěn příslušníky husitských vojsk, v roce 1697 jej zdevastoval největší požár města. Požáru se vyhnul dřevěný kříž, jehož místo bývalo u vstupu do kostela. Nyní tento kříž od roku 1703 zdobí hlavní oltář kostela. V témže roce byl kostel zasvěcen na kostel Povýšení sv. Kříže. Součástí kostela je i tzv. Zelená věž zvonice, která se dochovala z původní tvrze. (Noc kostelů, © 2023 [31])

5.7 Kostel sv. Jana Nepomuckého a klášter Milosrdných bratří

Prostějov

Pozdně barokní památka, nesoucí název po českém patronovi, je součástí přiléhající budovy kláštera Milosrdných bratří. Obě budovy se nacházejí na dnešní Svatoplukově ulici. Kostel byl vybudován v letech 1751-1755 podle návrhu italského architekta Antonia Erharda Martinelliho. K výstavbě areálu kláštera s kostelem pak přispěl P. Narcissus Schön. Kostel sv. Jana Nepomuckého, jehož barokní socha se nachází v těsné blízkosti této památky, mohl

být vybudován díky financím, které na stavbu poskytli Lichtenštejnové. V interiéru budovy upoutají pozornost nástěnné malby, které jsou dílem malíře Františka Antonína Šebesty, jenž se na nějakou dobu v Prostějově usídlil. Kostel svým účelům složil až do té doby, než milosrdní bratři opustili Prostějov, tedy do roku 1958. Poté byl předán Farnímu úřadu Povýšení sv. Kříže a následně uzavřen. Jeho činnost byla obnovena až po roce 1989, kdy si jej milosrdní bratři převzali zpět. (Belšík, Chytil, 2009, s. 59-62)

Pozdně barokní klášter Milosrdných bratří, na kterém bychom našli i klasicistní prvky, se začal stavět ve třicátých letech 18. století díky Marii Anně z Lichtenštejna. Kněžna měla smrtelně nemocného syna Jana Nepomuka Karla z Lichtenštejna, za jehož vyléčení přislíbila vybudovat nemocnici. Po synově uzdravení poté stačilo vyřešit dvě otázky. Komu klášter připadne a kde bude postaven. Nakonec byl určen řádu milosrdných bratří v Prostějově. Milosrdní bratři přišli do Prostějova v roce 1733 a hned zde začali s uzdravováním nemocných. O rok později se ve městě rozhodli zahájit i provoz lékárny. V roce 1958 byl klášter bratrům odebrán komunistickým režimem a z jeho prostorů se stal domov pro seniory. Navrácení kláštera milosrdným bratrům proběhlo po roce 1990, domov pro seniory zde ale zůstal, a to až do roku 2000, kdy byl přemístěn na jiné místo. V současnosti neplní budova kláštera žádnou funkci. (Belšík, Chytil, 2009, s. 63-65)

5.8 Farní kostel sv. Petra a Pavla a kaple sv. Lazara

Barokní kostel sv. Petra a Pavla a kaple sv. Lazara se nachází na Petřském náměstí. Kostel nejspíše vznikl ve 12. až 13. století. Dlouhou dobu se lidé domnívali, že se jedná o nejstarší kostel v Prostějově. Tato domněnka se však nepotvrdila. Současný vzhled získal v letech 1728-1730. Součástí interiéru kostela je hlavní oltář, který zdobí sousoší Ježíše Krista a apoštolů z Poslední večeře Páně. V roce 1726 byla k budově kostela postavena barokní kaple sv. Lazara. Součástí prostoru, kde se nachází kostel s kaplí, byl nejstarší prostějovský hřbitov, na kterém se pohřbívalo až do roku 1900. Poté se lidé začali pohřbívat na hřbitově v Brněnské ulici. K pohřebním účelům na nejstarším hřbitově sloužil jak kostel sv. Petra a Pavla, tak kaple sv. Lazara. Zajímavostí sakrální památky je zvon na její kostelní věži, který pochází z roku 1506. Ten, na rozdíl od kostela, je nejstarším v Prostějově. Zvon je zasvěcen patronům kostela. V současné době se o správu kostela stará řád salvatoriánů. (Farnost sv. Petra a Pavla Prostějov a filiální kostel sv. Jana Nepomuckého, © 2023 [32])

5.9 Kostel sv. Cyrila a Metoděje

Kostel sv. Cyrila a Metoděje je k vidění na Brněnské ulici nedaleko městského hřbitova. Se stavbou se začalo v roce 1756 na základě úsilí řádu kapucínů, kteří v Prostějově chtěli vybudovat hospic. Součástí objektu byla kaple sv. Barbory, která svou monumentálností připomínala spíše kostel. Mezi lety 1765-1766 byla k této kapli přistavěna budova pro kněží, takže se z ní kostel doopravdy stal. Kapucínský hospic svému účelu sloužil až do roku 1784, kdy se rozprodal jeho majetek a byl úplně zrušen. Důvodem těchto změn byly josefínské reformy. V 60. letech 19. století pak město získalo stavbu darem. Znovuobnovení činnosti bývalého kapucínského hospice proběhlo na počátku 20. století, kdy se uskutečnila neobarokní přestavba této památky. Kostel měl sloužit k bohoslužbám a jeho poloha v blízkosti městského hřbitova byla vhodná i pro pohřební účely. Nový nebyl pouze vzhled kostela, ale i jeho název pojmenovaný po slovanských věrozvěstech. Pro kostel bylo kromě josefínských reforem zničující i období normalizace. Konání bohoslužeb bylo ukončeno, špatně na tom byl i celkový stav budovy, která začala chřadnout. Obrat nastal až v 80. letech 20. století, kdy se začalo s opravami kostela. (Belšík, Chytil, 2009, s. 71-73)

5.10 Mariánský sloup

Mariánský nebo též morový sloup je církevní památka zapsaná v Ústředním seznamu kulturních památek České republiky. Památka se nachází na náměstí Tomáše Garrigue Masaryka, a to nedaleko hlavní budovy Muzea a galerie v Prostějově. Mariánský sloup, který na vrcholku zdobí socha Panny Marie, byl vytvořen v roce 1714 v barokním slohu. Dárce tohoto kamenného památníku byl Karel Antonín Schellenberger, advokát a měšťan, který pracoval pro šlechtický rod Lichtenštejnů. Památka byla vytvořena z vděčnosti za záchranu města před morovou epidemií. (Turistický portál města Prostějova, 2022 [33])

5.11 Synagoga Beth ʿha - Midrasch

Synagoga, postavená v empírovém slohu, se nachází v dnešní Demelově ulici. Vznikla počátkem 19. století v prostoru mezi starou synagogou a židovskou školou. Tam se původně nacházel dům, který byl přestavěn právě na tuto synagogu. (Komárek, Moudrý, 2017, s. 18-19)

Beth ʿha – Midrasch je v hebrejštině přeloženo jako dům učení. (Hanácký Jeruzalém, 2019 [34])

Již z názvu je tedy patrné, že synagoga sloužila především k židovskému vzdělávání. V jejích prostorách probíhalo studium talmudské literatury, zároveň byla židovskými obyvateli

užívána jako modlitebna. Její činnost trvala až do roku 1942. V tomto roce ji nacisté uzavřeli. V roce 1951 synagoga získala do svého vlastnictví pravoslavná církev, která ji ke svým účelům adaptovala na kostel sv. Jiří. V rukou pravoslavné církve byla až do roku 1966. Dalším vlastníkem budovy se od roku 1969 stalo Muzeum Prostějovska, které ji využilo k vytvoření obrazové galerie. V 80. letech 20. století se na budově začal projevovat zub času v podobě statických poruch. (Klenovský, 1997, s. 38-39)

Muzeum se budovy ale vzdát nechtělo, a proto přišlo po roce 1989 s vizí, která obsahovala plán na její rekonstrukci. O pět let později, tedy v roce 1994, byla ale budova vrácena zpět do rukou pravoslavné církve, která ji prodala v roce 2018 do osobního vlastnictví. Důvodem byly nákladné opravy a pokles počtu věřících ve městě. Památka, která připomíná historii zdejší židovské komunity, tak bohužel pokračuje v chátrání. (Hanáček Jeruzalém, 2019 [34])

5.12 Husův sbor

Současná sakrální památka vznikla přestavbou staré prostějovské synagogy. Ta nevyhovovala nové výstavbě města, která probíhala od poloviny 19. století. Stará synagoga tedy byla zbourána a na jejím místě vznikla v roce 1904 synagoga nová. (Klenovský, 1997, s. 33)

Návrhem nové synagogy byl pověřen Jakob Gartner, který její vzhled vyprojektoval v secesním slohu. (Komárek, Moudrý, 2017, s. 19)

Synagoga byla nacisty poničena a následně roku 1940 uzavřena. Po skončení druhé světové války, konkrétně v roce 1946, tento objekt koupila Církev československá husitská. Ta ji mezi lety 1947-1949, za pomoci architekta Huberta Austa, přestavěla na současný Husův sbor. (Klenovský, 1997, s. 46)

5.13 Špalíček

Špalíček je název pro blok domů, které se v Prostějově dochovaly z jižní části židovského ghetta. Památkově chráněny jsou celkem čtyři z těchto domů, jedná se o budovy na ulicích Uprkova čp. 12, Uprkova čp. 18, Hradební čp. 23 a Hradební čp. 25. Židovské domy byly stavěny v barokním slohu. Úpravy, které na nich později probíhaly, pak měly klasicistní nádech. Dnes můžeme v prostorách těchto budov najít muzeum, obchod nebo kavárnu. (Bartková, 2007, s. 37-38)

Od roku 1994 vlastní dva domy bývalého židovského ghetta Muzeum a galerie v Prostějově. Konkrétně se jedná o domy v Uprkově ulici čp. 18 a v Hradební ulici čp. 23., které byly sjednoceny v dům jeden. Název „špalíček“ nenesení žádný význam. (Muzeum a galerie v Prostějově, © 2022 [35])

5.14 Židovské hřbitovy

Nejstarší židovský hřbitov v Prostějově pravděpodobně vznikl ve 2. polovině 15. století. Židé se zde přestali pohřbívat v roce 1802, kdy bylo pro ceremonii určeno nové místo, a sice na dnešní Studentské ulici. Druhý židovský hřbitov se rozkládal na veliké ploše, o čemž svědčí i počet náhrobních kamenů. Těch bylo 1924, mezi nimi i náhrobní kameny známých židovských osobností, jako jsou Ignatz Brüll, Veit Ehrenstamm nebo Bernard a Sigmund Husserlovi. Na tomto hřbitově se pohřbívalo do roku 1908. S počátkem německé okupace se změnil jak jeho vzhled, tak původní účel. Nacisté odstranili a odvezli zdejší náhrobky a vytvořili si ze hřbitova cvičiště. Nový vzhled získal i po skončení druhé světové války. Nejprve se z prostoru stal park a dětské hřiště, později, v první polovině 70. let, byla na jeho místě vybudována základní škola. (Klenovský, 1997, s. 48-49) V současnosti starý židovský hřbitov připomíná pamětní deska, která se před touto školou nachází. (Komárek, Moudrý, 2017, s. 19)

Nový židovský hřbitov, v pořadí už třetí, vznikl na Brněnské ulici v roce 1908. Ostatky, které byly nalezeny na starém hřbitově, byly přemístěny právě sem. Nový hřbitov se stal součástí hřbitova městského, jehož celý komplex je chráněnou památkou. Nový židovský hřbitov obsahuje přibližně 500 náhrobků. I zde našli místo svého posledního odpočinku významné osobnosti a rodinní příslušníci vážených židovských rodin. Součástí židovského hřbitova je památník, který připomíná jak židovské vojáky, kteří zemřeli během první světové války, tak oběti holocaustu. (Klenovský, 1997, s. 49-54)

6 KULTURNÍ TRADICE MĚSTA PROSTĚJOV

Sociologický slovník tradici charakterizuje jako: „*Vzorové chování předávané mezi předchůdci a následníky. Tradice předává záležitosti týkající se technického vědění, jazykových zvyklostí, hodnotových představ. Vyjadřuje vazbu společnosti, skupin (kmene, lidu, státu) i jedince na výkony dosažené minulými generacemi.*“ (Jandourek, 2007, s. 259-260)

Kapitola *Kulturní tradice města Prostějov* se věnuje jedenácti tradicím, které se ve městě konají během celého kalendářního roku. Některé tradice jsou novější, jiné se konají už několik desítek let. Za nejvýznamnější z níže uvedených tradic lze považovat Hanácké slavnosti, které se ve městě konají od roku 1983. Dále pak Wolkerův Prostějov, kterým si město připomíná slavného rodáka Jiřího Wolкера již od roku 1957. Podkapitola *Prostějovské hanácké slavnosti* je navíc rozšířena o tři nejdůležitější složky, které jsou s touto tradicí spjaty. Jedná se o hanácký kroj, hanácké písně a hanácké tance. Souhrnně můžeme o prostějovských tradicích říct, že je obyvatele města ctí, váží si jich a snaží se, aby se předávaly z generace na generaci. Právě proto jsou do kulturního programu zařazeny jak tradice a akce pro dospělé, tak pro děti. Městské kulturní tradice jsou navíc příjemnou příležitostí k setkávání místních obyvatel a ke společnému sdílení zážitků.

6.1 Wolkerův Prostějov

Wolkerův Prostějov je tradice, která nabízí přehlídku uměleckého přednesu a divadel poezie na celostátní úrovni. V roce 2023 se uskuteční již 66. ročník, v rámci kterého vystoupí sóloví recitátoři, recitační soubory a divadla poezie z celé České republiky. Tato přehlídka: „*Je příležitostí k setkání interpretů literárních textů, ke konfrontaci tvůrčích výsledků a postupů, ke vzájemné inspiraci, výměně názorů a zkušeností a ke vzdělávání účastníků. Posláním přehlídky je také podpořit zájem pedagogů, studentů a širší veřejnosti o literaturu a její tvůrčí interpretaci, iniciovat a obohacovat další dění a aktivity v oblasti uměleckého přednesu a divadla poezie v jednotlivých regionech ČR a připravovat celoroční možnosti vzdělávání interpretů, jejich pedagogů, vedoucích a režisérů.*“ (NIPOS - Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, © 2022 [36])

Na přehlídce mohou vystoupit jak jednotlivci, tak celé soubory z České republiky. Podmínkou pro účastníky je ukončená 9. třída základní školy nebo třída, která se s tímto věkem shoduje v rámci víceletých gymnázií. Pro horní věkovou hranici žádná pravidla stanovena nejsou. Přehlídka se skládá ze dvou částí. Tou první je celostátní přehlídka sólových recitátorů,

druhou pak celostátní přehlídka divadel poezie a souborů uměleckého přednesu. (NIPOS - Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, © 2022 [36])

Wolkerův Prostějov je ve městě tradicí již několik desítek let, konkrétně od roku 1957. Díky ní lidé po celé České republice nezapomínají nejen na básníka Jiřího Wolkera, ale také na Prostějov. Už jen fakt, že je festival celostátní, přispívá k většímu povědomí o městě. Zároveň tento festival podněcuje veřejnost k zájmu o literaturu a umělecký přednes. Jiří Wolker byl talentovaným básníkem, díky kterému teď mohou v rámci festivalu projevovat své nadání i další generace.

6.2 O hanáckého kohóta

Jedná se o dětskou přehlídku lidových písní, které pocházejí z Hané. V rámci přehlídky zazní sólový zpěv dětí ve věku 3-15 let. Cílem této přehlídky je podpořit u dětí a mládeže zájem o zpěv a o lidové písně. Cílem je rovněž umožnit dětem společné vystupování s ostatními dětmi z různých částí Moravy, které mají stejné zájmy. Účastníci mohou vystoupit v lidovém kroji, není to ale podmínkou. Podmínkou je, že píseň, se kterou účastníci vystoupí, musí pocházet z Hané, Malé Hané nebo z Hostýnského/Lipenského Záhoří. Každé dítě si připraví dvě písně, které poté zazpívá odborné porotě bez hudebního doprovodu. Z okresního kola přehlídky, které se koná v Prostějově, Přerově, Olomouci, Kroměříži a Šumperku, pak mohou děti postoupit do přehlídky krajské, která se koná v Prostějově. Odtud mohou dále postoupit do zemského kola přehlídky a do přehlídky celostátní. (HANFOS - Hanácký folklorní spolek, © 2022 [37])

6.3 Festival Prostějovské dny hudby

Festival Prostějovské dny hudby oslaví v roce 2023 již svůj 30. ročník konání. Počátky festivalu jsou spjaty se jménem Jaroslav Šebestík, který byl v té době ředitelem Základní umělecké školy Vladimíra Ambrose. Tato škola festival organizuje ve spolupráci s Městským divadlem. Prostějovské dny hudby zároveň podporuje primátor města. Hlavním cílem festivalu je představit zdejšímu obcenstvu žáky, studenty, učitele, sbory, orchestry a prostějovské mladé kapely. Posluchači si mohou vybrat ze široké nabídky hudebních žánrů v podání jak začínajících, tak již známých hudebníků. Během 29 let pořádání na festivalu vystoupilo mnoho známých interpretů, mezi nimi to byla například Zuzana Lapčíková, Emil Viklický, Musica Bohemica, Graffovo kvarteto a další. (Základní umělecká škola Vladimíra Ambrose, 2022 [38])

6.4 Festival prostějovských amatérských divadelních souborů MEDart

Festival MEDart se poprvé uskutečnil v roce 1996 díky Haně Kotyzové a Blance Ujezdské. Jedná se o festival, ve kterém vystupují prostějovské amatérské divadelní soubory a jejich hosté. Svě jméno získal po svatém Medardovi, jelikož se koná ve dnech, kdy tento světec slaví svátek. Podtitul MEDart festivalu zní: „*proč by Hanák jezdil za divadlem ven, když ho má doma.*“ Důvodem pro tento podtitul je povaha zdejších Hanáků, kterou lze označit za pohodlnou a rozvážnou. Festival se každoročně pořádá ve venkovních prostorech, a sice na nádvoří prostějovského zámku. V předchozích letech se ale konal i na náměstí Tomáše Garrigue Masaryka, ve Smetanových sadech nebo v Rajske zahradě, která se nachází za kostelem Povýšení sv. Kříže. Festival MEDart pořádá literárně-dramatický obor Základní umělecké školy Vladimíra Ambrose. V roce 2009 vznikla Asociace Prostějovských Ochotníků, jejímž cílem je podporovat divadelníky v Prostějově a s nimi i právě tento festival. (Základní umělecká škola Vladimíra Ambrose, 2022 [39])

6.5 Noc kostelů

Noc kostelů se každoročně koná v mnoha městech po celé České republice včetně Prostějova. Obyvatelům je díky této akci umožněno navštívit kostely, modlitebny a kaple, ve kterých se mohou zúčastnit různorodého programu. Program zahrnuje například komentované prohlídky těchto staveb nebo různé koncerty a modlitby v jejich útrokách. V roce 2022 bylo do Noci kostelů v Prostějově zapojeno celkem sedm kostelů, modliteben a kaplí. Byly jimi kostel Povýšení svatého Kříže, kostel sv. Petra a Pavla, kostel sv. Josefa, Husův sbor, Českobratrská církev evangelická, modlitebna Církve bratrské a kaple sv. Anny. (Statutární město Prostějov, 2022 [40])

6.6 Prostějovské kulturní léto

Prostějovské kulturní léto patří k akcím, které jsou s městem neodmyslitelně spjaty. Obyvatelé Prostějova se v rámci něj mohou každoročně zúčastnit akcí pro děti, koncertů známých zpěváků, zpěvaček i hudebních kapel či programu filmových projekcí letního kina, které se nachází na nádvoří Zámku Prostějov. (Turistický portál města Prostějova, © 2000 [41])

Sám primátor města František Jura k této kulturní akci říká: „*Prostějovské léto je nedílnou součástí života našeho města již dvanáctým rokem⁷. Hlavním cílem je vytvářet prostředí příznivé mezilidským vztahům. Záměrem je pozvat na hlavní náměstí co největší počet*

---

⁷ Článek pochází z roku 2021.

obyvatel, rodin, přátel a kamarádů. Skladba programu je pestrá a dramaturgicky připravená pro všechny věkové kategorie.“ (Statutární město Prostějov, 2021 [42])

6.7 ProFest

Prostějovský festival, ProFest, se ve městě poprvé konal v roce 2021. Hlavním cílem ProFestu je propagovat místní amatérské kapely. K tomu až do této doby sloužilo hlavně Prostějovské kulturní léto a Prostějovská kulturní zima. Nyní však mají místní interpreti možnost předvést svůj talent i v rámci tohoto festivalu. Během prvního ročníku festivalu vystoupily na nádvoří prostějovského zámku rockové amatérské kapely, které pochází z Prostějova, ale například i z Uničova nebo Kroměříže. (Prostějovské novinky, 2021 [43])

Druhý ročník festivalu se nesl v duchu country. Oproti prvnímu ročníku se lišil jak tématem, tak tím, že kromě jednoho dne probíhal dny dva. Rozšířilo se i místo konání festivalu. Kromě nádvoří prostějovského zámku vystupovaly hudební kapely i před budovou kina Metra 70. Celkem se tohoto festivalu účastnilo devět hudebních skupin jak z Prostějova, tak z celé České republiky. Kromě poslechu hudby se mohli návštěvníci festivalu podívat na vystoupení country tanečníků nebo na výstavu amerických aut a motocyklů před prostějovským zámkem. Součástí festivalu bylo promítání filmu *ROUTE 66, jedna jízda nestačí*. Hlavní roli v tomto filmu hraje Zdeněk Jurásek, majitel České asociace Route 66 a Rádía 66, který se osobně na festival dostavil. Pořadatelem ProFestu je Statutární město Prostějov, kino Metro 70, kulturní klub DUHA a Martin Soldán. (Statutární město Prostějov, 2022 [44])

6.8 Prostějovské hanácké slavnosti

Jak již bylo řečeno v základních informacích o městě, Prostějov se nachází v rovině, která nese název Haná. Právě oblast Hané sehrála důležitou roli při formování lidové kultury na Moravě. Koncem 18. století byl dokonce Prostějov s určitou mírou nadsázky povýšen na hlavní město Hané. A to především díky trhům na obilí, které se ve městě konaly. Ve 2. polovině 19. století se pak tradiční lidová kultura pomalu vytrácí, a to zejména vlivem nastupující kultury průmyslové společnosti. Tradiční lidová kultura a s ní spojené obyčeje, písně, tance a kroje však zapomenuta nezůstala a obyvatelé Prostějova si ji každoročně připomínají právě v rámci Prostějovských hanáckých slavností. (Bartoš, 1999, s. 238)

Hanácké slavnosti mají ve městě svou tradici od roku 1983. Jsou součástí místních hodových oslav, které se původně konaly v Kolářových sadech. Jak slavnosti, tak prostějovské hodové oslavy se v současnosti konají v prostranství hlavního náměstí. (Bartoš, 1999, s. 250)

Hanácké slavnosti jsou tedy zároveň spojeny s prostějovskými hody, které se konají v rámci oslav svátku kostela Povýšení svatého Kříže. Hanácké slavnosti se vždy konají jeden víkend v měsíci září. Nejdůležitějším dnem těchto slavností je neděle. Ve městě by někdo těžko hledal větší folklorní slavnost, než jsou právě Hanácké slavnosti, během kterých mohou obyvatelé města zhlédnout vystoupení folklorních souborů, navštívit tradiční lidový jarmark nebo si poslechnout hudbu různých žánrů. Centrem dění těchto slavností jsou náměstí Tomáše Garrigue Masaryka, Pernštýnské náměstí a kostel Povýšení svatého Kříže. Součástí slavností je mše v kostele, projížďka kočárem, vystoupení orchestru a kapel a průvod v hanáckých krojích. Za budovou kostela Povýšení svatého Kříže bývají postaveny kolotoče a jiné zábavní atrakce. V roce 1983 se o první ročník Hanáckých slavností postaralo Okresní kulturní středisko v Prostějově. V roce 1992 si pořádání slavností vzal na starost Kulturní klub DUHA společně s městem Prostějov. (Kudy z nudy.cz, 2022 [45])

Prostějovské hanácké slavnosti mají ve městě dlouholetou tradici. Od doby, kdy proběhla první slavnost, již uplynulo mnoho let a mnohé se za tu dobu změnilo. Co však zůstalo stejné, je snaha připomínat obyvatelům města lidové tradice, které byly na Hané vytvořeny.

6.8.1 Hanácký kroj

K lidové kultuře na Hané neodmyslitelně patří kroj. Nejstarší zmínka o kroji na Hané pochází z roku 1725 a týkala se ženského hanáckého kroje. Informace o něm se dochovaly díky faráři ze Slatinic Bohumírovi Josefovi Bílovskému. Obrazově doložený jak ženský, tak i mužský hanácký kroj pak pochází z druhé poloviny 18. století. Pro hanácký kroj byla důležitým mezníkem polovina 19. století. V tomto období se totiž začaly utvářet jeho různé regionální varianty. Konkrétně pro Prostějovsko byl typický kroj blaťácký. Ten ale neměl pouze jednu podobu. Když se například muži Hanáci a ženy Hanačky rozhodli jít v polovině 19. století na trhy do Prostějova, jejich sváteční oblečení bylo odlišné od běžně nošeného oblečení pracovního. Rozdíl byl zejména v materiálu. Pracovní oděv byl ušitý z utkaného plátna vyrobeného podomácku. Kdežto sváteční oděv byl utkán z plátna, které bylo jemné a bavlněné. Na rozdíl od oděvu pracovního bylo navíc plátno kupované. (Bartoš, 1999, s. 242)

Kroj tedy nebyl pouze jeden, k různým událostem nosili lidé jiný. Lišil se například kroj venkovského obyvatelstva od kroje obyvatelstva městského. Dále se kroj dělil na všední a sváteční. Sváteční kroj měl slavnostní a obřadní význam. Využíval se jak pro slavnosti rodinné, tak pro církevní, mezi které můžeme zařadit například svatbu, ale i pohřeb. Podle kroje byly také rozpoznatelné sociální poměry jeho majitele, kdy například bohatí selští chlapci

chodili více ustrojení než čeledíni. Kroj můžeme rozdělit i na letní a zimní nebo mužský a ženský. Ten se rovněž lišil podle toho, zda byl chlapec či dívka zadaný nebo zadaná. (Bečák, 1997, s. 262-264)

Ačkoliv se kroje lišily, měl každý kraj své základní části. Co se týče ženského kroje, byly to: *šátek* nebo *čepec na hlavu*, *košile*, *obojek*⁸, *sukně*, *fěrtůšek*⁹, *pantla*¹⁰, *kordulka*¹¹, *kabátek*, *kožíšek*, *obuv* a *punčochy*. Mužský kraj pak tvořily tyto části: *pokrývka hlavy*, *košile*, *pás*, *gatě*, *vilčeka*¹², *obuv*, *halena a plášť*, *kožich*, *kordula* a *kabátek*. (Bečák, 1997, s. 461)

Kromě kroje ženského a mužského je ještě kraj dětský. Novorozenci nosili košile, které byly dlouhé až po kotníky a plátěné. Tyto košile se nazývaly „bunda“ či „kytlice“. Na ně si v zimě děti oblékaly dlouhé kabátky. Dětský kraj byl stejný pro dívky i pro chlapce. Jedinou částí oděvu, kterou se kroje lišily, byl obojek, který si oblékaly pouze dívky. Na hlavě pak dívky i chlapci nosili čepičky. Od pátého roku již děti nosily zmenšeninu kroje dospělého, který ale nebyl tak zdobený vyšíváním. Dlouho chodily děti bosé, a to i v zimě. (Bečák, 1997, s. 199 a 217)

Hanácký kraj lidé přestali nosit přibližně ve druhé polovině 19. století. Jeho odkládání ale neprobíhalo současně. Například na Prostějovsku a v okolí Olomouce jej obyvatelé odkládali dříve než na jihovýchodě Hané. Jelikož se ale tento tradiční hanácký oděv stal symbolem české kultury a vlastenectví, začaly se později objevovat snahy různých spolků o jeho obnovení. O znovuoživení se snažily například organizace Sokol nebo Omladina. Po konci druhé světové války pak prostějovský folklorní soubor Mánes. (Bartoš, 1999, s. 244) Dnes se s krajem obyvatelé Prostějova nejčastěji setkávají právě v rámci Hanáckých slavností.

6.8.2 Hanácké písně

Prostějovsko je oblast střední Hané a pro lidovou píseň zde jsou charakteristické stejné vlastnosti jako pro lidové písně v ostatních částech této oblasti. Hanácká píseň se řadí k lidové písni české, která je instrumentálního typu. Opakem tohoto typu je typ vokální, se kterým se můžeme setkat v oblasti východní Moravy nebo na Slovensku. I na střední Hanou se však dostaly různé písně z jiných oblastí, které místní obyvatelstvo přijalo za své. Byly mezi nimi

---

⁸ Obojek = límeček, jehož funkcí bylo uzavírat horní límeček rukávců kolem krku. (Bečák, 1997, s. 150)

⁹ Fěrtůšek = zástěra. (Bečák, 1997, s. 158)

¹⁰ Pantla = stuha. (Bečák, 1997, s. 161)

¹¹ Kordulka = vesta. (Bečák, 1997, s. 163)

¹² Vilčeka = plátěné punčochy. (Bečák, 1997, s. 238)

například písně ze západní oblasti české nebo z východní části valašsko-slovácké. Výjimku netvořilo ani pronikání písní umělých. O Hanácích se říká, že jsou klidné a uvážlivé povahy. Těmto povahovým rysům odpovídá i tempo hanáckých písní. V písních určených k tanci pak toto pomalé tempo postupně střídá tempo rychlejší. Na formování písní měl kromě povahy zdejších obyvatel vliv ještě jeden další faktor, a sice hanácké nářečí. Námět hanáckých lyrických písní vychází ze života lidí. Nejčastěji se u těchto písní setkáváme s motivem šťastné nebo nešťastné lásky. Výjimkou nejsou ani písně žertovné či škádlivé. Dále jsou kromě lyrických písní pro Prostějovsko typické písně epické, historicko-sociální, vojenské, taneční či obřadní. Nejčastěji se písně zpívaly jednohlasně, ale ve sborovém uskupení. Zpívalo se ale i dvojhlasně, a to když dívky zpívaly písně milostné nebo chlapci písně vojenské. Jinak než jednohlasně nebo dvojhlasně lidé nezpívali. (Poláček, 2011, s. 13-16)

Lidové písně nejčastěji skládali obyčejní lidé. Tyto písně si poté mezi sebou jedinci předávali ústně, čímž se rozšiřovaly. Aby píseň mohla nést označení lidová, musela být mezi lidmi přijata a užívána k různým kulturním, obřadním nebo zábavním účelům. S lidovými písněmi se setkávaly již malé děti, kterým jejich rodiče zpívali ukolébavky. Písně byly součástí i různých dětských her, o Vánocích se s nimi děti seznamovaly prostřednictvím koled. Mimo rodinný kruh se lidé s písněmi nejčastěji setkávali při pracích na poli nebo na pastvě. Čím více se tedy Hanáci účastnili rodinných nebo veřejných událostí, tím více se rozšiřoval jejich písňový repertoár. Nejvíce prostoru pro obohacování se o lidové písně nabízely taneční zábavy, které byly odjakživa místem přehlídek a vzniku nejrůznějších písňových, ale i tanečních produktů. Na Prostějovsku se také uchytily písně kramářské nebo zhudebněné básně různých autorů. (Poláček, 2011, s. 18-19)

Výše uvedené informace o lidové písni jsou typické spíše pro venkov. Tam tvořili převážnou většinu obyvatel sedláci. Na rozdíl od venkova se obyvatelstvo ve městě skládalo nejčastěji z dělníků, poté z řemeslníků a živnostníků. Měšťané si sice také skládali své vlastní písně, ovšem oproti venkovanům byl jejich písňový repertoár o dost chudší. Příčinou byla absence nutnosti vytvářet si své vlastní kulturní vyžití, jelikož ve městě ho bylo dostatek. Písně se do města dostávaly již vytvořené, a to z mnoha zdrojů. Jedním takovým zdrojem byli například lidé z venkova, kteří do města přicházeli většinou za prací. Ve městech se také daleko více než na venkově uchytily písně umělé, zejména ty kramářské. Kromě nich byly ve městě v oblibě písně potulných muzikantů, kteří do zdejších hostinců a tančiren přinášeli umělé písně taneční a šantánové. Díky pěveckým spolkům a hudebním sdružením se pak tato umělá písňová tvorba šířila dál mezi obyvatele města. Když už si ale lidé ve městech skládali vlastní písně,

byla nejčastějším důvodem snaha o zkrácení si dlouhé chvíle během monotónní činnosti v továrnách nebo při domácích pracích. Lidé ve městě si také vytvářeli písňe, jejichž cílem bylo podpořit obyvatelstvo ve víře v lepší budoucnost nebo písňe k tanečním zábavám. (Poláček, 2011, s. 22-23)

6.8.3 Hanácké tance

Do bohaté lidové kultury Hané právem patří i taneční folklor. Ten se společně s hudbou v dřívějších dobách šířil ze středu Hané do okolních oblastí. Byly jimi například Brněnsko, Horácko, oblast Hanáckých Slováků a okrajově i Valašsko. (Jelínková, 1997, s. 6)

Taneční repertoár byl na Hané ke konci 19. století opravdu bohatý. Touto dobou se zde totiž tančilo přibližně 50-70 různých druhů tanců. Mezi nimi to byly například tance volného tempa, tance veselé, hravé a žertovné. Výjimkou nebyly ani tance živé a velmi temperamentní, které mohly v oblasti Hané působit až nezvykle, vzhledem k pomalé a uvážlivé povaze zdejších obyvatel. Z velkého počtu tanců, které se na Hané vyskytovaly, je za ten nejtypičtější považována cófavá. Její odlišnost od ostatních tanců spočívá v množství písni a nápěvů, které se k ní mohly hrát. Písňe a nápěvy ale musely mít stejný rytmus. Oproti tomu ostatní tance byly typické tím, že na ně lidé tancovali pouze na jednu taneční skladbu, ke které se vázal konkrétní pohyb. Tyto tance se nazývají figurální nebo též jednonápěvové a mají největší zastoupení mezi hanáckými tanci. V těchto figurálních tancích se vyskytuje široká škála těch nejzákladnějších tanečních kroků. Ať už se jedná například o krok valčíkový, krok polky nebo krok mazurky. (Jelínková, 1997, s. 16)

Mezi nejoblíbenější tance, charakteristické pro oblast Hané, patří již zmíněná cófavá. Cófavá je: „*Volný kráčivý tanec vážného, až obřadního rázu, jehož název byl odvozen patrně od coufavých kroků, které činili tanečníci vždy po dvou plynulých krocích kupředu.*“ (K historii hanáckého tance „cófavá“, 1959 [46]) Taneční kroky, které směřovaly dozadu, musely být kratší, a to z toho důvodu, aby se taneční páry či trojice mohly pomalu posouvat kupředu. Nejčastěji se lidé s tímto druhem tance setkali u příležitosti započetí období masopustu nebo celkově při tanečních zábavách. Během tanečních zábav byl hlavním účelem tohoto tance odpočinek, kdy si dívky a chlapci u pomalých kroků cófavé oddechli od tanců rychlejšího tempa. Celkově je totiž tento tanec uvážlivý a klidný, což nejlépe vystihuje charakter zdejších lidí. Právě proto se stal nejtypičtějším tancem pro tuto oblast. (K historii hanáckého tance „cófavá“, 1959 [46])

Cófavá je tanec třídobého taktu, proménádního charakteru. Mohou ji tančit dvojice nebo trojice. Jestliže tančí pouze dvojice, tanečník stojí nalevo a tanečnice napravo. Když ale tančí trojice, je tanečník uprostřed a dívky po jeho stranách. Vedle názvu cófavá se pro tento tanec dříve používalo označení „hanácká“, které přímo vypovídalo o jeho původu. (Jelínková, 1997, s. 6-7)

Prvním, kdo popsal kroky hanácké cófavé, byl roku 1819 Josef H. A. Gallaš. Charakteristiku tohoto tance uvedl v poznámce k písni *Kéž sem to věděla, že bude neděla*. Cófavó přirovnal k polské polonéze, kdy tanečníci ve dvojicích nebo ve trojicích při tanci krácejí pouze dopředu nebo střídají krok dopředu a dozadu. Cófavou rovněž spojoval s náboženskými písněmi. Je totiž pravdou, že cófavá měla tu výsadu, že se jako jediná mohla tancovat za doprovodu těchto písní. Cófavá, ať už ve formě obřadní nebo zábavné, se na území Hané prosazovala během celého 19. století. Byla zaznamenána sběratelkou Františkou Xaverou Běhálkovou, Josefem Čapkou Drahlovským nebo Ludmilou Mátlovou-Uhrovou. A jelikož se z cófavé stal nejznámější tanec na Hané, mohli se s ním lidé setkat v rámci nejrůznějších obřadů nebo zvyků. Výjimkou nebyly ani svatby, na kterých tento tanec nesměl chybět. (Jelínková, 1997, s.10-12)

6.9 Prostějovská kulturní zima

Stejně tak jako se v létě koná Prostějovské kulturní léto, tak se v zimě koná Prostějovská kulturní zima. Ta každoročně nabízí obyvatelům Prostějova bohatý program, který zahrnuje rozsvícení vánočního stromu na náměstí, zpívání písní během akce Česko zpívá koledy nebo tradiční vánoční jarmark, na kterém si lidé mohou zakoupit různé domácí výrobky, jídlo a punče. Na náměstí Tomáše Garrigue Masaryka, u budovy bývalé radnice, bývá již několikátým rokem postaveno kluziště, kde si místní obyvatelé mohou zabruslit nebo zahrát hanácké curling. (Statutární město Prostějov, 2022 [47])

6.10 Masopust

Masopust je svátek v období od Tří králů do Popeleční středy. Svátek má dlouholetou tradici. První písemná zmínka o něm na našem území pochází ze 13. století. Nejpestřejší bývají právě poslední dny masopustu, kdy lidé hodují, chodí v průvodech s maskami a radují se. Masopust probíhá během tří dnů. Těm předchází tzv. tučný čtvrtek, během kterého si lidé užívají velkého množství masného jídla a pití, zejména piva. Celý pátek a sobotu se pak těší na třídenní masopustní veselí, které začíná masopustní nedělí. Synonymem pro tento den je neděle taneční, jelikož se lidé vydávají do hospod, kde si dopřávají dobrého piva, muziky

a tance. V tomto duchu se pak pokračuje i na masopustní pondělí. Rozdíl je ale v tom, že na zábavu v tento den, na tzv. mužovský bál, mají přístup a povolení radovat se jen zadaní jednici. Ostatní pouze přihlížejí. Posledním dnem je masopustní úterý, které je dnem svátečním. Právě v úterý chodí průvod s maskami, které jsou všeho druhu. Můžeme tak v průvodu zahlédnout masku šaška, žebráka, medvědáře s medvědem anebo mnohé další. Masopustní veselí končí tzv. pochováním basy, která na čtyřicet dní ukončuje hudební a taneční radovánky. (cesketradice.cz, © 2001 [48])

Konkrétně v Prostějově je masopust pojat jako jednodenní akce, která zahrnuje průvod s maskami, jarmark s občerstvením, hudbu a tradiční lidovou zabijačku. Zahájení masopustu začíná v 10.00 průvodem kolem náměstí Tomáše Garrigue Masaryka. Dále tato akce nabízí různá představení herců a komediantů, masopustní pohádku a samozřejmě spoustu dobrého jídla pro její účastníky. (Statutární město Prostějov, 2023 [49])

6.11 Vynášení Smrtky

Vítání jara je spojeno s lidovou tradicí města, a sice s vynášením Smrtky. Tato tradice se převážně pořádá pro školky, školy a školní družiny, ale zúčastnit se jí může i kterýkoliv zájemce z řad prostějovských občanů. V roce 2022 tuto tradici zahájil folklórní soubor Mánes u budovy bývalé radnice. Po zahájení započal průvod, který směřoval z centra města do Kolářových sadů. Kdo tento průvod spatřil, mohl v jeho čele vidět Smrtku, jejíž výrobu dostala na starost zvolená škola. Tuto Smrtku pak průvod hodil do koryta Mlýnského náhonu a slavnostně tak přivítal jaro. K tradici vítání jara mohou svou tvořivou prací přispět, kromě jedné zvolené školy vyrábějící Smrtku, i ostatní školy, a sice výrobou malých májek, které rovněž toto roční období symbolizují. Součástí lidové tradice je i říkanka o utopení Smrtky, kterou se účastníci v průběhu jejího konání naučí. (Statutární město Prostějov, 2022 [50])

7 VYUŽITÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE PRO PEDAGOGICKÉ ÚČELY

Teoretická část diplomové práce je rozdělena do šesti kapitol. První kapitola se zabývá charakteristikou města Prostějov, druhá kapitola pak shrnuje stručnou historii města až po současnost. Kapitola třetí je zaměřena na život a historii Židů, kteří v Prostějově po určitou dobu žili. Kapitola čtvrtá je věnovaná významným osobnostem, jímž byl Prostějov rodným městem. Pátá kapitola shrnuje vybrané významné památky města. Poslední, šestá kapitola, se zabývá prostějovskými kulturními tradicemi a akcemi.

Cílem praktické části je využít všechny výše zmíněné kapitoly pro pedagogické účely, a to v podobě metodických listů pro učitele a pracovních listů pro žáky. Práce je primárně určena žákům 2. stupně základních škol, konkrétně do předmětu výchova k občanství. Rovněž ale může být využita v rámci hodin dějepisu nebo zeměpisu. Diplomová práce celkem obsahuje 5 pracovních a 5 metodických listů do předmětu výchova k občanství. Do tohoto počtu jak metodických, tak pracovních listů je zahrnuta i jedna exkurze.

V Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání téma mé diplomové práce spadá do vzdělávací oblasti *Člověk a společnost*, jejíž součástí jsou dva vzdělávací obory. Jsou jimi *výchova k občanství* a *dějepis*. Částečně do této vzdělávací oblasti svými přesahy spadá i vzdělávací obor *zeměpis*, který je ale zařazen do vzdělávací oblasti *Člověk a příroda*. (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2021, s. 52 [51])

V rámci vzdělávacího oboru výchova k občanství spadá téma diplomové práce do vzdělávacího obsahu *Člověk ve společnosti*, konkrétně do učiva s názvem *Naše obec, region, kraj*, které je součástí tohoto vzdělávacího obsahu. (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2021, s. 58 [51])

V rámci vzdělávacího oboru dějepis by mohlo být téma diplomové práce využito ve vzdělávacím obsahu *Modernizace společnosti a Moderní doba*. (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2021, s. 56 [51])

Ve vzdělávacím oboru zeměpis by mohla být uplatnitelná první kapitola diplomové práce, a sice *Město Prostějov*, jejíž jednotlivé podkapitoly spadají do vzdělávacího obsahu *Česká republika*, do učiva *Místní region*. (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2021, s. 78 [51])

Diplomová práce ale není určena pouze pro základní vzdělávání. Její součástí jsou metodické listy, pracovní listy a jedna exkurze pro studenty gymnázia. Pro středoškolské vzdělání je zpracován 1 metodický a pracovní list do předmětu základy společenských věd, 1 metodický a pracovní list do předmětu český jazyk a literatura a 1 exkurze, rovněž zahrnující metodický a pracovní list, jejíž využití se předpokládá v předmětu český jazyk a literatura. Kromě využití práce v těchto dvou předmětech by rovněž mohla být využitelná v hodinách dějepisu.

V Rámcovém vzdělávacím programu pro gymnázia tedy téma diplomové práce opět spadá do vzdělávací oblasti *Člověk a společnost*, která zahrnuje vzdělávací obory *občanský a společenskovědní základ, dějepis a geografie*. Poslední jmenovaný obor se ale spíše řadí do vzdělávací oblasti *Člověk a příroda* kvůli zachování úplnosti této oblasti. (Rámcový vzdělávací program pro gymnázia, 2021, s. 38 [52])

Ve vzdělávacím oboru občanský a společenskovědní základ je téma diplomové práce zahrnuto ve vzdělávacím obsahu *Úvod do filozofie a religionistiky*. (Rámcový vzdělávací program pro gymnázia, 2021, s. 41 [52]) Z diplomové práce do tohoto vzdělávacího obsahu řadíme kapitolu číslo 3 *Židé v Prostějově*, která společně s metodickými a pracovními listy slouží jako doplnění k tématu judaismu. Téma prostějovských Židů by zároveň mohlo být uplatnitelné ve vzdělávacím oboru dějepis, ve vzdělávacím obsahu *Moderní doba I – situace v letech 1914-1945* a *Moderní doba II – soudobé dějiny*. (Rámcový vzdělávací program pro gymnázia, 2021, s. 44-45 [52])

Součástí diplomové práce je jeden metodický a pracovní list a jedna exkurze s metodickým a pracovním listem určena do předmětu český jazyk a literatura. V rámcovém vzdělávacím programu pro gymnázia je tento předmět zařazen do vzdělávací oblasti *Jazyk a jazyková komunikace*. Ta zahrnuje tyto vzdělávací obory: *český jazyk a literatura, cizí jazyk a další cizí jazyk*. (Rámcový vzdělávací program pro gymnázia, 2021, s. 12 [52])

A jelikož je pracovní list i exkurze zaměřena na básníka Jiřího Wolкера, spadá toto téma do vzdělávacího obsahu *Literární komunikace*, do učiva *Vývoj literatury v kontextu dobového myšlení, umění a kultury* (Rámcový vzdělávací program pro gymnázia, 2021, s. 14-15 [52])

7.1 Metodické pokyny pro učitele

Tato podkapitola obsahuje jednotlivé přípravy na hodinu. Celkem se jedná o 5 metodických a 5 pracovních listů do předmětu výchova k občanství, které jsou určeny

žákům 6. třídy základní školy, případně žákům prvního ročníku osmiletého gymnázia. Do tohoto počtu jak metodických, tak pracovních listů je zahrnuta i jedna exkurze, která je rovněž pro žáky tohoto ročníku. Pracovní listy jsou zaměřeny na město Prostějov, historii města, významné prostějovské osobnosti a na prostějovské kulturní tradice. Exkurze zahrnuje kulturní památky Prostějova.

Kromě těchto pěti příprav obsahuje diplomová práce další 3 metodické a 3 pracovní listy, do jejichž počtu je rovněž zahrnuta jedna exkurze. První pracovní a metodický list je určen studentům 4. ročníku čtyřletého gymnázia, případně 8. ročníku osmiletého gymnázia. Listy jsou určeny do předmětu základy společenských věd. Jejich tématem jsou Židé v Prostějově. Druhý pracovní a metodický list je určen studentům 3. ročníku čtyřletého gymnázia, případně 7. ročníku osmiletého gymnázia, do předmětu český jazyk a literatura. Tento druhý metodický a pracovní list studenty seznamuje s Jiřím Wolkerem. Pro tento ročník a předmět je zároveň zpracována i exkurze, rovněž s metodickým a pracovním listem, v rámci které studenti navštíví místa ve městě spojená s básníkem.

Celkem tedy praktická část obsahuje osm metodických listů a 8 pracovních listů, do kterých jsou zahrnuty dvě exkurze.

Za každým metodickým pokynem je zpracován pracovní list k dané vyučovací hodině nebo k exkurzi. Jak metodické pokyny, tak pracovní listy vycházejí z jednotlivých kapitol teoretické části diplomové práce.

Definice pracovního listu zní: *„Pracovní list je souborem úkolů, cvičení, didaktického obrazového materiálu apod., který slouží zpravidla k samostatnému procvičování žáka nebo mu poskytuje vodítka k jeho práci. Pracovní list mohou využívat i dvojice nebo skupiny, např. u skupinové práce.“* (Čapek, 2015, s. 124)

7.1.1 Město Prostějov

Předmět: výchova k občanství

Ročník: 6. ročník základních škol/1. ročník osmiletého gymnázia

Časová dotace: 1 vyučovací hodina (45 minut)

Cíle hodiny: Žák spolupracuje se svými spolužáky a sdílí s nimi své myšlenky. Žák zaznačí okresy Olomouckého kraje do slepé mapy. Žák doplní údaje o městě do pracovního listu. Žák dohledává informace na internetu. Žák spolupracuje se svými spolužáky při práci ve skupině. Žák napíše synonyma ke slovu *prostý*. Žák oceňuje a vnímá jedinečnost města. Žák vyplní pracovní list.

Mezipředmětové vztahy: zeměpis, český jazyk a literatura

Průřezová témata: osobnostní a sociální výchova, mediální výchova

Klíčové kompetence: komunikativní, sociální a personální, digitální

Výukové metody: brainstorming, výklad, práce s obrazem, práce s textem, samostatná práce

Formy výuky: hromadná a frontální výuka, skupinová výuka

Základní pojmy: Prostějov, město, geografické údaje, krajina, průmysl, kultura, sport, kulturní instituce, symboly, název

Pomůcky: pracovní list, tabule, fixy/křídly, psací potřeby, počítač, dataprojektor, mobilní telefon

Struktura hodiny:

1. **Úvod:** zahájení hodiny, organizační záležitosti, oznámení tématu a cíle hodiny žákům
2. **Hlavní část:**
  - Učitel žákům rozdá pracovní listy. Na tabuli poté překreslí obrázek, který mají žáci v pracovním listu u cvičení 1. Jednotliví žáci poté chodí k tabuli a metodou brainstormingu píšou vše, co se jim vybaví, když se řekne Prostějov. Do svého pracovního listu si pak může každý žák opsat několik asociací z tabule.
  - Následuje výklad učitele o geografických údajích města. Obsahu výkladu koresponduje podkapitola *1.1 Geografické údaje města*. Poté žáci samostatně pracují na cvičení 2 a 3 v pracovním listu, které si následně společně s učitelem

zkontrolují. Případně si mohou do pracovního listu údaje doplňovat současně s výkladem učitele.

- Dále pracujeme se cvičením 4A) + 4B). Učitel promítne na dataprojektoru jednotlivé obrázky, které mají žáci zobrazeny v pracovním listu. Žáci si společně s učitelem doplňují jednotlivé názvy přírodních součástí města pod jejich fotografie. Učitel se žáků případně může doptat, zda některé místo na fotografii navštívili, co ještě se na daném místě nachází nebo co ví o osobnostech, podle kterých jsou místa pojmenovaná.
- Žáci poté samostatně pracují na cvičení číslo 5. Bude následovat společná kontrola, ke které učitel slouží podkapitola *1.3 Průmysl města*.
- Na cvičení číslo 6 pracují žáci opět samostatně. Jestliže si nejsou při doplňování některých informací jistí, mohou použít mobilní telefon a informace dohledat.
- Na cvičení číslo 7 se žáci rozdělí do dvou skupin. Jedna skupina dostane za úkol popsat městský znak, druhá skupina městskou vlajku. Obě skupiny budou mít přibližně 5 minut na přípravu, poté si navzájem tyto městské symboly popíší. Do pracovního listu si na základě popisu jejich spolužáků doplní správné údaje.
- Na posledním cvičení v pracovním listě pracuje již každý žák sám. S učitelem poté proběhne kontrola. Případně si může učitel s žáky připomenout definici synonym.

3. Závěr: zhodnocení hodiny a práce žáků, ukončení hodiny, závěrečný pozdrav

Pracovní list č. 1 - Město Prostějov:

1. Napiš vše, co tě napadne, když se řekne Prostějov.

2. Zaznač do mapy všechny okresy Olomouckého kraje.

Obr.1

3. Doplň základní údaje o městě.

Rozloha Prostějova:	
Nadmořská výška:	
Počet obyvatel:	
Rovina, ve které se Prostějov nachází:	
Řeky:	
Městské části:	

4. A) Pod fotografie doplň, o kterou přírodní součást města se jedná.

Obr. 2

Obr. 3

Obr. 4

Obr. 5

Obr. 6

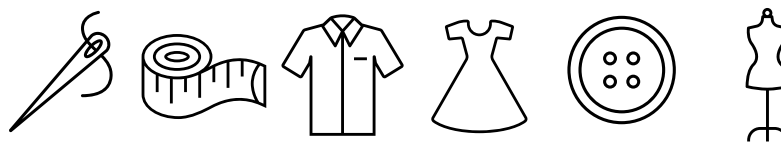

Obr. 7

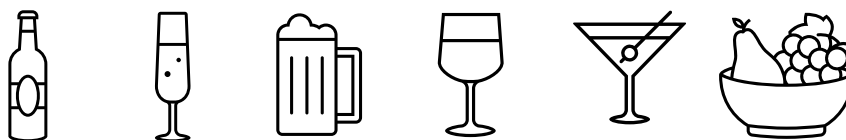

4. B) Dopln chybějící přírodní součást města nacházející se na okraji Kolářových sadů:.....

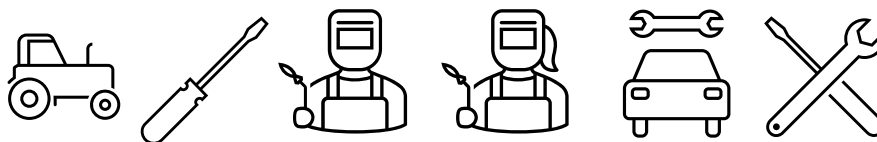
5. Pod obrázky napiš, který průmysl je pro Prostějov typický.

.....

.....

.....

6. Do prvního řádku vypiš kulturní akce, které se ve městě konají.

Do druhého řádku vypiš kulturní instituce města.

Do třetího řádku vypiš sportoviště, sporty nebo sportovní kluby města.

.....

.....

.....

7. Rozliš městský znak a městskou vlajku.

Které zvíře mají tyto městské symboly společné?.....

.....

.....

8. Přečti si krátký text, který vysvětluje vznik názvu města. Poté zkus vymyslet co nejvíce synonym ke slovu „prostý“.

PROSTĚJOV

Název města je odvozen od jména Prostěj. Za zakladatele vesnice je považován šlechtic Prostěj, který byl v roce 1114 oslepen na příkaz olomouckého knížete Oty za dvorské intriky. (Grůzová, 2000, s. 51)

Osobní jméno Prostěj má velice blízko k přídavnému jménu prostý, ze kterého bylo nejspíše odvozeno. (Kvapil, 1996, s. 21)

Synonyma:.....

7.1.2 Historie města Prostějov

Předmět: výchova k občanství

Ročník: 6. ročník základních škol/1. ročník osmiletého gymnázia

Časová dotace: 1 vyučovací hodina (45 minut)

Cíle hodiny: Žák chronologicky seřadí důležité historické mezníky města. Žák sdílí své odpovědi se spolužákem v lavici. Žák přiřadí názvy šlechtických rodů k obrázkům jejich erbů. Žák zaznačí do textu jednotlivé symboly v rámci metody INSERT. Žák si uvědomuje význam historických událostí pro město. Žák vnímá zdejší bývalou židovskou obec jako důležitou součást prostějovské historie. Žák vyplní pracovní list.

Mezipředmětové vztahy: dějepis

Průřezová témata: osobnostní a sociální výchova, výchova demokratického občana, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, multikulturní výchova

Klíčové kompetence: k učení, komunikativní, sociální a personální, občanské

Výukové metody: výklad, práce s textem, práce s obrazem, metoda INSERT, samostatná práce, práce ve dvojicích

Formy výuky: hromadná a frontální výuka

Základní pojmy: Prostějov, historie, šlechtické rody, Židé

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby

Struktura hodiny:

1. **Úvod:** zahájení hodiny, organizační záležitosti, oznámení tématu a cíle hodiny žákům
2. **Hlavní část:**
  - Učitel žákům na začátku hodiny rozdá pracovní list. Žáci si poslechnou výklad učitele, kterému odpovídá kapitola 2 *Historie města Prostějov*. Po výkladu žáci samostatně pracují na cvičení číslo 1 v pracovním listu. Následuje kontrola ve dvojicích, kdy si každý žák se svým spolužákem v lavici ověří chronologickou správnost událostí.
  - Na cvičení číslo 2 pracují žáci samostatně. Po společné kontrole se učitel může doptat, zda si žáci pamatují, které památky byly za těchto šlechtických rodů ve městě postaveny. Společně si také můžou říct časovou chronologii šlechtických rodů

ve městě nebo se zmínit o prostějovských ulicích a náměstích, která jsou podle rodů pojmenovaná.

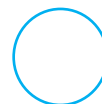
- Cvičení číslo 3 v pracovním listu je založeno na metodě INSERT. Tato metoda spočívá v doplňování jednotlivých značek k určitému odstavci nebo větě. Značky jsou následující:
  - ✓ to jsem věděl/a
  - ? nerozumím, potřebuji se zeptat
  - ! to mě překvapilo
  - + souhlasím
  - - nesouhlasím
- Žáci si text přečtou nejprve jednou, aby se seznámili s jeho obsahem. Poté bude následovat druhé čtení, během kterého si do textu zaznačí výše uvedené symboly. Až budou žáci se svou prací hotovi, ujme se hlavního slova učitel, který text s žáky ještě jednou projde po odstavcích. Ke každému odstavci se zeptá, zda si k němu někdo z žáků něco zaznačil. Učitel na tomto místě může žákům poskytovat další informace, případně dovysvětlí některé nejasnosti. Rovněž může žákům poskytnout výklad o zdejších židovských památkách nebo o akcích Jom ha-šoa a Kameny zmizelých. Učitel si tak díky této aktivitě udělá přehled o znalostech žáků, žáci se naopak dozvědí zajímavé a mnohdy nové informace o židovské historii jejich města.
- Učitel s žáky tímto způsobem projde všechny tři odstavce textu. (Alternativou této aktivity může být i to, že do textu učitel zařadí některé informace, které jsou mylné. Například chybné letopočty, chybná jména židovských osobností, židovských památek nebo určité historické nesrovnalosti. Cílem by bylo, aby žáci během této aktivity uplatňovali kritické myšlení, přemýšleli o textu a jeho významu a automaticky nepřebírali informace v jakémkoliv textu za správné).

3. Závěr: zhodnocení hodiny a práce žáků, ukončení hodiny, závěrečný pozdrav

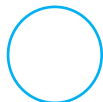
Pracovní list č. 2 – Historie města Prostějov:

1. V tomto cvičení jsou jednotlivé historické události zpřeházeny. Očísluj je tak, aby na sebe navazovaly od událostí nejstarších po ty nejnovější.

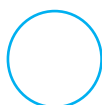
Dne 29. října 1892 vyhrálo obecní volby české zastupitelstvo v čele se starostou Karlem Vojáčkem.

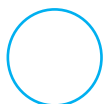
Poprvé byla do čela prostějovské samosprávy zvolena žena – Alena Rašková.

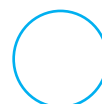
Ve dnech 25. a 26. dubna 1917 bylo zastřeleno 23 demonstrujících při tzv. hladových demonstracích.

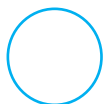
Primátorem města se stal František Jura.

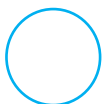
V roce 1141 se dozvídáme o vesnici Prostějovice, která byla součástí majetku olomouckého kostela.

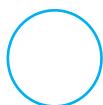
V roce 1942 bylo přibližně 1600 Židů z Prostějova a okolí odvezeno do koncentračních táborů.

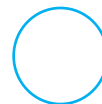
Prostějovu byla za pánů z Kravař, dne 27. března 1390, udělena výsada prvního výročního trhu. Díky této výsadě byl Prostějov povýšen na město.

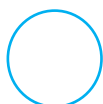
Z Prostějova se stalo statutární město v čele s primátorem Miroslavem Pišťákem.

Do Prostějova začínají přicházet Židé, kteří si zde vytvořili dvě židovská ghetta.

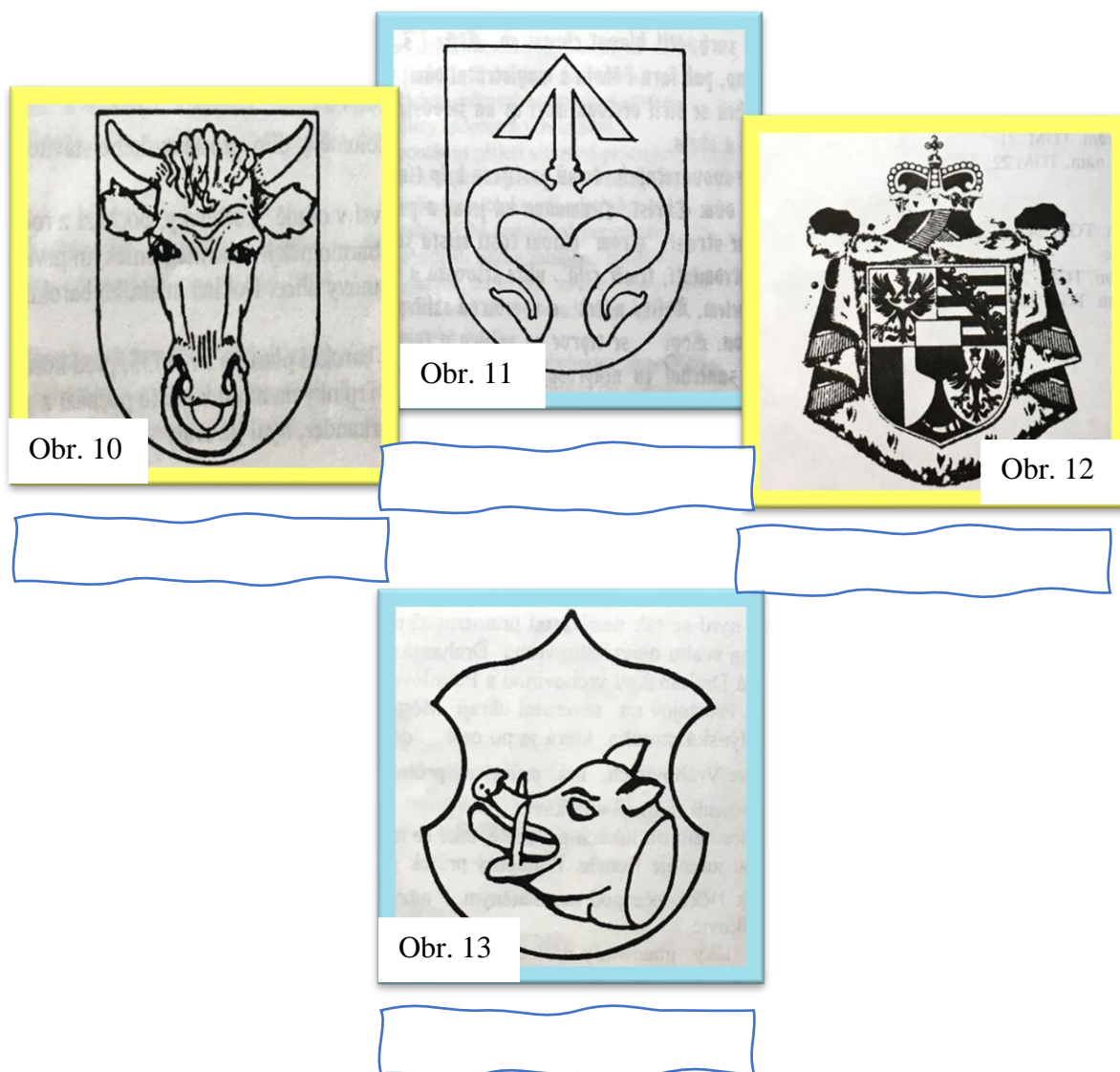

Prostějov dne 27. dubna 1697 zachvátil obrovský požár.

2. Na obrázcích jsou erby šlechtických rodů, které Prostějov v minulosti vlastnily. Přiřaď správně jejich majitele: Lichtenštejnové, Pernštejnové, Šelmberkové, Kravařové

3. Přečti si text, který pojednává o Židech v Prostějově. Při čtení textu použij metodu INSERT (jednotlivé značky této metody máš uvedeny pod textem).

Prostějov byl ve druhé polovině 15. století z hlediska židovské populace druhým nejpočetnějším městem na Moravě. Poprvé se zde s Židy setkáváme v roce 1445. Z tohoto roku pochází zmínka o Židu Abrahamovi, který se živil lichvou. Tento Žid byl ale ojedinělou výjimkou, jelikož více jich do Prostějova přišlo až v roce 1454, když museli odejít z královských měst na Moravě. Židé, kteří se do Prostějova přistěhovali, si zde postupně vytvořili dvě ghetta, která byla situována na jižní a severní straně městských hradeb.

Na přelomu 60. a 70. let 19. století prostějovskou židovskou obec obývalo celkem 1825 jedinců, což bylo nejvyšší dosažené číslo. Velký počet židovské populace, ale i ten fakt, že byl Prostějov známým centrem talmudského učení, byl podnětem k tomu, aby se Prostějov začal označovat jako Hanácký Jeruzalém.

Židé z prostějovské židovské obce se živili především obchodem a řemesly. Byli zdatnými podnikateli, především v soukenictví a oděvnictví. V soukenictví patřil k zdejším nejúspěšnějším podnikatelům Veit Ehrenstamm, jehož továrna, ve které vyráběl sukno a kašmír, ve městě fungovala mezi lety 1801-1827. Na úspěchy této továrny pak v roce 1858 navázali bratři Mandlovi, kteří v ní vyráběli oděvy. Židé z Prostějova vymizeli, když začala druhá světová válka. Roku 1942 bylo z Prostějova a jeho okolí odvečeno 1600 Židů do nechvalně proslulých koncentračních táborů. Přeživší druhé světové války se ale ve většině případů zpět do Prostějova nevrátili. Tím zdejší židovská obec zanikla. Na Židy, kteří se stali oběťmi holocaustu, myslí město a jeho obyvatelé doteď. Připomínají si je v rámci akcí Jom ha-šoa a Kameny zmizelých.

Významných osobností zdejší židovské obce bylo opravdu mnoho. Vedle Veita Ehrenstamma a bratří Mandlů to byl například zakladatel fenomenologie Edmund Husserl nebo stavitel synagogy Max Fleischer. Kromě osobností jsou obyvatelům města připomínkou na židovskou obec i židovské památky, které se dochovaly do současnosti. Jsou mezi nimi domy z bývalého židovského ghetta, synagogy Bet ha-midraš, Husův sbor a židovské hřbitovy.

- ✓ to jsem věděl/a
- ? nerozumím, potřebuji se zeptat
- ! to mě překvapilo
- + souhlasím
- nesouhlasím

7.1.3 Židé v Prostějově

Předmět: základy společenských věd

Ročník: 4. ročník čtyřleté gymnázium/8. ročník osmileté gymnázium

Časová dotace: 1 vyučovací hodina (45 minut)

Cíle hodiny: Žák sdílí své myšlenky s ostatními spolužáky. Žák doplní správné údaje do textu. Žák na základě textu určí osobnost a památku. Žák oceňuje židovské památky i osobnosti a vnímá jejich význam pro město. Žák respektuje lidi odlišného etnika. Žák vyplní pracovní list. Žák napíše úvahu na téma: *Proč by oběti holocaustu neměly být zapomínány?*

Mezipředmětové vztahy: dějepis, český jazyk a literatura, zeměpis

Průřezová témata: osobnostní a sociální výchova, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, multikulturní výchova

Klíčové kompetence: komunikativní, sociální a personální, občanská

Výukové metody: metoda volného psaní, práce s obrazem, výklad, práce s textem, produkční metoda, samostatná práce, práce ve dvojici

Formy výuky: hromadná a frontální výuka

Základní pojmy: Prostějov, Židé, židovské osobnosti, židovské památky, úvaha

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby

Struktura hodiny:

- 1. Úvod:** zahájení hodiny, organizační záležitosti, oznámení tématu a cíle hodiny žákům
- 2. Hlavní část:**
  - Učitel rozdá žákům pracovní list.
  - Předpokládá se, že tento pracovní list by mohl být do výuky zařazen poté, co žáci v rámci předmětu základy společenských věd proberou téma judaismus. Kromě informací o tomto náboženském směru se tak žáci dozví i něco o židovských osobnostech, památkách a akcích v jejich městě. Vedle toho budou seznámeni s historií prostějovských Židů.
  - Na cvičení číslo 1 pracují žáci samostatně. Metodou volného psaní během dvou minut píšou vše, co je v souvislosti s obrázkem napadá. Po uplynutí dvou minut žáci sdělí své asociace jejich spolužákovi v lavici. Poté se učitel náhodně vybraných žáků

zeptá, co si k obrázku napsali. Nevyvolaní žáci tak zjišťují, zda se jejich myšlenky shodují s myšlenkami jejich spolužáků.

- Po této aktivitě bude následovat výklad učitele, k jehož obsahu odkazuje kapitola 3 *Židé v Prostějově*.
- Po skončení výkladu učitele pracují žáci samostatně na cvičeních 2 a 3, které souvisí s jeho obsahem. Následuje společná kontrola.
- Na cvičení číslo 4 v pracovním listu pracuje opět každý žák sám. Během společné kontroly pak učitel může další informace o židovských památkách doplnit z kapitoly 5 s názvem *Kulturní památky města Prostějov*. Učitel se žáků může doptat, zda tyto památky někdy navštívili nebo jestli znají některé další židovské památky na území České republiky.
- Posledním úkolem žáků v této hodině je cvičení číslo 5, ve kterém mají za úkol napsat úvahu na téma: *Proč by oběti holocaustu neměly být zapomínány?* Rozsah textu je stanoven na minimálně 200 slov. Téma této úvahy odkazuje k podkapitole 3.1 *Akce připomínající Židy v Prostějově*. Konkrétně se jedná o akce *Jom ha-šoa a Kameny zmizelých*. Ještě než žáci začnou psát úvahu, poskytně jim učitel o těchto akcích informace. Ty jsou uvedeny ve výše zmíněné podkapitole. Na konci hodiny si učitel práce žáků vybere. Autoři zdařilých prací mohou případně další hodinu svá díla přečíst ostatním spolužákům.

3. Závěr: zhodnocení hodiny a práce žáků, ukončení hodiny, závěrečný pozdrav

Pracovní list č. 3 – Židé v Prostějově:

- 1. Podívej se na fotografii. Do řádků pod ní napiš vše, co tě ve spojitosti s touto fotografií napadá. Může se jednat o to, co na fotografii vidíš, o tvé pocity z ní nebo o různé další asociace. Na psaní asociací máš přesně 2 minuty.**

Obr. 14

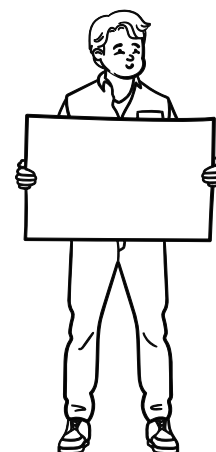
- 2. Doplň informace do textu.**

Prostějovu se přezdívá..... Je to jednak proto, že zde žil velký počet....., jednak proto, že Prostějov byl centrem..... Poprvé se s Židy v Prostějově setkáváme v roce..... Z tohoto roku se dochovala zmínka o..... Více Židů do Prostějova přišlo v roce....., a to z důvodu jejich vypovězení z..... Židé si v Prostějově vytvořili dvě....., která se nacházela na.....a..... straně městských hradeb. Živností

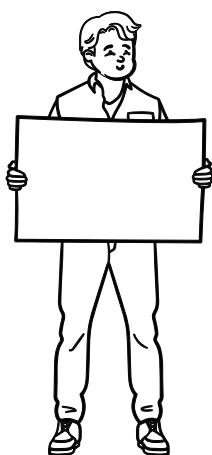
prostějovských Židů byl především.....a..... Mezi nejznámější podnikatele v oděvním průmyslu pařil....., později bratři..... V roce 1942 bylo z Prostějova a jeho okolí odvečeno celkem.....Židů do..... Po druhé světové válce tak židovská obec definitivně.....

3. Urči, o které prostějovské židovské osobnosti se jedná.

Jsem architekt a stavitel. Velkou část života jsem strávil ve Vídni, kde jsem navrhoval jak židovské, tak civilní stavby. Z židovských staveb mě nejvíce proslavily projekty synagog a židovských hrobek. Z těch civilních například dívčí sirotčinec nebo budova prostějovské sladovny pro firmu Hamburger a Singer. Z mých dochovaných staveb můžeš dnes vidět obřadní síň v Tovačově a v Mikulově. V Tovačově jsem se rovněž podílel na přestavbě tamějšího zámku. Zemřel jsem v roce 1905. Pochovali mě v rodinné hrobce, kterou jsem si sám navrhnul.

Narodil jsem se do židovské rodiny. Můj otec vlastnil firmu na výrobu oděvů. Během vysokoškolských studií mi bylo ctí seznámit se s Tomášem Garrigue Masarykem, jehož myšlenky mě velmi ovlivnily. Jsem považován za zakladatele filozofické teorie s názvem fenomenologie. Mými žáky byli další významní filozofové jako Martin Heidegger nebo Jan Patočka. Kromě mých filozofických myšlenek jsou známá i má díla. Jsou jimi: *O pojmu čísla*, *Filozofie aritmetiky*, *Logická zkoumání I.-II.* nebo *Ideje k čisté fenomenologii a fenomenologické filozofii*.

Napadají tě některé další známé prostějovské nebo světové židovské osobnosti?

.....

4. Urči, o kterou židovskou památku se jedná.

Název této památky znamená v překladu „dům učení“. Je postavená v empírovém slohu a najdeme ji v Demelově ulici. Její vznik se datuje k počátku 19. století. V roce 1942 byla uzavřena nacisty. V roce 1951 ji do svého vlastnictví převzala pravoslavná církev a přetvořila ji na kostel svatého Jiří. V roce 1969 přešla do vlastnictví Muzea a galerie v Prostějově, poté ji ale získala zpět pravoslavná církev. Od roku 2018 je památka v soukromém vlastnictví.

1. „špalíček“
2. Husův sbor
3. židovské hřbitovy
4. synagoga Beth'ha – Midrasch

Tato památka vznikla v roce 1904 přestavbou staré prostějovské synagogy. Tehdy se tedy označovala jako synagoga nová. Autorem této secesní památky byl Jakob Garter. V roce 1940 ji uzavřeli nacisté a v roce 1946 se jejím majitelem stala Církev československá husitská. Ta ji v letech 1947-1949 s pomocí architekta Huberta Austa přestavěla do současné podoby.

Jedná se o blok více domů, který nese jeden bezvýznamný název. Tyto barokní domy, které byly později přestavěny v klasicistním slohu, se nacházely v jižní části židovského ghetta. Čtyři z nich jsou v současné době památkově chráněny. Jedná se o domy v ulicích Uprkova čp. 12, Uprkova čp. 18, Hradební čp. 23 a Hradební čp. 25. V současnosti se v těchto domech nachází muzeum, obchod nebo kavárna.

Nejstarší z těchto památek pochází nejspíše z 2. poloviny 15. století. Svému účelu přestala sloužit v roce 1802, když bylo pro vykonávání obřadů určeno nové místo na Studentské ulici. Na tomto novém místě bylo pohřbeno mnoho židovských osobností, jako jsou například Ignatz Brüll, Veit Ehrenstamm nebo Bernard a Sigmund Husserlovi. S pohřbíváním na Studentské ulici se přestalo v roce 1908. V současné době je památka součástí městského hřbitova na Brněnské ulici, kam byla přemístěna roku 1908.

5. Město si doteď v rámci kulturních akcí připomíná místní Židy. První z těchto akcí je *Jom ha-šoa*, druhou jsou *Kameny zmizelých*. Tvým úkolem je napsat úvahu na téma: *Proč by oběti holocaustu neměly být zapomínány?* Minimální počet slov této práce je 200.

Proč by oběti holocaustu neměly být zapomínány?

7.1.4 Významné osobnosti města Prostějov

Předmět: výchova k občanství

Ročník: 6. ročník základních škol/1. ročník osmiletého gymnázia

Časová dotace: 1 vyučovací hodina (45 minut)

Cíle hodiny: Žák se podílí na diskuzi na téma *slavné osobnosti*. Žák na základě fotografie a textu určí osobnost. Žák spolupracuje se svými spolužáky při práci ve skupině. Žák dohledává informace na internetu. Žák si uvědomuje význam osobností pro město. Žák oceňuje odkaz, který po sobě osobnosti zanechali. Žák vyplní pracovní list. Žák se při výstupu před tabulí vyjadřuje jasně a výstižně.

Mezipředmětové vztahy: hudební výchova, výtvarná výchova, tělesná výchova, chemie, český jazyk a literatura

Průřezová témata: osobnostní a sociální výchova, mediální výchova

Klíčové kompetence: komunikativní, sociální a personální, občanská, digitální

Výukové metody: diskuze, práce s obrazem, práce s textem, samostatná práce, předvádění a pozorování

Formy výuky: hromadná a frontální výuka, skupinová výuka

Základní pojmy: Prostějov, osobnosti, medailony, Vladimír Ambros, Milena Dvorská, Max Fleischer, Edmund Husserl, Oldřich Machač, Matěj Rejsek, Vasil Kaprálek Škrach, manželé Vojáčkovi, Otto Wichterle, Jirí Wolker

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby, mobilní telefon

Struktura hodiny:

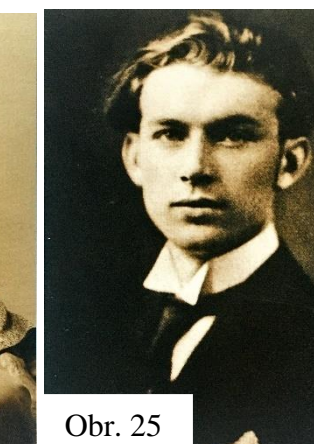
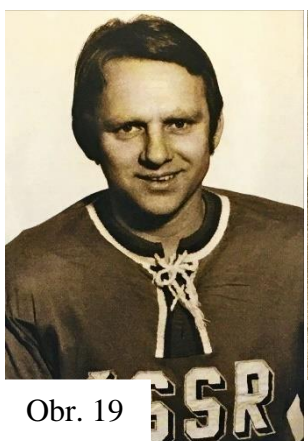
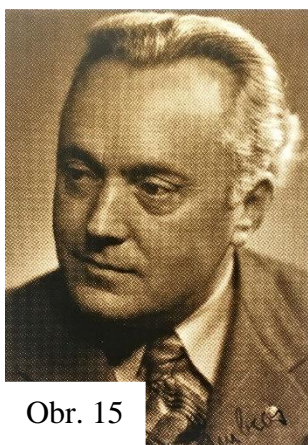
1. **Úvod:** zahájení hodiny, organizační záležitosti, oznámení tématu a cíle hodiny žákům
2. **Hlavní část:**
  - Na začátku hodiny proběhne společná diskuze na téma *slavné osobnosti*. Učitel bude žákům pokládat otázky: *Co vůbec znamená být slavný/být slavnou osobností? Čím se může člověk proslavit? Jaká může mít sláva pozitivní a negativní? Které slavné osobnosti znáte? Víte, které slavné osobnosti pocházejí z Prostějova? Chtěli byste i vy být slavní?*
  - Poté učitel rozdává žákům pracovní list.

- Žáci začnou samostatně pracovat na cvičení 1, ve kterém mají za úkol přiřadit k fotografiím známých prostějovských osobností jejich jméno. Pokud si žáci nejsou některou osobností jistí, učitel poskytne nápovědu (předpokládá se, že žáci budou mít problém rozpoznat pro ně méně známé osobnosti, jako je například Max Fleischer, Oldřich Machač, Vasil Kaprálek Škrach nebo manželé Vojáčkovi). V tomto případě může učitel použít k nápovědě medailony osobností z kapitoly 4 *Významné osobnosti města Prostějov*. Bude následovat společná kontrola tohoto cvičení.
- Na cvičení číslo 2 pracují žáci opět samostatně. Předpokladem je, že by žáci s tímto cvičením již neměli mít problém, jelikož se se všemi osobnostmi seznámili ve cvičení předcházejícím. Po vyplnění tohoto cvičení učitel s žáky zkontroluje správné odpovědi.
- Posledním cvičením této vyučovací hodiny je cvičení číslo 3 v pracovním listu. Učitel žáky rozdělí do pěti skupinek. V každé skupině bude 5-6 žáků, záleží na celkovém počtu žáků ve třídě. Každé skupině bude přiřazena jedna osobnost, která se nepředstavila v předchozím cvičení. Osobnosti, které budou žáci představovat, jsou: *Vladimír Ambros, Edmund Husserl, Matěj Rejsek, Otto Wichterle a Jiří Wolker*. Učitel jednotlivým skupinám tyto osobnosti přiřadí náhodně. Úkolem žáků bude držet se předpřipravené struktury v pracovním listě. Ke zjišťování informací mohou použít mobilní telefon, případně se zeptat učitele. Poté, co každá skupina zpracuje stručný medailon o prostějovské osobnosti, bude následovat jejich výstup před tabulí. Během tohoto výstupu přečtou svou práci a ostatní spolužáci budou hádat, o kterou osobnost se jedná. Učitel může případně o osobnosti doplnit některé informace, na které by skupina zapoměla.

3. Závěr: zhodnocení hodiny a práce žáků, ukončení hodiny, závěrečný pozdrav

Pracovní list č. 4 – Významné osobnosti města Prostějov:

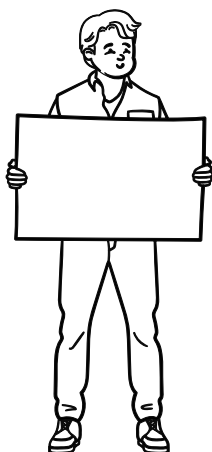
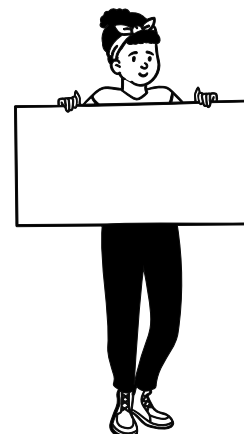
1. Podívej se na fotografie prostějovských osobností a přiřaď k nim správná jména.

Matěj Rejsek, Max Fleischer, Jiří Wolker, Vladimír Ambros, Milena Dvorská, Oldřich Machač, Vasil Kaprálek Škrach, Karel Vojáček a Karla Vojáčková, Otto Wichterle, Edmund Husserl

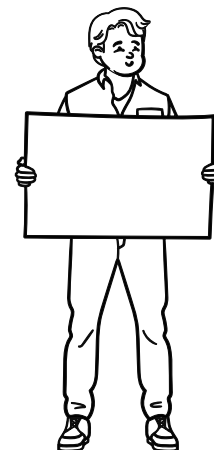
2. Přečti si text, ve kterém se ti představuje 5 prostějovských osobností. Dokážeš určit o koho se jedná?

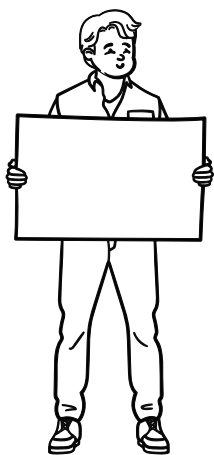
Už od dětství jsem se chtěla stát herečkou. Účinkovala jsem v Divadle Hanácké obce, Divadle E. F. Buriana a v Divadle za branou. Po nějaký čas jsem pracovala pro kancelář prvního prezidenta České republiky. Moje práce zahrnovala i dabing nebo práci v rozhlase. Za svůj život jsem ztvárnila 50 filmových a 69 televizních rolí. Nejvíce mě ale proslavila role princezny Marušky ve známé české pohádce Byl jednou jeden král, ve které jsem si zahrála společně s Janem Werichem.

Jsem architekt a stavitel. Velkou část života jsem strávil ve Vídni, kde jsem navrhoval jak židovské, tak civilní stavby. Z židovských staveb mě nejvíce proslavily projekty synagog a židovských hrobek. Z těch civilních například dívčí sirotčinec nebo budova prostějovské sladovny pro firmu Hamburger a Singer. Z mých dochovaných staveb můžeš dnes vidět obřadní síň v Tovačově a v Mikulově. V Tovačově jsem se rovněž podílel na přestavbě tamějšího zámku. Zemřel jsem v roce 1905. Pochovali mě v rodinné hrobce, kterou jsem si sám navrhnul.

Narodil jsem se v Prostějově roku 1946. Od dětství mě bavily zimní sporty, především lední hokej, ke kterému mě přivedl můj starší bratr. Kromě Prostějova jsem hrál v Košicích, v Brně a v Bavorsku, kde jsem s místním klubem Rosenheim získal ligový titul. Rovněž jsem se v dresu Československé reprezentace účastnil několika zápasů na mistrovstvích světa a na olympijských hrách. Hokejovou kariéru jsem se rozhodl definitivně ukončit v roce 1982. Poté se mou obživou stalo podnikání. V roce 1999 jsem byl poctěn uvedením do Síně slávy Mezinárodní hokejové federace.

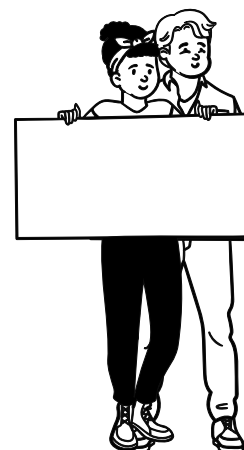

Nejvíce mě proslavila práce pro prvního prezidenta Československé republiky. Když jsem odmaturoval na prostějovském gymnáziu, odešel jsem studovat vysokou školu do Prahy, kde jsem se seznámil s Alicí Masarykovou a Eduardem Benešem. Společně s nimi jsem založil Sociologickou sekci československého studentstva a Sdružení akademicky vzdělaných žen. Když jsem se poté v roce 1919 stal osobním sekretářem a archivářem Tomáše Garrigue Masaryka, vyšlo mojí zásluhou mnoho výborů z prezidentových děl i prací o prezidentovi samotném. Zároveň jsem se zasloužil o vznik Masarykovy sociologické společnosti. Můj život bohužel skončil předčasně roku 1943, když jsem byl popraven v berlínské věznici Plötzensee.

Ačkoliv oba nosíme stejné příjmení, nejsme sourozenci. Já jsem vystudovaný lékárník, a kromě řízení prostějovské lékárny U Černého orla jsem se podílel i na zdejším politickém životě jako starosta.

Já jsem se narodila v Prostějově a nějakou chvíli jsem žila v Přerově. S manželem jsme se ale rozhodli strávit společné chvíle v našem rodném Prostějově, kde jsem se i já brzy zapojila do zdejšího společenského života. Například tím, že jsem se podílela na založení zdejšího sirotčince nebo dívčí pokračovací školy.

V naší poslední vůli jsme s manželem věnovali městu docela velkou finanční částku, která byla využita na stavbu Národního domu.

3. Utvoř skupinu po 5-6 lidech. Každá skupina bude mít za úkol představit spolužákům jednu osobnost, která se v předchozím cvičení nepředstavila (Vladimír Ambros, Edmund Husserl, Matěj Rejsek, Otto Wichterle a Jiří Wolker). Osobnost vám určí učitel. Vaším úkolem je za pomoci internetu zjistit o dané osobnosti co nejvíce informací, aniž byste prozradili její jméno ostatním spolužákům. Poté svou práci odprezentujete před tabulí.

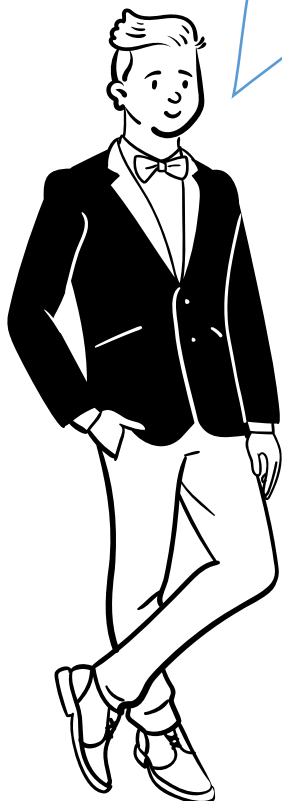
Jméno osobnosti:

Datum a místo narození:

Datum a místo úmrtí:

Povolání:

Stručný životopis:

7.1.5 Jiří Wolker

Předmět: český jazyk a literatura

Ročník: 3. ročník čtyřleté gymnázium/7. ročník osmileté gymnázium

Časová dotace: 1 vyučovací hodina (45 minut)

Cíle hodiny: Žák doplní správné údaje o Jiřím Wolkerovi do pracovního listu. Žák rozhodne o pravdivosti/nepravdivosti tvrzení. Žák sdílí své myšlenky se spolužáky. Žák se zapojuje do diskuze na téma *báseň a o poezii obecně*. Žák odpoví na otázky vztahující se k básni. Žák oceňuje básníkovu dílo. Žák vnímá Jiřího Wolkeru jako významnou osobnost české poezie první poloviny 20. století. Žák vyplní pracovní list a napíše báseň na zvolené téma.

Mezipředmětové vztahy: výchova k občanství (6. ročník základních škol/1. ročník osmiletého gymnázia)

Průřezová témata: osobnostní a sociální výchova

Klíčové kompetence: komunikativní

Výukové metody: výklad, práce s textem, diskuze, produkční metoda, samostatná práce

Formy výuky: hromadná a frontální výuka

Základní pojmy: Jiří Wolker, česká poezie první poloviny 20. století, proletářská poezie, Wolkerův Prostějov, báseň

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby

Struktura hodiny:

1. **Úvod:** zahájení hodiny, organizační záležitosti, oznámení tématu a cíle hodiny žákům
2. **Hlavní část:**
  - Na úvod hodiny rozdá učitel žákům pracovní list, jehož tématem je básník Jiří Wolker. Poté učitel začne s výkladem o básníkově životě. Obsah výkladu odpovídá podkapitole 4.10 *Jiří Wolker*. Žáci si během výkladu doplňují základní informace o autorovi ve cvičení číslo 1. Vyplněné cvičení číslo jedna v pracovním listu tedy žákům zároveň slouží jako zápis.
  - Následuje opět výklad učitele, tentokrát o básníkově díle, jenž je podrobněji rozebráno v oddílu 4.10.1 *Wolkerova poezie*. Po výkladu žáci samostatně pracují

na cvičení 2 v pracovním listu. Poté bude následovat společná kontrola. U výroků, o kterých žáci rozhodli, že je nepravdivý, se učitel doptá na správnou odpověď.

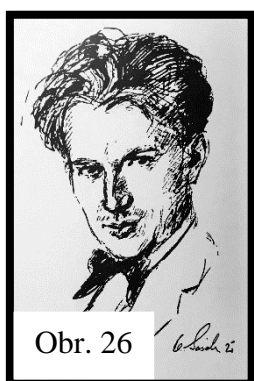
- Na cvičení číslo 3 v pracovním listu pracuje každý žák sám. Než učitel s žáky zkontroluje správné odpovědi, bude předcházet diskuzi na téma *báseň a o poezii obecně*. Učitel se ptá na otázky: *Líbila se Vám báseň? Proč ano/ne? Jak jste pochopili její význam? Čte někdo z Vás poezii? Přemýšleli jste někdy nad tím, co vznikne, když poezii zhudebníte? Jaký je tedy rozdíl mezi poezií a písni? Proč jsou písně mezi lidmi oblíbenější?* Po diskuzi učitel s žáky zkontroluje správné odpovědi na otázky pod ní.
- Zbytek hodiny je věnován tvůrčí činnosti žáků. Jejich úkolem je v rámci cvičení 4 napsat krátkou báseň. Báseň napíší na jedno z témat, které se objevilo ve čtvrtém verši Wolkerovi básně *Oči*. Jedná se o téma: *hvězdy, květiny, ptáci, města, fabriky, lidé*. Žáci nejsou v psaní básně ničím omezováni. Můžou použít jakýkoliv rým a jakékoliv básnické prostředky. Jedinou podmínkou je rozsah básně. Měla by obsahovat minimálně šest veršů. Aktivita psaní básně odkazuje na Wolkerův Prostějov, celostátní přehlídku uměleckého přednesu a divadel poezie, která se v Prostějově každoročně pořádá. Vybraní dobrovolníci poté své básně přečtou spolužákům. (Alternativou této aktivity může být rozdělení žáků do 6 skupin po 5 až 6 lidech. Každá skupina by dostala přiřazené jedno téma z výše uvedených. Jejich úkolem by poté bylo napsat společnou báseň. A sice tak, že začne jeden žák, druhý naváže na jeho šest veršů a předá práci žákovi třetímu. Ten ale vidí pouze předchozích šest veršů, nikoliv celou báseň od začátku. Tímto způsobem by se pokračovalo, dokud by báseň nedopsal poslední člen skupiny. Vzniklo by tak originální dílo, plné různorodých básnických obrátů).

3. Závěr: zhodnocení hodiny a práce žáků, ukončení hodiny, závěrečný pozdrav

Pracovní list č. 5 – Jiří Wolker:

1. Na základě výkladu doplň základní informace o Jiřím Wolkerovi.

Datum a místo narození:

Datum a místo úmrtí:

Příčina úmrtí:

Povolání:

Básnický směr:

Dílo:

- **Poezie:**
- **Drama:**
- **Pohádky:**

2. Rozhodni, zda je výrok pravdivý, nebo ne.

- První básnickou sbírkou Wolkerova je *Těžká hodina*. ANO – NE
- Básnická sbírka *Host do domu* se skládá ze čtyř oddílů. ANO – NE
- Pro sbírku *Host do domu* je charakteristická radost z obyčejných věcí. ANO – NE
- První básně ze sbírky *Host do domu* je *Svatý kopeček*. ANO – NE
- Báseň *Svatý Kopeček* je psána metodou tzv. pásma. ANO – NE
- Wolker byl první, kdo tuto metodu volného přiřazování motivů použil. ANO – NE
- Báseň *Svatý kopeček* se odehrává během letních prázdnin, které Jiří Wolker trávil se svými rodiči. ANO – NE
- *Svatý kopeček* tvoří přelom mezi *Hostem do domu* a *Těžkou hodinou*. ANO – NE
- Sbírkou *Těžká hodina* je nejznámější sbírkou proletářské poezie u nás. ANO – NE
- Hlavní hrdinové sbírky *Těžká hodina* jsou lidé z bohatých vrstev. ANO – NE
- Sbírkou *Těžká hodina* obsahuje sociální balady. ANO - NE
- Tyto balady jsou stejné jako balady od Karla Jaromíra Erbena. ANO – NE

3. Přečti si první sloku z básně *Oči* a odpověz na otázky pod ní.

*Nejširší moře lidské oči jsou,
celý svět na sobě unesou,
celý svět v tisíci lodích po jejich hladině pluje:
hvězdy, květiny, ptáci, města, fabriky, lidé,
všechno, co bylo, všechno, co tu je,
všechno, co přijde.*

...

(Vlašín, 1980, s. 256)

Otázky:

Jak na tebe úryvek z básně působí/jaké z něj máš pocity?.....

Do které básnické sbírky bys úryvek zařadil/a?.....

Z kolika veršů se sloka skládá?.....

Kterým rýmem jsou napsány první dva verše?.....

Kterým rýmem jsou napsány zbylé čtyři verše?.....

Vyjmenuj alespoň tři umělecké prostředky v úryvku.....

Co ještě jiného se říká o očích?.....

4. Jak jistě víš, každý rok je Prostějov pořadatelem celostátní přehlídky uměleckého přednesu a divadel poezie s názvem *Volkerův Prostějov*. Tvým úkolem je vybrat si ze čtvrtého verše básně z předchozího cvičení jedno téma (*hvězdy, květiny, ptáci, města, fabriky, lidé*). Na vybrané téma napiš krátkou báseň alespoň o šesti verších.

mět

Název básně:

7.1.6 Jiří Wolker (exkurze)

Předmět: český jazyk a literatura

Ročník: 3. ročník čtyřleté gymnázium/7. ročník osmileté gymnázium

Místo konání exkurze: Prostějov – náměstí TGM a jeho blízké okolí

Název exkurze: Hledá se Jiří Wolker

Časová dotace: 1 vyučovací hodina (45 minut)

Cíle exkurze: Žák rozpoznává jednotlivé památky/objekty, které jsou spjaty s Jiřím Wolkerem. Žák doplňuje správné informace o památkách/objektech do pracovního listu. Žák se orientuje ve svém městě. Žák se podílí na utváření příjemné atmosféry během exkurze. Žák oceňuje jak památky/objekty, tak osobnost Jiřího Wolkerera. Žák vnímá důležitost nepoškození těchto památek/objektů. Žák vyplní pracovní list.

Mezipředmětové vztahy: výchova k občanství (6. ročník základních škol/1. ročník osmiletého gymnázia), výtvarná výchova

Průřezová témata: osobnostní a sociální výchova, environmentální výchova

Klíčové kompetence: komunikativní, sociální a personální, občanská

Výukové metody: výklad, práce s textem, samostatná práce

Formy výuky: projektová výuka

Základní pojmy: Prostějov, Jiří Wolker, exkurze, místa spojená s Jiřím Wolkerem

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby

Průběh exkurze:

1. **Úvod:** zahájení exkurze, organizační záležitosti, oznámení tématu a cíle exkurze žákům
2. **Hlavní část:**
  - Předpokládá se, že tato exkurze by byla do výuky zařazen poté, co by žáci společně s učitelem probrali básníkův život a tvorbu.
  - Učitel žákům na začátku exkurze rozdá pracovní list.
  - Součástí pracovního listu je i mapa s centrem města. Na ní jsou žlutě zaznačená místa, která učitel s žáky v průběhu exkurze navštíví.

- Na mapě je vyznačeno 7 míst, i když památek/objektů je celkem 8. Je to z toho důvodu, jelikož dvě pamětní desky (dememoriální Deska neznámého čtenáře a pamětní deska na zdi Městské knihovny v Prostějově) se nacházejí na jednom místě, a sice v již zmíněné knihovně.
- Výchozím bodem exkurze je Gymnázium Jiřího Wolкера, poté exkurze směřuje přes náměstí Tomáše Garrigue Masaryka až ke knihovně.
- Trasa exkurze tedy vypadá následovně: První zastávkou bude Gymnázium Jiřího Wolкера. Následuje návštěva sochy Jiřího Wolкера na náměstí Edmunda Husserla, po níž exkurze směřuje dál do centra města, kde se skupina nejprve zastaví u Muzea a galerie v Prostějově, poté u Wolkerova měšťanského domu a nakonec u Lavičky Jiřího Wolкера. Poslední kroky exkurze budou směřovat k dememoriálním a pamětním deskám, které město básníkovi věnovalo. Exkurze tedy skončí před budovou knihovny.
- Po celou dobu exkurze budou mít žáci u sebe pracovní list, do kterého budou doplňovat informace o jednotlivých památkách/objektech. Potřebné údaje jim poskytne učitel, který je nalezne v oddílu *4.10.2 Místa v Prostějově spojená s Wolkerem*.
- Součástí pracovního listu, ale ne exkurze, je místo posledního odpočinku Jiřího Wolкера. Do exkurze toto místo nebylo zařazeno z důvodu velké vzdálenosti od centra města. Proto si jej žáci připomenou alespoň v rámci úkolu číslo dvě v pracovním listu, kdy je jejich úkolem zjistit, o které vynechané místo exkurze se jedná.
- Po skončení exkurze si učitel pracovní listy od žáků vybere a zhodnotí jejich práci.

3. Závěr: zhodnocení exkurze a práce žáků během jejího průběhu, ukončení exkurze

Pracovní list č. 6 – Jiří Wolker (exkurze):

Mapa míst, které v rámci exkurze navštívíš.

Obr. 27

1. Doplň do textu.

1) Gymnázium Jiřího Wolkerova

Na Gymnáziu Jiřího Wolkerova se začalo vyučovat ve školním roce.....

Tehdy se gymnázium nacházelo na.....

V době jeho otevření gymnázium navštěvovalo celkem.....

Prvním ředitelem byl zvolen.....

Budova gymnázia se v současné době nachází.....

Zde budova vznikla v roce.....

Název po Jiřím Wolkerovi nese od roku.....

2) socha Jiřího Wolkerova

Tato socha pochází z roku.....

Její poloha může trochu mást, jelikož se nachází mezi dvěma náměstími. Správně ale je, že se nachází na.....

Socha je zhotovena z.....

Její autorem je.....

Popiš vzhled sochy:.....

Socha je zapsána na.....

3) Muzeum a galerie v Prostějově

V této budově má básník svou vlastní.....

Ta je ale bohužel nyní.....

Vedle výstavy je v této budově uchovaná část Wolkerovy.....

Najdeme zde tedy různé.....

Kromě výše uvedeného se v muzeu nachází.....

4) měšťanský dům Wolkerův

Dům se nachází na.....

V tomto domě se básník.....

Na domě se nachází i pamětní deska s bustou od sochaře.....

Dům byl prohlášen.....

5) Lavička Jiřího Wolkeru

Lavička se nachází naproti.....

Vznikla v roce.....

V roce 2022 k ní byla přidána.....

Autorem lavičky i pamětní desky je.....

Na pamětní desce je vyryta báseň s názvem.....

Tato báseň pochází z Wolkerovy básnické sbírky.....

6) dememoriální deska Wolker
vs Wolker

7) dememoriální Deska
neznámého čtenáře

8) pamětní deska na zdi Městské
knihovny v Prostějově

Tyto pamětní desky společně s Lavičkou Jiřího Wolкера vznikly v rámci kulturního projektu.....

Cílem projektu je.....

Autorem těchto tří desek je zároveň autor projektu, a sice.....

Vysvětli pojem dememoriální deska:.....

2. Dokážeš si vzpomenout na jedno místo, které jsme v rámci exkurze nenavštívili, ale je s Jiřím Wolkerem neodmyslitelně spjato?

Nápověda číslo 1: místo je památkově chráněno

Nápověda číslo 2: „Zde leží Jiří Wolker, básník, jenž miloval svět a pro spravedlnost jeho šel se bít. Dříve než moh srdce k boji vytasit, zemřel, mlád dvacet čtyři let.“
(Vlašín, 1980, s. 277)

Jedná se o:.....

7.1.7 Kulturní památky města Prostějov (exkurze)

Předmět: výchova k občanství

Ročník: 6. ročník základních škol/1. ročník osmiletého gymnázia

Místo konání exkurze: Prostějov – historické centrum města

Název exkurze: Kulturní památky tam a zpátky

Časová dotace: 2 vyučovací hodiny (90 minut)

Cíle exkurze a druhé vyučovací hodiny: Žák rozpoznává jednotlivé památky. Žák díky exkurzi získává širší povědomí o vzniku památek i o historii města. Žák se orientuje ve svém městě. Žák se podílí na utváření příjemné atmosféry během exkurze. Žák oceňuje památky a vnímá jejich kulturní význam pro město. Žák vnímá důležitost nepoškození těchto památek. Žák doplňuje správné informace o památkách do pracovního listu. Žák na základě fotografie určí památku. Žák vyplní pracovní list. Žák spolupracuje se svými spolužáky při práci ve skupině. Žák dohledává informace na internetu. Žák se při výstupu před tabulí vyjadřuje jasně a výstižně.

Mezipředmětové vztahy: dějepis, výtvarná výchova

Průřezová témata: osobnostní a sociální výchova, environmentální výchova, mediální výchova

Klíčové kompetence: komunikativní, sociální a personální, občanské, digitální

Výukové metody: výklad, práce s textem, práce s obrazem, samostatná práce, předvádění a pozorování

Formy výuky: projektová výuka, hromadná a frontální výuka, skupinová výuka

Základní pojmy: Prostějov, kulturní památky, exkurze

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby, mobilní telefon

Průběh 1. vyučovací hodiny (exkurze):

- 1. Úvod:** zahájení exkurze, organizační záležitosti, oznámení tématu a cíle exkurze žákům

2. Hlavní část:

- Učitel společně s žáky navštíví celkem 9 kulturních památek Prostějova. Ke každé památce podá učitel žákům výklad z kapitoly 5 *Kulturní památky města Prostějov*. Výchozím bodem je Národní dům, konečnou zastávkou synagoga Husův sbor.
- Celková trasa exkurze je následující: První zastávkou bude Národní dům. V jeho blízkosti se nachází další památka, a sice městské opevnění, které směřuje k prostějovskému zámku. Od této památky bude exkurze pokračovat na náměstí TGM, kde si účastníci prohlédnou budovu Nové radnice. Poté projdou přes náměstí, kde se v blízkosti u sebe nachází nejprve mariánský sloup, poté Muzeum Prostějovska. Od muzea bude trasa exkurze směřovat do části bývalého židovského ghetta, kde si žáci prohlédnou blok domů nazývaný „špalíček“. Posledními památkami, které jsou do exkurze zahrnuty, jsou židovské synagogy. Od „špalíčku“ tedy exkurze dál povede nejprve k synagoze Bet ha-midraš, poté k synagoze Husův sbor. Zde také bude exkurze zakončena a naváže na ní druhá vyučující hodina, jejíž cílem bude shrnout informace z této exkurze.
- Součástí kapitoly 5 *Kulturní památky města Prostějov* je dalších 5 památek, které do exkurze nejsou zahrnuty. Jedná se o: *farní kostel Povýšení sv. Kříže, kostel sv. Jana Nepomuckého a klášter Milosrdných bratří, farní kostel sv. Petra a Pavla a kaple sv. Lazara, židovský hřbitov, kostel sv. Cyrila a Metoděje*. Výklad k těmto památkám tedy učitel vynechá, jelikož informace o nich si žáci zpracují ve druhé vyučovací hodině ve skupině. Tyto památky nejsou do exkurze zahrnuty jednak z důvodu vzdálenosti od historického centra města některých z nich, jednak z důvodu zachování tematické celistvosti těchto sakrálních památek.

3. Závěr: zhodnocení exkurze a práce žáků během jejího průběhu, ukončení exkurze

Struktura 2. vyučovací hodiny (shrnutí informací z exkurze):

1. **Úvod:** zahájení hodiny, organizační záležitosti, oznámení tématu a cíle hodiny žákům
2. **Hlavní část:**
  - Učitel žákům na začátku hodiny rozdá pracovní list, který je zaměřen na památky z již uskutečněné exkurze. Pro připomenutí památek, které žáci během exkurze navštívili, mají na začátku pracovního listu mapu, kde jsou navštívené památky označeny.

- Na cvičeních 1 až 5 poté žáci pracují samostatně. Po vyplnění jednotlivých cvičení učitel žákům sdělí správné odpovědi. Výjimkou jsou cvičení 1 a 5, kdy učitel vyvolá pár žáků, aby přečetli své odpovědi.
  - Po kontrole budou žáci až do konce hodiny pracovat ve skupinách na cvičení číslo 6 v pracovním listu. Učitel žáky rozdělí do skupiny po 5 až 6 žácích. Každé skupině přiřadí jednu památku ze cvičení číslo 4 v pracovním listu, kterou během exkurze nenavštívili. Jedná se o: *farní kostel Povýšení sv. Kříže, kostel sv. Jana Nepomuckého a klášter Milosrdných bratří, farní kostel sv. Petra a Pavla a kaple sv. Lazara, židovský hřbitov, kostel sv. Cyrila a Metoděje*. Žáci za pomoci mobilního telefonu vyhledají a napíšou základní informace o dané památce. Tyto informace poté odprezentují ostatním spolužákům před tabulí.
- 3. Závěr:** zhodnocení hodiny a práce žáků, ukončení hodiny, závěrečný pozdrav

Pracovní list č. 7 – Kulturní památky města Prostějov (exkurze):

Mapa památek, které jsi rámci exkurze navštívil/a.

Obr. 28

1. Vlastními slovy napiš, jak bys definoval/a pojem *památk*a.

.....

2. Přiřaď památku ke správnému jménu/místu/názvu.

NÁRODNÍ DŮM

KAREL HUGO KEPKA

MĚSTSKÉ OPEVNĚNÍ

ŽIDOVSKÉ GHETTO

ZÁMEK

JAN KOTĚRA

NOVÁ RADNICE

CÍRKEV ČESKOSLOVENSKÁ HUSITSKÁ

MARIÁNSKÝ SLOUP

MUZEUM A GALERIE V PROSTĚJOVĚ

STARÁ RADNICE

PERNŠTEJNOVÉ

ŠPALÍČEK

SMETANOVY SADY

SYNAGOGA BETH'HA-MIDRASCH

KAREL ANTONÍN SCHELLENBERGER

HUSŮV SBOR

DŮM UČENÍ

3. Rozhodni, zda je tvrzení správné, nebo ne.

- Se stavbou Národního domu se začalo díky finančnímu příspěvku, který městu zanechali manželé Vojáčkovi. ANO - NE
- Čtyři brány městského opevnění se jmenovaly: Plumlovská, Olomoucká, Kostecká a Prostějovská. ANO - NE
- Kamenný portál, který byl součástí Zámku Prostějov, je dnes součástí měšťanského domu na náměstí. ANO - NE
- Nová radnice je vysoká 56 metrů. ANO - NE
- Mariánský sloup na vrcholku zdobí socha Marie Terezie. ANO - NE
- Při stavbě budovy staré radnice se dbalo na to, aby svou výškou nezastínila Kostel sv. Jana Nepomuckého a klášter Milosrdných bratří. ANO - NE
- Z jižní části bývalého židovského ghetta se dochoval blok domů. Z těchto domů jsou celkem čtyři památkově chráněny. ANO - NE
- Synagoga Beth'ha-Midrasch sloužila k modlení a ke studiu talmudské literatury. ANO - NE
- Synagoga Husův sbor vznikla přestavbou židovské školy. ANO - NE

4. Pod obrázek napiš, o kterou kulturní památku se jedná.

Obr. 29

_____

Obr. 30

_____

Obr. 31

Empty rounded rectangular box for caption.

Obr. 32

Empty rounded rectangular box for caption.

Obr. 33

Empty rounded rectangular box for caption.

Vybírej z těchto možností: židovský hřbitov, kostel sv. Cyrila a Metoděje, farní kostel Povýšení sv. Kříže, farní kostel sv. Petra a Pavla a kaple sv. Lazara, kostel sv. Jana Nepomuckého a klášter Milosrdných bratří

5. Víš o dalších kulturních památkách, které se ve městě nacházejí? Pokud ano, napiš jich co nejvíce.

.....
.....

6. Během exkurze jsme nenavštívili památky ze cvičení číslo 4. Tvým úkolem je ve skupině představit ostatním spolužákům jednu z výše uvedených památek (*farní kostel Povýšení sv. Kříže, kostel sv. Jana Nepomuckého a klášter Milosrdných bratří, farní kostel sv. Petra a Pavla a kaple sv. Lazara, židovský hřbitov, kostel sv. Cyrila a Metoděje*). Skupina bude mít 5 až 6 členů. Práci poté společně s ostatními členy skupiny odprezentuješ před tabulí. K dohledávání informací můžeš použít mobilní telefon.

Název kulturní památky:

Kde se památka nachází:

Ve kterém roce vznikla:

Jaký je účel památky:

...

7.1.8 Kulturní tradice města Prostějov

Předmět: výchova k občanství

Ročník: 6. ročník základních škol/1. ročník osmiletého gymnázia

Časová dotace: 1 vyučovací hodina (45 minut)

Cíle hodiny: Žák sdílí své myšlenky se spolužáky. Žák rozhodne o pravdivosti/nepravdivosti tvrzení. Žák rozpoznává slova hanáckého nářečí. Žák doplní údaje o tanci cófavá. Žák rozluští správné názvy prostějovských tradic a akcí. Žák vlastními slovy definuje pojem *tradice*. Žák má přehled o kulturním dění v jeho městě. Žák oceňuje kulturní tradice a vnímá jejich význam pro město. Žák vyplní pracovní list a napíše pozvánku na jednu z kulturních tradic/akcí města.

Mezipředmětové vztahy: hudební výchova, český jazyk a literatura

Průřezová témata: osobnostní a sociální výchova

Klíčové kompetence: komunikativní, sociální a personální, občanské

Výukové metody: metoda volného psaní, práce s obrazem, výklad, práce s textem, produkční metoda, práce ve dvojici, samostatná práce

Formy výuky: hromadná a frontální výuka

Základní pojmy: Prostějov, kulturní tradice, pozvánka

Pomůcky: pracovní list, psací potřeby, počítač, dataprojektor

Struktura hodiny:

- 1. Úvod:** zahájení hodiny, organizační záležitosti, oznámení tématu a cíle hodiny žákům
- 2. Hlavní část:**
  - Učitel žákům nejprve rozdá pracovní list. Poté promítne na dataprojektoru obrázek, který mají žáci v pracovním listu ve cvičení 1. Žáci budou mít dvě minuty na to, aby napsali asociace, které se jim vybaví při pohledu na tento obrázek. Po uplynutí tohoto času žáci sdělí své asociace k obrázku jejich spolužákovi v lavici. Poté se učitel náhodně vybraných žáků zeptá, co si k obrázku napsali. Nevyvolaní žáci tak zjišťují, zda se jejich myšlenky shodují s myšlenkami spolužáků.
  - Po tomto cvičení bude následovat výklad učitele, jehož obsahu odpovídá kapitola 6 *Kulturní tradice města Prostějov*. Učitel žákům řekne základní informace o každé

kulturní tradici/akci. Do tohoto výkladu zahrne i informace o hanáckých krojích, hanáckých písničkách a hanáckých tancích.

- Po výkladu budou žáci samostatně pracovat na cvičení číslo 2 v pracovním listu. Následovat bude společná kontrola.
- Všichni společně poté pracují na cvičeních 3 a 4. Učitel vždy vyvolá jednoho z žáků, ostatní si doplňují informace.
- Na cvičení číslo 5 v pracovním listu pracuje každý žák sám. Kontrolu poté provede se svým spolužákem v lavici.
- Na posledních dvou cvičeních (6 a 7) pracuje opět každý žák sám. Ještě předtím, než začnou žáci psát pozvánku, připomene jim učitel, co vše by měla pozvánka obsahovat: *o kterou událost se jedná, datum, místo a čas konání, kdo je pořadatelem, další informace (co se bude na akci dít, kdo v rámci akce vystoupí, vstupné, ...)*. Poté žáci samostatně pracují na pozvánce.
- Učitel poté vyvolá několik náhodně vybraných žáků, aby svou pozvánku přečetli ostatním spolužákům. Ti kontrolují, zda pozvánka jejich spolužáka obsahuje všechny důležité náležitosti.
- Na úplném konci hodiny ještě učitel společně s žáky zkontroluje, co si napsali ke cvičení číslo 7. Učitel vyvolá 2 až 3 žáky, kteří přečtou svou definici tradice. Ostatní žáci si kontrolují, zda se jejich definice shoduje s definicí spolužáků.

3. Závěr: zhodnocení hodiny a práce žáků, ukončení hodiny, závěrečný pozdrav

Pracovní list č. 8 – Kulturní tradice města Prostějov:

1. Podívej se na fotografii. Do řádků pod ní napiš vše, co tě ve spojitosti s touto fotografií napadá. Na psaní asociací máš přesně 2 minuty.

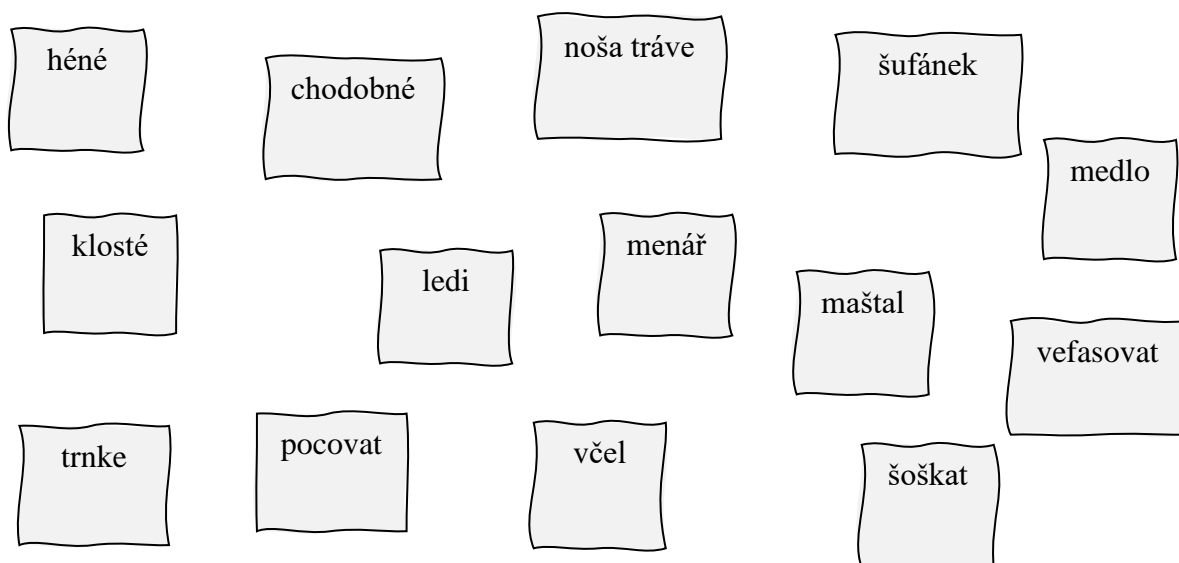
---

2. Rozhodni o pravdivosti tvrzení.

- Přehlídka uměleckého přednesu a divadel poezie, Wolkerův Prostějov, se ve městě koná od roku 1924. ANO - NE
- V rámci Wolkerova Prostějova mohou vystoupit jak jednotlivci, tak celé soubory z České republiky. Podmínkou je mít ukončenou 9. třídu ZŠ. ANO - NE
- Účastníci dětské přehlídky lidových písní O hanáckého kohóta musí vystupovat v lidovém kroji. ANO - NE
- Když vznikl festival Prostějovské dny hudby, byl v té době ředitelem Základní umělecké školy Vladimíra Ambrose Jaroslav Šebestík, který byl iniciátorem tohoto festivalu. ANO - NE

- Festival MEDart získal název po ženském křestním jméně Meda. ANO - NE
- Noc kostelů se koná pouze ve městě Prostějov. ANO - NE
- V rámci Prostějovského kulturního léta se ve městě koná spousta akcí, jako jsou například koncerty nebo filmové projekce letního kina. ANO - NE
- Hlavním cílem ProFestu je propagovat prostějovské amatérské kapely. ANO - NE
- Hanácké slavnosti se ve městě konají od roku 1993. ANO - NE
- Hanácké slavnosti se konají u příležitosti oslav svátku kostela sv. Jana Nepomuckého a kláštera Milosrdných bratří. ANO - NE
- Pro oblast Prostějovska byl typický tzv. blatácký kroj. ANO - NE
- Tempo hanáckých písní odpovídá povahovým rysům Hanáků, kteří jsou vznětliví a impulzivní. ANO - NE
- Nejtypičtějším tancem pro oblast Hané je tzv. clómavá. ANO - NE
- Součástí Prostějovské kulturní zimy je již několikátým rokem kluziště na náměstí TGM. ANO - NE
- Masopust je svátek, který se koná v období od Tří králů do Popelčiny středy. ANO - NE
- Vynášení Smrtky je tradice spojená vítáním léta. ANO - NE

3. Jednou ze tří nejdůležitějších složek Hanáckých slavností jsou i hanácké písně. Kromě jejich pomalého tempa, inspirovaného povahou zdejších lidí, je pro ně typické i hanácké nářečí. Dokážeš rozluštit jednotlivá slova?

4. Doplně údaje o nejtypičtějším tanci na Hané.

Za nejtypičtější tanec na Hané je považována.....

K tomuto tanci se může hrát velké množství písní, které ale musí mít stejný.....

Název cófavá byl pravděpodobně odvozen od.....

Během tanečních zábav bylo cílem tohoto tance, aby si tanečníci mohli.....

Cófavó můžu tančit.....

Kromě názvu cófavá se pro tento tanec dříve používal název.....

Prvním, kdo roku 1819 popsal taneční kroky cófavé, byl.....

Cófavá se jako jediný tanec mohla tančit za doprovodu.....

5. Podívej se na přesmyčky, které v sobě skrývají názvy jednotlivých prostějovských kulturních tradic. Správné názvy tradic napiš do sloupce vedle přesmyček.

PROLKERŮV WOSTĚJOV

ÓH HANÁCKY KHOOOTA

VOJTĚPROSSKÉ DNY BUDHY

TARDEM

KOST NOCELŮ

VOJTĚPROSSKÉ LURNÍ KULTÉTO

PRESTOF

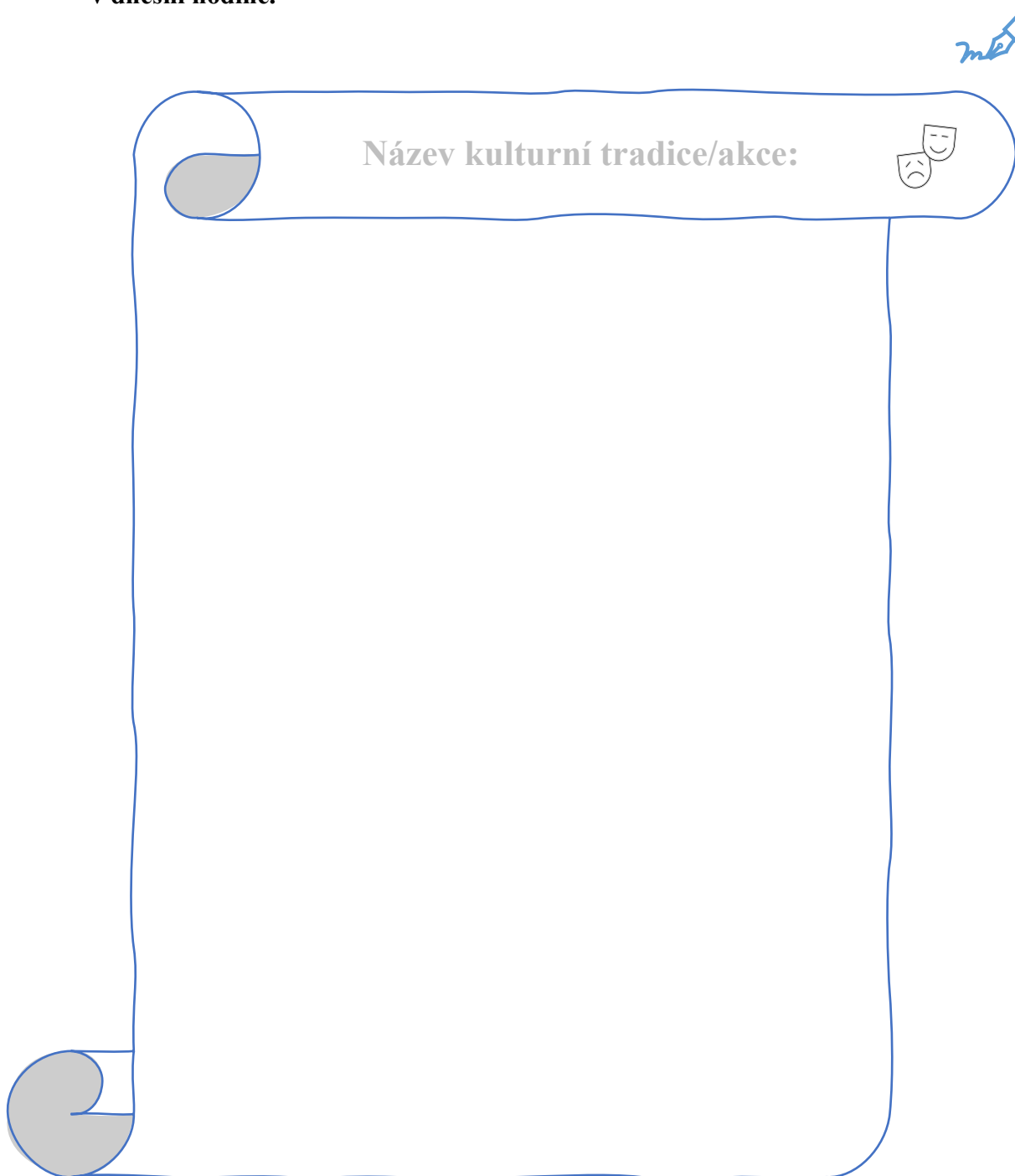
SLANÁCKÉ HAVNOSTI

VOJTĚPROSSKÁ ZULTURNÍ KIMA

PASOMUST

TEN SMRKY VYNÁŠÍ

6. Vyber si jednu z kulturních tradic/akcí města a pozvi na ni obyvatele Prostějova. Tvá pozvánka musí obsahovat všechny důležité náležitosti, které jsou pro pozvánku typické. V pozvánce vycházej z informací, které jsi se dozvěděl/a v dnešní hodině.

Název kulturní tradice/akce:

7. Vlastními slovy napiš, jak bys definoval/a pojem *tradice*.
- .....

Závěr

Diplomová práce se zabývala kulturou a historií města Prostějova. Jejím cílem bylo poskytnout ucelený pohled na kulturu a historii města a vytvořit didaktický materiál pro základní školy a gymnázia. Tento didaktický materiál byl zpracován formou metodických a pracovních listů, které jsou určeny do předmětů výchova k občanství, základy společenských věd a český jazyk a literatura.

Práce obsahuje dvě části, a to teoretickou část a část praktickou. Teoretická část byla rozdělena do šesti kapitol, které byly dále rozčleněny do podkapitol. První kapitola podává základní informace o městě, především se jedná o geografické údaje, informace o průmyslu, kultuře, kulturních institucích a sportu, ale i o městských symbolech, krajině nebo názvu města. Druhá kapitola, rozčleněná do pěti podkapitol, se věnovala historii města. Kapitola pojednává o první zmínce Prostějova, jeho povýšení na město, o šlechtických rodech, které město vlastnily, a sice Šelmbekové, Kravaňové, Pernštejnové a Lichtenštejnové. Tyto šlechtické rody se zasloužily o vznik mnoha prostějovských památek, jako je například prostějovský zámek, městské hradby nebo kostel sv. Jana Nepomuckého a klášter Milosrdných bratří. V kapitole se dozvídáme o odvětvích, kterými se město proslavilo, jako je sladovnictví, pivovarnictví, pálení žitné kořalky, soukenictví, tkalcovství, krejčovství nebo kovodělnictví. Dále jsou v této kapitole zmíněny různé prostějovské spolky a důležité události města, mezi kterými je například zrušení města za třicetileté války, největší požár z roku 1697 nebo vítězství českého zastupitelstva v obecních volbách z roku 1892. Z nedávné historie kapitola podává informace o roku 2012, kdy se z Prostějova stalo statutární město nebo o roce 2015, kdy se do čela samosprávy Prostějova poprvé postavila žena. Historií města se prolínají i informace o prostějovských Židech, kteří byli významnými podnikateli. Právě Židy se zabývala další kapitola, v pořadí třetí. Kromě příchodu Židů do Prostějova kapitola pojednává o jejich podnikání, zmíněny jsou slavné židovské osobnosti a v páté kapitole i významné židovské stavby. Tato třetí kapitola obsahuje i podkapitolu, jejíž záměrem bylo popsat dvě vzpomínkové akce, kterými si město zaniklou židovskou komunitu připomíná.

Čtvrtá kapitola se věnovala významným prostějovským osobnostem. Těch je v kapitole zmíněno celkem deset. Do této kapitoly jsem zařadila především známé světové či celorepublikové osobnosti, jako je například zakladatel fenomenologie Edmund Husserl, stavitel Matěj Rejsek, vědec Otto Wichterle nebo herečka Milena Dvorská. Nejvíce prostoru bylo věnováno nejslavnějšímu prostějovskému básníkovi proletářské poezie, a sice Jiřímu Wolkerovi, ke kterému bylo kromě medailonu rozebráno i jeho básnické dílo a byla popsána

místa v Prostějově, která jsou s básníkem nějakým způsobem spjata. Kapitola pátá se zbývala kulturními památkami města. Vybráno jich bylo čtrnáct, i když celkový počet městských kulturních památek je 64. Památky do této kapitoly byly vybrány především na základě jejich odkazu k historii města. Jsou zde zařazeny stavby církevní (například farní kostel Povýšení sv. Kříže, kostel sv. Cyrila a Metoděje, mariánský sloup), stavby s kulturní a politickou funkcí (například Národní dům, Zámek Prostějov, obě radnice) nebo různé stavby židovské (například synagoga Beth'ha - Midrasch, Husův sbor, „špalíček“, židovské hřbitovy). Poslední kapitola teoretické části se zabývala kulturními tradicemi města. Těch bylo zmíněno celkem jedenáct. Mezi ty nejznámější patří celostátní přehlídka poezie Wolkerův Prostějov a Prostějovské hanácké slavnosti, největší folklorní tradice ve městě, konaná u příležitosti oslav svátku kostela Povýšení sv. Kříže v Prostějově. Této tradici bylo věnováno více prostoru. Kromě informací o ní samotné zahrnuje podkapitola informace o hanáckém kroji, hanáckých písních a hanáckých tancích. Vedle těchto dvou nejznámějších tradic kapitola pojednávala o prostějovských festivalech, jako je například festival Prostějovské dny hudby, festival prostějovských amatérských divadelních souborů s názvem MEDart nebo nejnovější festival ProFest, který se ve městě poprvé pořádal v roce 2021. Dále jsou v kapitole zmíněny tradiční akce, které se konají po celé republice, jako je například vynášení Smrtky nebo masopust. Z dalších tradic, známých prostějovským obyvatelům, je zmíněna akce Prostějovské kulturní léto a Prostějovská kulturní zima, jenž nabízí bohatý program pro obyvatele města všech věkových kategorií.

Praktická část diplomové práce obsahuje didaktický materiál, který je zaměřen na jednotlivé kapitoly teoretické části práce. Tento didaktický materiál, v podobě metodických listů pro učitele a pracovních listů pro žáky, celkem zahrnuje osm návrhů příprav do výuky, včetně návrhů dvou exkurzí. Metodické a pracovní listy byly primárně vytvořeny pro druhý stupeň základních škol, a sice do předmětu výchova k občanství. Obsah těchto metodických a pracovních listů svým tématem spadá do učiva *Naše obec, region, kraj*. Praktická část diplomové práce ale nezahrnuje pouze didaktický materiál pro druhý stupeň základních škol. Její součástí jsou i metodické a pracovní listy určené pro gymnázia, a to do předmětů základy společenských věd a český jazyk a literatura. V rámci mezipředmětových vztahů můžou být některé přípravy na hodinu a pracovní listy využity i v hodinách dějepisu nebo zeměpisu.

První z osmi didaktických materiálů byl věnován základním údajům o Prostějově. Metodický i pracovní list byl určen žákům druhého stupně základních škol, a to do předmětu výchova k občanství. Druhý didaktický materiál, který pojednával o historii města, byl rovněž určen pro druhý stupeň základních škol, také do výchovy k občanství. Didaktický materiál číslo

tři se zabýval Židy v Prostějově. Obsah metodického a pracovního listu byl určen studentům gymnázia, konkrétně do předmětu základy společenských věd. Další metodický list, v pořadí čtvrtý, pojednával o významných osobnostech města. Návrh přípravy na výuku společně s pracovním listem byl zpracován pro druhý stupeň základních škol, a to do předmětu výchova k občanství. Další dva didaktické materiály se věnovaly básníkovi Jiřímu Wolkerovi. První metodický a pracovní list, který pojednával o básníkově životě a jeho díle, byl určen pro studenty gymnázia, a to do předmětu český jazyk a literatura. Druhý metodický a pracovní list byl rovněž určen pro tyto studenty a do tohoto předmětu. Na rozdíl od předchozích listů byly ale metodické a pracovní listy zpracovány jako návrh exkurze s názvem *Hledá se Jiří Wolker*, jejíž trasa byla naplánována po prostějovských místech, která mají s básníkem něco společného. Další didaktický materiál rovněž obsahoval návrh na exkurzi. Tentokrát byla exkurze pojmenována *Kulturní památky tam a zpátky*. Exkurze byla určena žákům druhého stupně základních škol, a sice do předmětu výchova k občanství. Poslední didaktický materiál, rovněž pro druhý stupeň základních škol a do předmětu výchova k občanství, se zaměřil na kulturní tradice města Prostějova. V didaktických materiálech byla nejčastěji použita práce s textem, práce s obrazem, výklad, diskuze, předvádění a pozorování nebo produkční metody.

Využitelnost diplomové práce se předpokládá především u učitelů na prostějovských základních školách nebo prostějovských gymnáziích, a to v předmětech výchova k občanství, základy společenských věd a český jazyk a literatura. Částečně také v hodinách dějepisu či zeměpisu během probírání učiva *Místní region*. Diplomová práce by mohla být i nadále rozšiřována. Dalo by se například zaměřit na rozšíření práce o další městské kulturní památky nebo významné osobnosti. Dále by se dala podrobněji zpracovat některá z kulturních tradic města nebo se podrobněji zaměřit na dějiny prostějovské židovské obce.

Seznam použitých zdrojů

Knížní zdroje:

BARTKOVÁ, Hana, 2007. *Prostějov*. Praha: Paseka. Zmizelá Morava. ISBN 978-80-7185-854-6.

BARTOŠ, Josef, 1999. *Prostějov: dějiny města*. Prostějov: Město Prostějov. ISBN 80-238-4511-x.

BEČÁK, Jan Rudolf, Pavel POSPĚCH a František ŠALÉ, 1997. *Lidové umění na Hané: lidová kultura hmotná*. Boskovice: Albert. Velká edice Společnosti přátel vesnice a malého města. ISBN 80-85834-43-x.

BELŠÍK, Ondřej, CHYTIL, Miroslav, ed., 2009. *Slavné stavby Prostějova*. Vyd. 1. v jazyce českém. Praha: Foibos. Slavné stavby. ISBN 978-80-87073-21-6.

BLECHA, Ivan, 1996. *Husserl*. Olomouc: Votobia. Malé monografie (Votobia). ISBN 80-7198-066-8.

CYDLÍK, Tomáš, 2012. *Osobnosti Prostějovska*. Prostějov: Klub historický a státovědný. ISBN 978-80-260-3058-4.

ČAPEK, Robert, 2015. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3450-7.

DVOŘÁK, Jan, 2008. *Odmaturuj! ze společenských věd*. Brno: Didaktis. ISBN 978-80-7358-122-0.

GALÍK, Josef, 1994. *Panorama české literatury: literární dějiny od počátků do současnosti*. Olomouc: Rubico. ISBN 80-85839-04-0.

GRŮZOVÁ, Ludmila, 1989. *Prostějov 1390-1990: 600 let*. vyd. 1. Praha: Pressfoto. ISBN 80-7046-017-2.

GRŮZOVÁ, Ludmila, 2000. *Prostějov: dějiny města*. Prostějov: Město Prostějov. ISBN 80-238-6241-3

HORÁK, Petr a Vratislav NEJEDLÝ, 2013. *Základní pojmy v péči o kulturní dědictví*. Pardubice: Univerzita Pardubice. ISBN 978-80-7395-716-2.

JANDOUREK, Jan, 2007. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-269-0.

JELÍNKOVÁ, Zdenka, 1997. *Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska. Díl VI., část 2. Haná*. Strážnice: Ústav lidové kultury Strážnice. ISBN 80-86156-01-X.

KLENOVSKÝ, Jaroslav, 1997. *Židovské město v Prostějově*. Prostějov: Muzeum Prostějovska. ISBN 80-900106-8-7.

KOKOJANOVÁ, Michaela, 1994. *Prostějov a jeho místo v dějinách Moravy: Výbor příspěvků z vědecké konf. Prostějov 24. a 25. dubna 1990, Městský národní výbor, Muzeum Prostějovska a Okresní archiv*. Prostějov: Muzeum Prostějovska. ISBN 80-900106-5-2.f

KOMÁREK, Petr a Marek MOUDRÝ, 2017. *Prostějov: hanácký Jeruzalém*. Přeložila Daniela VYMĚTALOVÁ. Olomouc: Agripint. ISBN 978-80-87091-73-9.

KVAPIL, Miloš, 1996. *Prostějov v informacích a datech, aneb, Kniha o tom, co pocestný může v Prostějově vidět, ...* Prostějov: Aquarel. ISBN 80-900710-5-8.

MAREK, Pavel, 2014. *Historie stavby Národního domu v Prostějově*. Rosice u Brna: Gloria. ISBN 978-80-86760-64-3.

POLÁČEK, Jan, POLÁČEK, Jan, ed., 2011. *Lidové písně z Hané: sbírka jednohlasých lidových písní*. Boskovice: Albert. ISBN 978-80-7326-200-6.

VLAŠÍN, Štěpán, 1980. *Jiří Wolker: studie s ukázkami z díla*. 2.dopl. vyd. Praha: Melantrich.

Internetové zdroje:

[34] BARTKOVÁ, Hana, 2019. Příběh prostějovské synagogy Beth'ha – Midrasch. In: Hanácký Jeruzalém [online]. Hanácký Jeruzalém – židovské kulturní dědictví v Prostějově. [cit. 19.04.2023]. Dostupné z: <http://hanackyjeruzalem.cz/clanky/pribeh-prostejovske-synagogy-bethha-midrasch/>

[35] DOKOUPILOVÁ, Marie, © 2022. Špalíček. In: MGP - Muzeum a galerie v Prostějově [online]. Muzeum a galerie v Prostějově. [cit. 21.04.2023]. Dostupné z: <https://muzeumpv.cz/galerie-spalicek/>

[38] Festival Prostějovské dny hudby, 2022. In: Základní umělecká škola Vladimíra Ambrose [online]. Základní umělecká škola Vladimíra Ambrose. [cit. 08.03.2023]. Dostupné z: <http://www.zusprostejov.cz/festivaly/prostejovske-dny-hudby>

[13] GÁBOROVÁ, Jana, 2018. Smlouvy na uložení Kamenů zmizelých v Prostějově podepsány. In: Statutární město Prostějov [online]. Statutární město Prostějov, © 2000 [cit. 23.05.2023]. Dostupné z: <https://www.prostejov.eu/cs/aktuality-archiv/smlouvy-na-ulozeni-kamenu-zmizelych-v-prostejove-podepsany.html>

[32] Historie kostela, © 2023. In: Farnost sv. Petra a Pavla Prostějov a filiální kostel sv. Jana Nepomuckého [online]. Farnost sv. Petra a Pavla Prostějov. Děkanát Prostějov. [cit. 15.06.2023]. Dostupné z: <https://petrpavel.dpv.cz/historie-kostela/>

[39] Jak vznikl MEDart, 2022. In: Základní umělecká škola Vladimíra Ambrose [online]. Základní umělecká škola Vladimíra Ambrose. [cit. 08.03.2023]. Dostupné z: <http://www.zusprostejov.cz/festivaly/medart>

[23] Jiří Wolker. Muzea, památníky a expozice, © 2020. In: Portál literárních muzeí [online]. Metodické centrum pro knižní kulturu a literární muzea při Památníku národního písemnictví. [cit. 22.05.2023]. Dostupné z: <http://www.literarnimuzea.cz/jiri-wolker/>

[42] KAJLÍKOVÁ, Anna, 2021. Prostějovské léto 2021. In: Statutární město Prostějov [online]. Statutární město Prostějov, © 2000 [cit. 08.03.2023]. Dostupné z: <https://www.prostejov.eu/cs/aktuality-archiv/prostejovske-let-2021.html>

[40] KAJLÍKOVÁ, Anna, 2022. Noc kostelů. In: Statutární město Prostějov [online]. Statutární město Prostějov, © 2000 [cit. 10.03.2023]. Dostupné z: <https://www.prostejov.eu/cs/aktuality-archiv/noc-kostelu.html>

- [47] KAJLÍKOVÁ, Anna, 2022. Program Prostějovské zimy 2022. In: Statutární město Prostějov [online]. Statutární město Prostějov, © 2000 [cit. 10.03.2023]. Dostupné z: <https://www.prostějov.eu/cs/aktuality-archiv/program-prostějovske-zimy-2022.html>
- [49] KAJLÍKOVÁ, Anna, 2023. Masopust již zítra. In: Statutární město Prostějov [online]. Statutární město Prostějov, © 2000 [cit. 10.03.2023]. Dostupné z: <https://www.prostějov.eu/cs/aktuality-archiv/masopust-jiz-zitra.html>
- [50] KAJLÍKOVÁ, Anna, 2022. Prostějovské děti konečně mohou vynést Smrtku. In: Statutární město Prostějov [online]. Statutární město Prostějov, © 2000 [cit. 10.03.2023]. Dostupné z: <https://www.prostějov.eu/cs/aktuality-archiv/prostějovske-deti-konecne-mohou-vynest-smrtku.html>
- [44] KAJLÍKOVÁ, Anna, 2022. ProFest 2022 – Country festival se blíží! In: Statutární město Prostějov [online]. Statutární město Prostějov, © 2000 [cit. 11.03.2023]. Dostupné z: <https://www.prostějov.eu/cs/aktuality-archiv/profest-2022-country-festival-se-blizi.html>
- [25] KAJLÍKOVÁ, Anna, 2018. Představujeme PROJEKT WOLKER. In: Statutární město Prostějov [online]. Statutární město Prostějov, © 2000 [cit. 22.05.2023]. Dostupné z: <https://www.prostějov.eu/cs/aktuality-archiv/predstavujeme-projekt-wolker.html>
- [24] KAJLÍKOVÁ, Anna, 2019. Prostějov má další dememoriální desku. In: Statutární město Prostějov [online]. Statutární město Prostějov, © 2000 [cit. 22.05.2023]. Dostupné z: <https://www.prostějov.eu/cs/aktuality-archiv/prostějov-ma-dalsi-dememorialni-desku.html>
- [12] KAJLÍKOVÁ, Anna, 2023. Veřejné čtení jmen obětí holocaustu – Jom ha-šoa 2023. In: Statutární město Prostějov [online]. Statutární město Prostějov, © 2000 [cit. 23.05.2023]. Dostupné z: <https://www.prostějov.eu/cs/aktuality-archiv/verejne-cteni-jmen-obeti-holocaustu-jom-ha-soa-2023.html>
- [17] KRATOCHVÍL, Pavel, © 2017. Wichterle Otto. In: Učená společnost České republiky [online]. Učená společnost České republiky, o. s. [cit. 19.05.2023]. Dostupné z: <https://www.learned.cz/cz/clenove-ucene-spolecnosti/zesnuli-clenove/wichterle-otto.html>
- [6] Kultura a sport, © 2000. In: Turistický portál města Prostějova [online]. Turistický informační portál Olomouckého kraje, © 2000. [cit. 25.02.2023]. Dostupné z: <https://www.turistaprostějov.cz/cs/kultura-a-sport-5/>

- [41] Kultura a sport, © 2000. In: Turistický portál města Prostějova [online]. Turistický informační portál Olomouckého kraje, © 2000. [cit. 08.03.2023]. Dostupné z: <https://www.turistaprostejov.cz/cs/kultura-a-sport-5/>
- [36] LUBINOVÁ, Ivana, © 2022. Wolkrův Prostějov 2022 – propozice. In: NIPOS [online]. Národní informační a poradenské středisko pro kulturu. [cit. 11.02.2023]. Dostupné z: <https://www.nipos.cz/wolkruv-prostejov-2022-propozice/>
- [33] Mariánský sloup, 2022. In: Turistický portál města Prostějova [online]. Turistický informační portál Olomouckého kraje, © 2000 [cit. 20.04.2023]. Dostupné z: https://www.turistaprostejov.cz/redakce/index.php?lanG=cs&clanek=306859&slozka=305754&as4uOriginalDomain=www.turistaprostejov.cz&as4u_protocol=https&detaildb=7785&
- [48] Masopust – zvyky a tradice, © 2001. In: cesketradice.cz – České tradice z dob dávných i našich. [online]. České tradice. [cit. 11.03.2023]. Dostupné z: <https://cesketradice.cz/masopust-zvyky-a-tradice/>
- [20] Minulost a současnost GJW, © 2020. In: Gymnázium Jiřího Wolкера [online]. Gymnázium Jiřího Wolкера [cit. 22.05.2023]. Dostupné z: <https://www.gjwprostejov.cz/minulost-a-soucasnost-gjw>
- [8] Muzeum a galerie v Prostějově, © 2022. In: MGP – Muzeum a galerie v Prostějově [online]. Muzeum a galerie v Prostějově. [cit. 26.03.2023]. Dostupné z: <https://muzeumpv.cz/muzeum/>
- [21] Muzeum a galerie v Prostějově, © 2022. In: MGP – Muzeum a galerie v Prostějově [online]. Muzeum a galerie v Prostějově. [cit. 22.05.2023]. Dostupné z: <https://muzeumpv.cz/muzeum/>
- [29] Muzeum a galerie v Prostějově, 2022. In: Turistický portál města Prostějova [online]. Turistický informační portál Olomouckého kraje, © 2000 [cit. 15.06.2023]. Dostupné z: https://www.turistaprostejov.cz/redakce/index.php?lanG=cs&clanek=306502&slozka=305754&as4uOriginalDomain=www.turistaprostejov.cz&as4u_protocol=https&ConfirmCookie=d efere d&detaildb=7564&
- [18] Nová informační deska Jiřího Wolкера, 2022. In: Turistický portál města Prostějova [online]. Turistický informační portál Olomouckého kraje, © 2000 [cit. 21.05.2023]. Dostupné z: <https://www.turistaprostejov.cz/cs/zajimavosti-a-cile/aktuality/nova-informacni-deska-jiriho-wolкера.html>

- [10] NOVÁK, Rudolf, © 2022. Hvězdárna. In: MGP – Muzeum a galerie v Prostějově [online]. Muzeum a galerie v Prostějově. [cit. 14.04.2023]. Dostupné z: <https://muzeumpv.cz/hvezdarna/>
- [5] Okres Prostějov. Charakteristika okresu Prostějov, 2023. In: Český statistický úřad. Krajská správa ČSÚ v Olomouci [online]. Český statistický úřad. [cit. 24.02.2023]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xm/okres_prostejov
- [1] Okres Prostějov, 2023. In: Český statistický úřad. Krajská správa ČSÚ v Olomouci [online]. Český statistický úřad. [cit. 16.05.2023]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xm/okres_prostejov
- [2] O městě, © 2000. In: Statutární město Prostějov [online]. Statutární město Prostějov. [cit. 05.12.2022]. Dostupné z: <https://smart.prostejov.eu/cs/obcan/o-meste/>
- [14] Osobnosti města. Slavné osobnosti spojené s městem Prostějovem a okolím, © 2000. In: Statutární město Prostějov [online]. Statutární město Prostějov. [cit. 19.05.2023]. Dostupné z: https://www.prostejov.eu/cs/obcan/osobnosti-mesta/#Max_Fleischer
- [15] Osobnosti města. Slavné osobnosti spojené s městem Prostějovem a okolím, © 2000. In: Statutární město Prostějov [online]. Statutární město Prostějov. [cit. 20.05.2023]. Dostupné z: https://www.prostejov.eu/cs/obcan/osobnosti-mesta/#Matyas_Matej_Rejsek
- [16] Osobnosti města. Slavné osobnosti spojené s městem Prostějovem a okolím, © 2000. In: Statutární město Prostějov [online]. Statutární město Prostějov. [cit. 20.05.2023]. Dostupné z: https://www.prostejov.eu/cs/obcan/osobnosti-mesta/#Vasil_Kapralek_Skrach
- [26] Památkový katalog. Ústřední seznam kulturních památek Prostějov, © 2015. In: Národní památkový ústav [online]. Národní památkový ústav [cit. 24.04.2023]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/uskp/podle-relevance/1/seznam/?kraj=Olomouck%C3%BD+kraj&okres=Prost%C4%9Bjov&obec=Prost%C4%9Bjov&castObce=Prost%C4%9Bjov&chranenoTed=1&hlObj=1&fulltext>
- [27] Památkový katalog. Národní dům, © 2015. In: Národní památkový ústav [online]. Národní památkový ústav [cit. 04.05.2023]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/narodni-dum-533586>
- [19] Památkový katalog. Socha Jiřího Wolkera, © 2015. In: Národní památkový ústav [online]. Národní památkový ústav [cit. 21.05.2023]. Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/socha-jiriho-wolkera-535810>

- [3] Počet obyvatel v obcích - k 1. 1. 2023, 2023. In: Český statistický úřad. [online]. Český statistický úřad. [cit. 14.06.2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112023>
- [31] Prostějov, kostel Povýšení svatého Kříže. Informace o kostele, © 2023. In: Noc kostelů [online]. Noc kostelů [cit. 14.06.2023]. Dostupné z: <https://www.nockostelu.cz/kostel/65/>
- [4] Příroda a krajina, 2022. In: Turistický portál města Prostějova [online]. Turistický informační portál Olomouckého kraje, © 2000 [cit. 25.04.2023]. Dostupné z: <https://www.turistaprostejov.cz/cs/zajimavosti-a-cile/priroda-a-krajina.html>
- [30] Radniční věž, 2022. In: Turistický portál města Prostějova [online]. Turistický informační portál Olomouckého kraje, © 2000 [cit. 25.04.2023]. Dostupné z: https://www.turistaprostejov.cz/redakce/index.php?lanG=cs&clanek=306502&slozka=305754&as4uOriginalDomain=www.turistaprostejov.cz&as4u_protocol=https&ConfirmCookie=reject&ConfirmCookieA=no&detaildb=8421&
- [43] Rockový festival na zámku již tuto sobotu! Nenechte si jej ujít!, 2021. In: Prostějovské novinky - Internetové prostějovské noviny, zprávy o všem, co vás zajímá [online]. Prostějovské novinky, © 2011 [cit. 11.03.2023]. Dostupné z: <https://pvnovinky.cz/kultura/59832-rockovy-festival-na-zamku-jiz-tuto-sobotu-nenechte-si-jej-ujit>
- [52] RVP G* - Rámcové vzdělávací programy pro gymnázia, 2021. In: edu.cz [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, © 2022 [cit. 28.05.2023]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-programy-pro-gymnazia-rvp-g/>
- [51] RVP ZV - Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2021. In: edu.cz [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, © 2022 [cit. 28.05.2023]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcove-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>
- [22] Sbírký. Literární památky, © 2022. In: MGP – Muzeum a galerie v Prostějově [online]. Muzeum a galerie v Prostějově [cit. 22.05.2023]. Dostupné z: <https://muzeumpv.cz/sbirky-mgp/literarni-pamatky/>
- [11] SEDLÁK, Richard, 2018. Primátor – Prostějov. In: Statutární město Prostějov [online]. [cit. 23.01.2023]. Statutární město Prostějov, © 2000. Dostupné z: <https://www.prostejov.eu/cs/samosprava/vedeni-mesta/primator.html>

- [7] Sportovní organizace, kluby a oddíly, 2022. In: Turistický portál města Prostějova [online]. Turistický informační portál Olomouckého kraje, © 2000. [cit. 26.02.2023]. Dostupné z: <https://www.turistaprostejov.cz/cs/kultura-a-sport/sportovni-organizace-kluby-a-oddily.html>
- [9] Symboly města, 2022. In: Turistický portál města Prostějova [online]. Turistický informační portál Olomouckého kraje, © 2000. [cit. 06.01.2023]. Dostupné z: <https://www.turistaprostejov.cz/cs/o-meste/symboly-mesta.html>
- [46] VETTERL, Karel, 1959. K historii hanáckého tance „cófavá“. In: Český Lid, vol. 46, no. 6, str. 277. [online]. Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV, Brno. [cit. 03.02.2023]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/42698284>
- [45] V Prostějově navštivte o víkendu Hanácké slavnosti, 2022. In: Homepage – Kudy z nudy.cz, CzechTourism © 2023 [online]. CzechTourism [cit. 29.01.2023]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/aktuality/v-prostejove-navstivte-hanacke-slavnosti#:~:text=N%C3%A1zev%20Han%C3%A1ck%C3%A9%20slavnosti%20se%20poprv%C3%A9%20objevil%20v%20roce,slavnost%C3%AD%20Kulturn%C3%AD%>
- [28] Zámek Prostějov, 2022. In: Turistický portál města Prostějova [online]. Turistický informační portál Olomouckého kraje, © 2000. [cit. 15.06.2023]. Dostupné z: https://www.turistaprostejov.cz/redakce/index.php?lanG=cs&clanek=306502&slozka=305754&as4uOriginalDomain=www.turistaprostejov.cz&as4u_protocol=https&ConfirmCookie=deferred&detaildb=7777&
- [37] ŽŮREK, Honza, © 2022. O hanáckého kohóta 2022. In: HANFOS - Hanácký folklorní spolek. [online]. Hanácký folklorní spolek. [cit. 06.03.2023]. Dostupné z: https://hanfos.cz/wp-content/uploads/2022/01/zpevacek_kohot_2022_propozice.pdf

Seznam použitých zkratek

Apod.	A podobně
A.s.	Akciová společnost
Atd.	A tak dále
Č.	Číslo
Č. p.	Číslo popisné
DAMU	Divadelní fakulta Akademie múzických umění
INSERT	Interactive Noting System for Effective Reading and Thinking
M n. m.	Metru nad mořem
Např.	Například
Nám.	Náměstí
Obr.	Obrázek
OP	Oděvní podnik
Sb.	Sbírka zákonů
Spol.	Společnost
S.r.o.	Společnost s ručením omezeným
Sv.	Svatý
TGM	Tomáš Garrigue Masaryk
TJ ZKL	Tělovýchovná jednota Závody kuličkových ložisek
Tzv.	Tak zvaně
ZŠ	Základní škola

Seznam obrázků v pracovních listech

Obrázek č. 1: Slepá mapa Olomouckého kraje

Zdroj: BRUSÁKOVÁ, Lenka. Olomoucký kraj - slepá mapa. In: Wordwall [online]. Wordwall [cit. 26.04.2022]. Dostupné z: <https://wordwall.net/cs/resource/29357249/olomouck%C3%BD-kraj-slep%C3%A1-mapa>

Obrázek č. 2: Botanická zahrada Petra Albrechta

Zdroj: Botanická zahrada Petra Albrechta, 2022. In: Turistický portál Prostějov [online]. Turistický informační portál Olomouckého kraje, © 2000 [cit. 26.04.2023]. Dostupné z: https://www.turistaprostejov.cz/redakce/index.php?lanG=cs&clanek=306860&slozka=305754&as4uOriginalDomain=www.turistaprostejov.cz&as4u_protocol=https&detaildb=7723&

Obrázek č. 3: Kolářovy sady s hvězdárnou

Zdroj: Kolářovy sady, 2022. In: Turistický portál Prostějov [online]. Turistický informační portál Olomouckého kraje, © 2000 [cit. 26.04.2023]. Dostupné z: https://www.turistaprostejov.cz/redakce/index.php?lanG=cs&clanek=306860&slozka=305754&as4uOriginalDomain=www.turistaprostejov.cz&as4u_protocol=https&detaildb=7782&

Obrázek č. 4: Mládkovy sady

Zdroj: Mládkovy sady, 2022. In: Turistický portál Prostějov [online]. Turistický informační portál Olomouckého kraje, © 2000 [cit. 26.04.2023]. Dostupné z: https://www.turistaprostejov.cz/redakce/index.php?lanG=cs&clanek=306860&slozka=305754&as4uOriginalDomain=www.turistaprostejov.cz&as4u_protocol=https&detaildb=11923&

Obrázek č. 5: Spitznerovy sady

Zdroj: Spitznerovy sady, 2022. In: Turistický portál Prostějov [online]. Turistický informační portál Olomouckého kraje, © 2000 [cit. 26.04.2023]. Dostupné z: https://www.turistaprostejov.cz/redakce/index.php?lanG=cs&clanek=306860&slozka=305754&as4uOriginalDomain=www.turistaprostejov.cz&as4u_protocol=https&detaildb=7784&

Obrázek č. 6: Smetanovy sady s městskými hradbami

Zdroj: Smetanovy sady, 2022. In: Turistický portál Prostějov [online]. Turistický informační portál Olomouckého kraje, © 2000 [cit. 26.04.2023]. Dostupné z:

https://www.turistaprostejov.cz/redakce/index.php?lanG=cs&clanek=306860&slozka=305754&as4uOriginalDomain=www.turistaprostejov.cz&as4u_protocol=https&detaildb=7783&

Obrázek č. 7: Říčka Hloučela

Zdroj: Naučná stezka biokoridorem Hloučela, 2022. In: Turistický portál Prostějov [online]. Turistický informační portál Olomouckého kraje, © 2000 [cit. 26.04.2023]. Dostupné z: https://www.turistaprostejov.cz/redakce/index.php?lanG=cs&clanek=306860&slozka=305754&as4uOriginalDomain=www.turistaprostejov.cz&as4u_protocol=https&detaildb=7781&

Obrázek č. 8: Městský znak

Zdroj: Symboly města, 2022. In: Turistický portál Prostějov [online]. Turistický informační portál Olomouckého kraje, © 2000 [cit. 27.04.2023]. Dostupné z: <https://www.turistaprostejov.cz/cs/o-meste/symboly-mesta.html>

Obrázek č. 9: Městská vlajka

Zdroj: Symboly města, 2022. In: Turistický portál Prostějov [online]. Turistický informační portál Olomouckého kraje, © 2000 [cit. 27.04.2023]. Dostupné z: <https://www.turistaprostejov.cz/cs/o-meste/symboly-mesta.html>

Obrázek č. 10: Znak pánů z Pernštejna

Zdroj: KVAPIL, Miloš, 1996. *Prostějov v informacích a datech, aneb, Kniha o tom, co pocestný může v Prostějově viděti, ...* Prostějov: Aquarel, s. 21. ISBN 80-900710-5-8.

Obrázek č. 11: Znak pánů z Kravař

Zdroj: KVAPIL, Miloš, 1996. *Prostějov v informacích a datech, aneb, Kniha o tom, co pocestný může v Prostějově viděti, ...* Prostějov: Aquarel, s. 12. ISBN 80-900710-5-8.

Obrázek č. 12: Znak knížat z Lichtenštejna

Zdroj: KVAPIL, Miloš, 1996. *Prostějov v informacích a datech, aneb, Kniha o tom, co pocestný může v Prostějově viděti, ...* Prostějov: Aquarel, s. 28. ISBN 80-900710-5-8.

Obrázek č. 13: Znak pánů ze Šelmberka

Zdroj: KVAPIL, Miloš, 1996. *Prostějov v informacích a datech, aneb, Kniha o tom, co pocestný může v Prostějově viděti, ...* Prostějov: Aquarel, s. 6. ISBN 80-900710-5-8.

Obrázek č. 14: Jeruzalém

Zdroj: Fotogalerie z našich fotoexpedic a workshopů. Izrael. © 2017. In: Czech Photo Travel [online]. Cestovní kancelář Czech Photo Travel, Horus EYE s.r.o. [cit. 26.05.2023]. Dostupné z: <https://www.czechphototravel.cz/fotogalerie?pgid=kx3f9n2n-56a0289e-367e-4efa-9cb6-1963b80c8f0c>

Obrázek č. 15: Vladimír Ambros

Zdroj: CYDLÍK, Tomáš, 2012. *Osobnosti Prostějovska*. V Prostějově: Klub historický a státovědný, s. 12. ISBN 978-80-260-3058-4.

Obrázek č. 16: Milena Dvorská

Zdroj: CYDLÍK, Tomáš, 2012. *Osobnosti Prostějovska*. V Prostějově: Klub historický a státovědný, s. 36. ISBN 978-80-260-3058-4.

Obrázek č. 17: Max Fleischer

Zdroj: CYDLÍK, Tomáš, 2012. *Osobnosti Prostějovska*. V Prostějově: Klub historický a státovědný, s. 48. ISBN 978-80-260-3058-4.

Obrázek č. 18: Edmund Husserl

Zdroj: CYDLÍK, Tomáš, 2012. *Osobnosti Prostějovska*. V Prostějově: Klub historický a státovědný, s. 72. ISBN 978-80-260-3058-4.

Obrázek č. 19: Oldřich Machač

Zdroj: CYDLÍK, Tomáš, 2012. *Osobnosti Prostějovska*. V Prostějově: Klub historický a státovědný, s. 112. ISBN 978-80-260-3058-4.

Obrázek č. 20: Matěj Rejsek

Zdroj: CYDLÍK, Tomáš, 2012. *Osobnosti Prostějovska*. V Prostějově: Klub historický a státovědný, s. 142. ISBN 978-80-260-3058-4.

Obrázek č. 21: Vasil Kaprálek Škrach

Zdroj: CYDLÍK, Tomáš, 2012. *Osobnosti Prostějovska*. V Prostějově: Klub historický a státovědný, s. 172. ISBN 978-80-260-3058-4.

Obrázek č. 22: Karla Vojáčková

Zdroj: CYDLÍK, Tomáš, 2012. *Osobnosti Prostějovska*. V Prostějově: Klub historický a státovědný, s. 186. ISBN 978-80-260-3058-4.

Obrázek č. 23: Karel Vojáček

Zdroj: CYDLÍK, Tomáš, 2012. *Osobnosti Prostějovska*. V Prostějově: Klub historický a státovědný, s. 186. ISBN 978-80-260-3058-4.

Obrázek č. 24: Otto Wichterle

Zdroj: CYDLÍK, Tomáš, 2012. *Osobnosti Prostějovska*. V Prostějově: Klub historický a státovědný, s. 196. ISBN 978-80-260-3058-4.

Obrázek č. 25: Jiří Wolker

Zdroj: CYDLÍK, Tomáš, 2012. *Osobnosti Prostějovska*. V Prostějově: Klub historický a státovědný, s. 202. ISBN 978-80-260-3058-4.

Obrázek č. 26: Jiří Wolker

Zdroj: BARTOŠ, Josef, 1999. *Prostějov dějiny města*. Prostějov Město Prostějov, s. 234. ISBN 80-238-4511-x.

Obrázek č. 27: Mapa města k exkurzi Hledá se Jiří Wolker

Zdroj: Nám. T. G. Masaryka, 2023. In: *Mapy.cz* [online]. *Mapy.cz*. [cit. 27.05.2023]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?source=stre&id=126295&ds=1&x=17.1129502&y=49.4722006&z=17&base=ophoto>

Obrázek č. 28: Mapa města k exkurzi Kulturní památky tam a zpátky

Zdroj: Nám. T. G. Masaryka, 2023. In: *Mapy.cz* [online]. *Mapy.cz*. [cit. 06.06.2023]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?source=stre&id=126295&ds=2&x=17.1127678&y=49.4722006&z=17&base=ophoto>

Obrázek č. 29: Farní kostel Povýšení sv. Kříže

Zdroj: Kostel Povýšení sv. Kříže, 2022. In: *Turistický portál města Prostějova* [online]. *Turistický informační portál Olomouckého kraje*, © 2000 [cit. 06.06.2023]. Dostupné z: https://www.turistaprostejov.cz/redakce/index.php?lanG=cs&clanek=306859&slozka=305754&as4uOriginalDomain=www.turistaprostejov.cz&as4u_protocol=https&detaildb=7769&

Obrázek č. 30: Kostel sv. Jana Nepomuckého a klášter Milosrdných bratří

Zdroj: Klášter Milosrdných bratří Prostějov a kostel sv. Jana Nepomuckého, 2022. In: Turistický portál města Prostějova [online]. Turistický informační portál Olomouckého kraje, © 2000 [cit. 06.06.2023]. Dostupné z: https://www.turistaprostejov.cz/redakce/index.php?lanG=cs&clanek=306859&slozka=305754&as4uOriginalDomain=www.turistaprostejov.cz&as4u_protocol=https&detaildb=7770&

Obrázek č. 31: Farní kostel sv. Petra a Pavla a kaple sv. Lazara

Zdroj: Kostel sv. Petra a Pavla a kaple sv. Lazara, 2022. In: Turistický portál města Prostějova [online]. Turistický informační portál Olomouckého kraje, © 2000 [cit. 06.06.2023]. Dostupné z: https://www.turistaprostejov.cz/redakce/index.php?lanG=cs&clanek=306859&slozka=305754&as4uOriginalDomain=www.turistaprostejov.cz&as4u_protocol=https&detaildb=7771&

Obrázek č. 32: Židovský hřbitov

Zdroj: Nový židovský hřbitov, 2022. In: Turistický portál města Prostějova [online]. Turistický informační portál Olomouckého kraje, © 2000 [cit. 06.06.2023]. Dostupné z: https://www.turistaprostejov.cz/redakce/index.php?lanG=cs&clanek=306859&slozka=305754&as4uOriginalDomain=www.turistaprostejov.cz&as4u_protocol=https&ConfirmCookie=deferred&detaildb=10993&

Obrázek č. 33: Kostel sv. Cyrila a Metoděje

Zdroj: Kostel sv. Cyrila a Metoděje a bývalý kapucínský klášter, 2022. In: Turistický portál města Prostějova [online]. Turistický informační portál Olomouckého kraje, © 2000 [cit. 06.06.2023]. Dostupné z: https://www.turistaprostejov.cz/redakce/index.php?lanG=cs&clanek=306859&slozka=305754&as4uOriginalDomain=www.turistaprostejov.cz&as4u_protocol=https&ConfirmCookie=deferred&detaildb=7772&

Obrázek č. 34: Blatácké kroje z Prostějovska

Zdroj: Foto ŠVEJC, J., 1939. In: BARTOŠ, Josef, 1999. Prostějov dějiny města. Prostějov Město Prostějov, s. 249. ISBN 80-238-4511-x.

Seznam příloh

Příloha 1: Řešení pracovního listu č. 1 - Město Prostějov

Příloha 2: Řešení pracovního listu č. 2 – Historie města Prostějov

Příloha 3: Řešení pracovního listu č. 3 – Židé v Prostějově

Příloha 4: Řešení pracovního listu č. 4 - Významné osobnosti města Prostějov

Příloha 5: Řešení pracovního listu č. 5 – Jiří Wolker

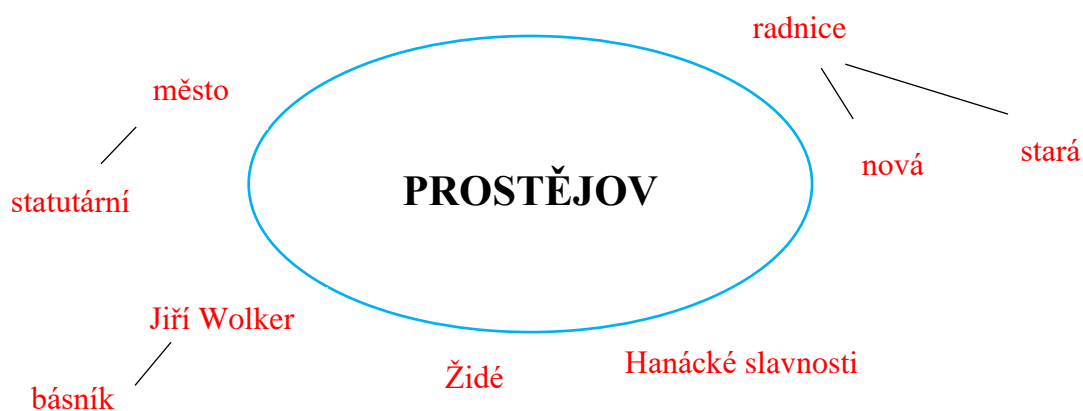
Příloha 6: Řešení pracovního listu č. 6 – Jiří Wolker (exkurze)

Příloha 7: Řešení pracovního listu č. 7 – Kulturní památky města Prostějov (exkurze)

Příloha 8: Řešení pracovního listu č. 8 – Kulturní tradice města Prostějov

Příloha 1: Řešení pracovního listu č. 1 - Město Prostějov

1. Napiš vše, co tě napadne, když se řekne Prostějov.

2. Zaznač do mapy všechny okresy Olomouckého kraje.

Obr.1

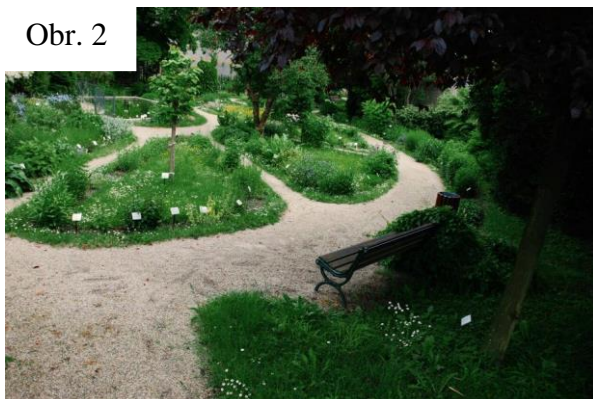
3. Doplň základní údaje o městě.

Rozloha Prostějova:	39,04 km ²
Nadmořská výška:	223 m n. m.
Počet obyvatel:	43 551
Rovina, ve které se Prostějov nachází:	Haná
Řeky:	Hloučela, Romže
Městské části:	Čechovice, Čechůvky, Domamyslice, Krasice, Prostějov, Vrahovice, Žešov

4. A) Pod fotografie doplň, o který přírodní objekt se jedná.

Obr. 2

Botanická zahrada Petra Albrechta

Obr. 3

Kolářovy sady s hvězdárnou

Obr. 4

Mládkovy sady

Obr. 5

Spitznerovy sady

Obr. 6

Smetanovy sady s městskými hradbami

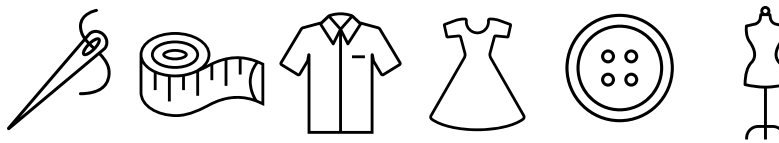

Obr. 7

říčka Hloučela

4. B) Doplně chybějící přírodní součást města nacházející se na okraji Kolářových sadů: **městský rybník**

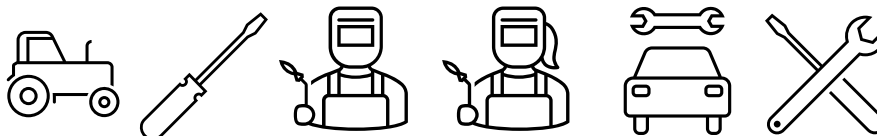
5. Pod obrázky napiš, který průmysl je pro Prostějov typický.

oděvní průmysl

potravinářský průmysl

strojírenský průmysl

6. Do prvního řádku vypiš kulturní akce, které se ve městě konají.

Do druhého řádku vypiš kulturní instituce města.

Do třetího řádku vypiš sportoviště, sporty nebo sportovní kluby města.

Wolkerův Prostějov, Prostějovské kulturní léto, Hanácké slavnosti, Prostějovská kulturní zima,...

muzeum, galerie, knihovna, divadlo, DUHA, Státní okresní archiv Prostějov, kino

zimní stadion, aquapark, městské lázně, fotbal: 1. SK Prostějov, basketbal: BCM Orli Prostějov, hokej: LHK Jestřábi Prostějov, volejbal: VK Prostějov,...

7. Rozliš městský znak a městskou vlajku.

Které zvíře mají tyto městské symboly společné? **černou nekorunovanou orlici**

městský znak

městská vlajka

8. Přečti si krátký text, který vysvětluje vznik názvu města. Poté zkus vymyslet co nejvíce synonym ke slovu „prostý“.

PROSTĚJOV

Název města je odvozen od jména Prostěj. Za zakladatele vesnice je považován šlechtic Prostěj, který byl v roce 1114 oslepen na příkaz olomouckého knížete Oty za dvorské intriky. (Grůzová, 2000, s. 51)

Osobní jméno Prostěj má velice blízko k přídavnému jménu prostý, ze kterého bylo nejspíše odvozeno. (Kvapil, 1996, s. 21)

Synonyma: obyčejný, jednoduchý, běžný, všední, přirozený, řadový,...

Příloha 2: Řešení pracovního listu č. 2 – Historie města Prostějov

- 1. V tomto cvičení jsou jednotlivé historické události zpřeházeny. Očísluj je tak, aby na sebe navazovaly od událostí nejstarších po ty nejnovější.**

Dne 29. října 1892 vyhrálo obecní volby české zastupitelstvo v čele se starostou Karlem Vojáčkem.

5

9

Poprvé byla do čela prostějovské samosprávy zvolena žena – Alena Rašková

Ve dnech 25. a 26. dubna 1917 bylo zastřeleno 23 demonstrujících při tzv. hladových demonstracích.

6

10

Primátorem města se stal František Jura.

V roce 1141 se dozvídáme o vesnici Prostějovice, která byla součástí majetku olomouckého kostela.

1

7

V roce 1942 bylo přibližně 1600 Židů z Prostějova a okolí odvezeno do koncentračních táborů.

Prostějovu byla za pánů z Kravař, dne 27. března 1390, udělena výsada prvního výročního trhu. Díky této výsadě byl Prostějov povýšen na město.

2

8

Z Prostějova se stalo statutární město v čele s primátorem Miroslavem Pišťákem.

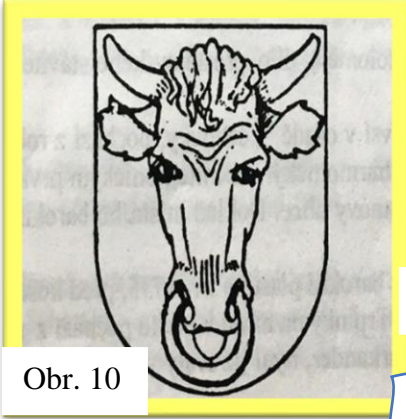
Do Prostějova začínají přicházet Židé, kteří si zde vytvořili dvě židovská ghetta.

3

4

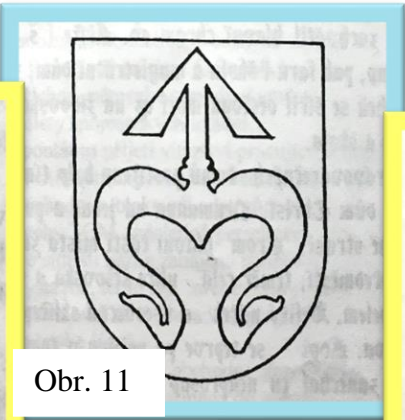
Prostějov dne 27. dubna 1697 zachvátil obrovský požár.

2. Na obrázcích jsou erby šlechtických rodů, které Prostějov v minulosti vlastnily. Přiřaď správně jejich majitele: Lichtenštejnové, Pernštejnové, Šelmberkové, Kravařové

Obr. 10

Pernštejnové

Obr. 11

Kravařové

Obr. 12

Lichtenštejnové

Obr. 13

Šelmberkové

3. Přečti si text, který pojednává o Židech v Prostějově. Při čtení textu použij metodu INSERT (jednotlivé značky této metody máš uvedeny pod textem).

Prostějov byl ve druhé polovině 15. století z hlediska židovské populace druhým nejpočetnějším městem na Moravě. Poprvé se zde s Židy setkáváme v roce 1445. Z tohoto roku pochází zmínka o Židu Abrahamovi, který se živil lichvou. Tento Žid byl ale ojedinělou výjimkou, jelikož více jich do Prostějova přišlo až v roce 1454, když museli odejít z královských měst na Moravě. Židé, kteří se do Prostějova přistěhovali, si zde postupně vytvořili dvě ghetta, která byla situována na jižní a severní straně městských hradeb.

Na přelomu 60. a 70. let 19. století prostějovskou židovskou obec obývalo celkem 1825 jedinců, což bylo nejvyšší dosažené číslo. Velký počet židovské populace, ale i ten fakt, že byl Prostějov známým centrem talmudského učení, byl podnětem k tomu, aby se Prostějov začal označovat jako Hanácký Jeruzalém.

Židé z prostějovské židovské obce se živili především obchodem a řemesly. Byli zdatnými podnikateli, především v soukenictví a oděvnictví. V soukenictví patřil k zdejším nejúspěšnějším podnikatelům Veit Ehrenstamm, jehož továrna, ve které vyráběl sukno a kašmír, ve městě fungovala mezi lety 1801-1827. Na úspěchy této továrny pak v roce 1858 navázali bratři Mandlovi, kteří v ní vyráběli oděvy. Židé z Prostějova vymizeli, když začala druhá světová válka. Roku 1942 bylo z Prostějova a jeho okolí odvečeno 1600 Židů do nechvalně proslulých koncentračních táborů. Přeživší druhé světové války se ale ve většině případů zpět do Prostějova nevrátili. Tím zdejší židovská obec zanikla. Na Židy, kteří se stali oběťmi holocaustu, myslí město a jeho obyvatelé doteď. Připomínají si je v rámci akcí Jom ha-šoa a Kameny zmizelých.

Významných osobností zdejší židovské obce bylo opravdu mnoho. Vedle Veita Ehrenstamma a bratří Mandlů to byl například zakladatel fenomenologie Edmund Husserl nebo stavitel synagogy Max Fleischer. Kromě osobností jsou obyvatelům města připomínkou na židovskou obec i židovské památky, které se dochovaly do současnosti. Jsou mezi nimi domy z bývalého židovského ghetta, synagogy Bet ha-midraš, Husův sbor a židovské hřbitovy.

- ✓ to jsem věděl/a
- ? nerozumím, potřebuji se zeptat
- ! to mě překvapilo
- + souhlasím
- nesouhlasím

Úloha nemá jedno správné řešení

Příloha 3: Řešení pracovního listu č. 3 – Židé v Prostějově

1. Podívej se na fotografii. Do řádků pod ní napiš vše, co tě ve spojitosti s touto fotografií napadá. Může se jednat o to, co na fotografii vidíš, o tvé pocity z ní nebo o různé další asociace. Na psaní asociací máš přesně 2 minuty.

Obr. 14

Jeruzalém, Židé, domy, Zed' nářků,...

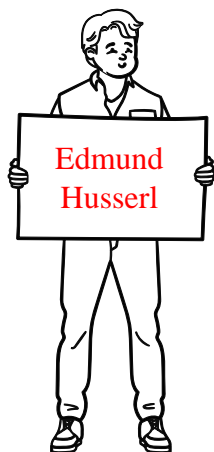
2. Doplň informace do textu.

Prostějovu se přezdívá **Hanácký Jeruzalém**. Je to jednak proto, že zde žil velký počet **židovských obyvatel**, jednak proto, že Prostějov byl centrem **talmudského učení**. Poprvé se s Židy v Prostějově setkáváme v roce **1445**. Z tohoto roku se dochovala zmínka o **Židu Abrahamovi**. Více Židů do Prostějova přišlo v roce **1454**, a to z důvodu jejich vypovězení z **královských měst**. Židé si v Prostějově vytvořili dvě **ghetta**, která se nacházela na **jižní** a **severní** straně městských hradeb. Živností prostějovských Židů byl především **obchod**

a řemesla. Mezi nejznámější podnikatele v oděvním průmyslu pařil **Veit Ehrenstamm**, později bratři **Mandlovi**. V roce 1942 bylo z Prostějova a jeho okolí odvečeno celkem **1600** Židů do **koncentračních táborů**. Po druhé světové válce tak židovská obec definitivně **zanikla**.

3. Urči, o které prostějovské židovské osobnosti se jedná.

Jsem architekt a stavitel. Velkou část života jsem strávil ve Vídni, kde jsem navrhoval jak židovské, tak civilní stavby. Z židovských staveb mě nejvíce proslavily projekty synagog a židovských hrobek. Z těch civilních například dívčí sirotčinec nebo budova prostějovské sladovny pro firmu Hamburger a Singer. Z mých dochovaných staveb můžeš dnes vidět obřadní síně v Tovačově a v Mikulově. V Tovačově jsem se rovněž podílel na přestavbě tamějšího zámku. Zemřel jsem v roce 1905. Pochovali mě v rodinné hrobce, kterou jsem si sám navrhnul.

Narodil jsem se do židovské rodiny. Můj otec vlastnil firmu na výrobu oděvů. Během vysokoškolských studií mi bylo ctí seznámit se s Tomášem Garrigue Masarykem, jehož myšlenky mě velmi ovlivnily. Jsem považován za zakladatele filozofické teorie s názvem fenomenologie. Mými žáky byli další významní filozofové jako Martin Heidegger nebo Jan Patočka. Kromě mých filozofických myšlenek jsou známá i má díla. Jsou jimi: *O pojmu čísla*, *Filozofie aritmetiky*, *Logická zkoumání I.-II.* nebo *Ideje k čisté fenomenologii a fenomenologické filozofii*.

Napadají tě některé další známé prostějovské nebo světové židovské osobnosti?

Prostějovské: **Moritz Steinschneider**, **Max Zweig**, **Ignatz Brüll**, **Rabi Cvi Jehošua ha-Levi Horowitz**. Světové: **Sigmund Freud**, **Albert Einstein**, **Anna Franková**,...

4. Urči, o kterou židovskou památku se jedná.

Název této památky znamená v překladu „dům učení“. Je postavená v empírovém slohu a najdeme ji v Demelově ulici. Její vznik se datuje k počátku 19. století. V roce 1942 byla uzavřena nacisty. V roce 1951 ji do svého vlastnictví převzala pravoslavná církev a přetvořila ji na kostel svatého Jiří. V roce 1969 přešla do vlastnictví Muzea a galerie v Prostějově, poté ji ale získala zpět pravoslavná církev. Od roku 2018 je památka v soukromém vlastnictví.

synagoga Beth'ha – Midrasch

Tato památka vznikla v roce 1904 přestavbou staré prostějovské synagogy. Tehdy se tedy označovala jako synagoga nová. Autorem této secesní památky byl Jakob Garter. V roce 1940 ji uzavřeli nacisté a v roce 1946 se jejím majitelem stala Církev československá husitská. Ta ji v letech 1947-1949 s pomocí architekta Huberta Austa přestavěla do současné podoby.

Jedná se o blok více domů, který nese jeden bezvýznamný název. Tyto barokní domy, které byly později přestavěny v klasicistním slohu, se nacházely v jižní části židovského ghetta. Čtyři z nich jsou v současné době památkově chráněny. Jedná se o domy v ulicích Uprkova čp. 12, Uprkova čp. 18, Hradební čp. 23 a Hradební čp. 25. V současnosti se v těchto domech nachází muzeum, obchod nebo kavárna.

Husův sbor

„špalíček“

Nejstarší z těchto památek pochází nejspíše z 2. poloviny 15. století. Svému účelu přestala sloužit v roce 1802, když bylo pro vykonávání obřadů určeno nové místo na Studentské ulici. Na tomto novém místě bylo pohřbeno mnoho židovských osobností, jako jsou například Ignatz Brüll, Veit Ehrenstamm nebo Bernard a Sigmund Husserlovi. S pohřbíváním na Studentské ulici se přestalo v roce 1908. V současné době je památka součástí městského hřbitova na Brněnské ulici, kam byla přemístěna roku 1908.

židovské hřbitovy

1. „špalíček“
2. Husův sbor
3. židovské hřbitovy
4. synagoga Beth'ha – Midrasch

5. Město si doteď v rámci kulturních akcí připomíná místní Židy. První z těchto akcí je *Jom ha-šoa*, druhou jsou *Kameny zmizelých*. Tvým úkolem je napsat úvahu na téma: *Proč by oběti holocaustu neměly být zapomínány?* Minimální počet slov této práce je 200.

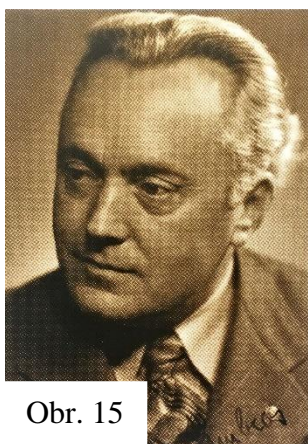

Proč by oběti holocaustu neměly být zapomínány?

Úloha nemá jedno správné řešení

Příloha 4: Řešení pracovního listu č. 4 – Významné osobnosti města Prostějov

1. Podívej se na fotografie prostějovských osobností a přiřaď k nim správná jména.

Obr. 15

Vladimír Ambros

Obr. 16

Milena Dvorská

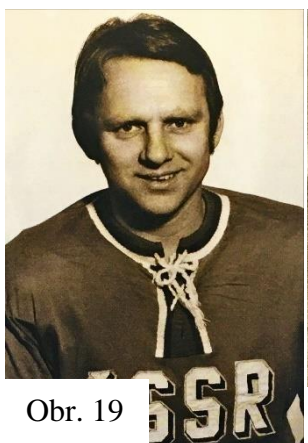
Obr. 17

Max Fleischer

Obr. 18

Edmund Husserl

Obr. 19

Oldřich Machač

Obr. 20

Matěj Rejsek

Obr. 21

Vasil K. Škrach

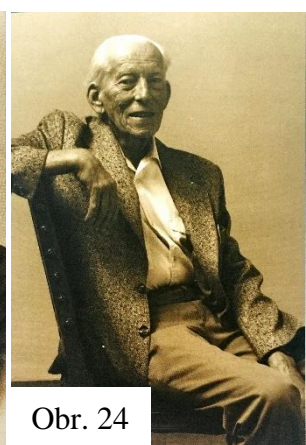
Obr. 22

Karla Vojáčková

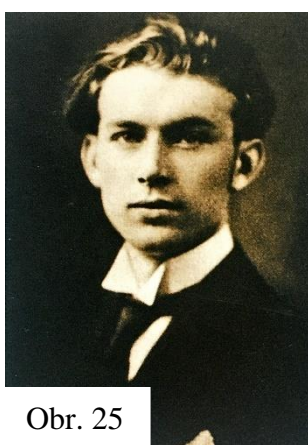
Obr. 23

Karel Vojáček

Obr. 24

Otto Wichterle

Obr. 25

Jiří Wolker

2. Přečti si text, ve kterém se ti představuje 5 prostějovských osobností. Dokážeš určit o koho se jedná?

Už od dětství jsem se chtěla stát herečkou. Účinkovala jsem v Divadle Hanácké obce, Divadle E. F. Buriana a v Divadle za branou. Po nějaký čas jsem pracovala pro kancelář prvního prezidenta České republiky. Moje práce zahrnovala i dabing nebo práci v rozhlase. Za svůj život jsem ztvárnila 50 filmových a 69 televizních rolí. Nejvíce mě ale proslavila role princezny Marušky ve známé české pohádce Byl jednou jeden král, ve které jsem si zahrála společně s Janem Werichem.

Jsem architekt a stavitel. Velkou část života jsem strávil ve Vídni, kde jsem navrhoval jak židovské, tak civilní stavby. Z židovských staveb mě nejvíce proslavily projekty synagog a židovských hrobek. Z těch civilních například dívčí sirotčinec nebo budova prostějovské sladovny pro firmu Hamburger a Singer. Z mých dochovaných staveb můžeš dnes vidět obřadní síň v Tovačově a v Mikulově. V Tovačově jsem se rovněž podílel na přestavbě tamějšího zámku. Zemřel jsem v roce 1905. Pochovali mě v rodinné hrobce, kterou jsem si sám navrhnul.

Narodil jsem se v Prostějově roku 1946. Od dětství mě bavily zimní sporty, především lední hokej, ke kterému mě přivedl můj starší bratr. Kromě Prostějova jsem hrál v Košicích, v Brně a v Bavorsku, kde jsem s místním klubem Rosenheim získal ligový titul. Rovněž jsem se v dresu Československé reprezentace účastnil několika zápasů na mistrovstvích světa a na olympijských hrách. Hokejovou kariéru jsem se rozhodl definitivně ukončit v roce 1982. Poté se mou obživou stalo podnikání. V roce 1999 jsem byl poctěn uvedením do Síně slávy Mezinárodní hokejové federace.

Nejvíce mě proslavila práce pro prvního prezidenta Československé republiky. Když jsem odmaturoval na prostějovském gymnáziu, odešel jsem studovat vysokou školu do Prahy, kde jsem se seznámil s Alicí Masarykovou a Eduardem Benešem. Společně s nimi jsem založil Sociologickou sekci československého studentstva a Sdružení akademicky vzdělaných žen. Když jsem se poté v roce 1919 stal osobním sekretářem a archivářem Tomáše Garrigue Masaryka, vyšlo mojí zásluhou mnoho výborů z prezidentových děl i prací o prezidentovi samotném. Zároveň jsem se zasloužil o vznik Masarykovy sociologické společnosti. Můj život bohužel skončil předčasně roku 1943, když jsem byl popraven v berlínské věznici Plötzensee.

Ačkoliv oba nosíme stejné příjmení, nejsme sourozenci. Já jsem vystudovaný lékárník, a kromě řízení prostějovské lékárny U Černého orla jsem se podílel i na zdejším politickém životě jako starosta.

Já jsem se narodila v Prostějově a nějakou chvíli jsem žila v Přerově. S manželem jsem se ale rozhodli strávit společné chvíle v našem rodném Prostějově, kde jsem se i já brzy zapojila do zdejšího společenského života. Například tím, že jsem se podílela na založení zdejšího sirotčince nebo dívčí pokračovací školy.

V naší poslední vůli jsme s manželem věnovali městu docela velkou finanční částku, která byla využita na stavbu Národního domu.

3. Utvoř skupinu po 5-6 lidech. Každá skupina bude mít za úkol představit spolužákům jednu osobnost, která se v předchozím cvičení nepředstavila (Vladimír Ambros, Edmund Husserl, Matěj Rejsek, Otto Wichterle a Jiří Wolker). Osobnost vám určí učitel. Vaším úkolem je za pomoci internetu zjistit o dané osobnosti co nejvíce informací, aniž byste prozradili její jméno ostatním spolužákům. Poté svou práci odprezentujete před tabulí.

Jméno osobnosti:

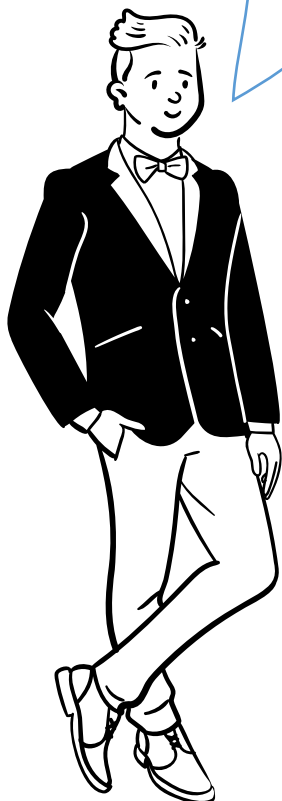
Datum a místo narození:

Datum a místo úmrtí:

Povolání:

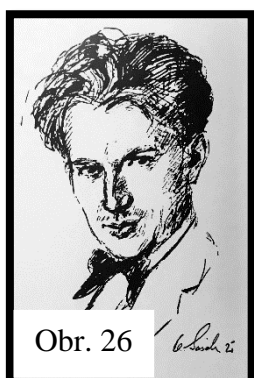
Stručný životopis:

Úloha nemá jedno správné řešení

Příloha 5: Řešení pracovního listu č. 5 – Jiří Wolker

1. Na základě výkladu doplň základní informace o Jiřím Wolkerovi.

Datum a místo narození: 29. března 1900 Prostějov

Datum a místo úmrtí: 3. ledna 1924 Prostějov

Příčina úmrtí: tuberkulóza

Povolání: spisovatel/básník

Básnický směr: proletářská poezie

Dílo:

- **Poezie:** *Host do domu, Těžká hodina*
- **Drama:** *Nemocnice, Hrob, Nejvyšší oběť*
- **Pohádky:** *O kominíkovi, O listonošovi, O milionáři, který ukradl slunce*

2. Rozhodni, zda je výrok pravdivý, nebo ne.

- První básnickou sbírkou Wolkerova je *Těžká hodina*. **NE** – *Host do domu*
- Básnická sbírka *Host do domu* se skládá ze čtyř oddílů. **NE** – ze tří: *Chlapec, Ukřižované srdce, Host do domu*
- Pro sbírku *Host do domu* je charakteristická radost z obyčejných věcí. **ANO**
- První básně ze sbírky *Host do domu* je *Svatý kopeček*. **NE** – poslední básně
- Báseň *Svatý Kopeček* je psána metodou tzv. pásma. **ANO**
- Wolker byl první, kdo tuto metodu volného přiřazování motivů použil. **NE** - byl to Guillaume Apollinaire v básni *Pásma*
- Báseň *Svatý kopeček* se odehrává během letních prázdnin, které Jiří Wolker trávil se svými rodiči. **NE** – během jednoho dne, s prarodiči
- *Svatý kopeček* tvoří přelom mezi *Hostem do domu* a *Těžkou hodinou*. **ANO**
- Sbírkou *Těžká hodina* je nejznámější sbírkou proletářské poezie u nás. **ANO**
- Hlavní hrdinové sbírky *Těžká hodina* jsou lidé z bohatých vrstev. **NE** - lidé z dělnické třídy
- Sbírkou *Těžká hodina* obsahuje sociální balady. **ANO**

- Tyto balady jsou stejné jako balady od Karla Jaromíra Erbena. **NE - Erbenovi hrdinové svůj osud nemůžou změnit, kdežto Wolkerovi ano**

3. Přečti si první sloku z básně *Oči* a odpověz na otázky pod ní.

*Nejširší moře lidské oči jsou,
celý svět na sobě unesou,
celý svět v tisíci lodích po jejich hladině pluje:
hvězdy, květiny, ptáci, města, fabriky, lidé,
všechno, co bylo, všechno, co tu je,
všechno, co přijde.*

...

(Vlašín, 1980, s. 256)

Otázky:

Jak na tebe úryvek z básně působí/jaké z něj máš pocity? **Otázka nemá jednu správnou odpověď**

Do které básnické sbírky bys úryvek zařadil/a? **Těžká hodina**

Z kolika veršů se sloka skládá? **Ze 6**

Kterým rýmem jsou napsány první dva verše? **Sdružený rým**

Kterým rýmem jsou napsány zbylé čtyři verše? **Střídavý rým**

Vyjmenuj alespoň tři umělecké prostředky v úryvku: **metafora, personifikace, hyperbola (nadsázka), anafora (opakuje se slovní spojení v 2. a 3. verši, v 5. a 6. verši)**

Co ještě jiného se říká o očích? **Jsou oknem do duše**

4. Jak jistě víš, každý rok je Prostějov pořadatelem celostátní přehlídky uměleckého přednesu a divadel poezie s názvem *Volkerův Prostějov*. Tvým úkolem je vybrat si ze čtvrtého verše básně z předchozího cvičení jedno téma (*hvězdy, květiny, ptáci, města, fabriky, lidé*). Na vybrané téma napiš krátkou báseň alespoň o šesti verších.

mét

Název básně:

Úloha nemá jedno správné řešení

Příloha 6: Řešení pracovního listu č. 6 – Jiří Wolker (exkurze)

Mapa míst, které v rámci exkurze navštívíš.

Obr. 27

1. Doplň do textu.

1) Gymnázium Jiřího Wolker

Na Gymnáziu Jiřího Wolker se začalo vyučovat ve školním roce 1899/1900

Tehdy se gymnázium nacházelo na **Brněnské třídě č. 27**

V době jeho otevření gymnázium navštěvovalo celkem **119 studentů**

Prvním ředitelem byl zvolen **Jan Wimmer**

Budova gymnázia se v současné době nachází na **Kollárově ulici č. 15**

Zde budova vznikla v roce **1901**

Název po Jiřím Wolkerovi nese od roku **1949**

2) socha Jiřího Wolker

Tato socha pochází z roku **1951**

Její poloha může trochu mást, jelikož se nachází mezi dvěma náměstími. Správně ale je, že se nachází na **náměstí Edmunda Husserla**

Socha je zhotovena z **travertinu**

Její autor je **Antonín Kalvoda**

Popiš vzhled sochy: **Jiří Wolker je zobrazen v nadživotní velikosti, v dobovém oblečení, v pravé ruce drží knihu**

Socha je zapsána na **seznamu městských kulturních památek**

3) Muzeum a galerie v Prostějově

V této budově má básník svou vlastní **expozici**

Ta je ale bohužel nyní **uzavřena**

Vedle výstavy je v této budově uchovaná část Wolkerovy **pozůstalosti**

Najdeme zde tedy různé **jeho osobní předměty, fotografie nebo rukopisy**

Kromě výše uvedeného se v muzeu nachází **pozůstalosti básnickovy matky a ostatních členů jeho rodiny, uchované tiskopisy z Wolkerova Prostějova**

4) měšťanský dům Wolkerův

Dům se nachází na náměstí **Tomáše Garrigue Masaryka**

V tomto domě se básník **narodil, zemřel a rovněž zde tvořil**

Na domě se nachází i pamětní deska s bustou od sochaře **Jana Třísky**

Dům byl prohlášen **městskou kulturní památkou**

5) Lavička Jiřího Wolkerova

Lavička se nachází naproti **rodného domu Jiřího Wolkerova**

Vznikla v roce **2018**

V roce 2022 k ní byla přidána **žulová pamětní deska**

Autorem lavičky i pamětní desky je **Miloš Karásek**

Na pamětní desce je vyryta báseň s názvem **Tři poutníci**

Tato báseň pochází z Wolkerovy básnické sbírky **Host do domu**

6) dememoriální deska Wolker
vs Wolker

7) dememoriální Deska
neznámého čtenáře

8) pamětní deska na zdi Městské
knihovny v Prostějově

Tyto pamětní desky společně s Lavičkou Jiřího Wolkerera vznikly v rámci kulturního projektu **Projekt Wolker**

Cílem projektu je **připomínat si Jiřího Wolkerera a podporovat kladný vztah občanů k umění**

Autorem těchto tří desek je zároveň autor projektu, a sice **Miloš Karásek**

Vysvětli pojem dememoriální deska: **jedná se o pamětní desku, která ztvárňuje nějaký významový paradox**

2. **Dokážeš si vzpomenout na jedno místo, které jsme v rámci exkurze nenavštívili, ale je s Jiřím Wolkerem neodmyslitelně spjato?**

Nápověda číslo 1: místo je památkově chráněno

Nápověda číslo 2: „Zde leží Jiří Wolker, básník, jenž miloval svět a pro spravedlnost jeho šel se bít. Dříve než moh srdce k boji vytasit, zemřel, mlád dvacet čtyři let.“
(Vlašín, 1980, s. 277)

Jedná se o: **místo posledního odpočinku na prostějovském městském hřbitově.**

Příloha 7: Řešení pracovního listu č. 7 – Kulturní památky města Prostějov (exkurze)

Mapa památek, které jsi rámci exkurze navštívil/a.

Obr. 28

1. Vlastními slovy napiš, jak bys definoval/a pojem *památk*a.

Hodnotný předmět, který v minulosti vytvořil člověk.

2. Přiřaď památku ke správnému jménu/místu/názvu.

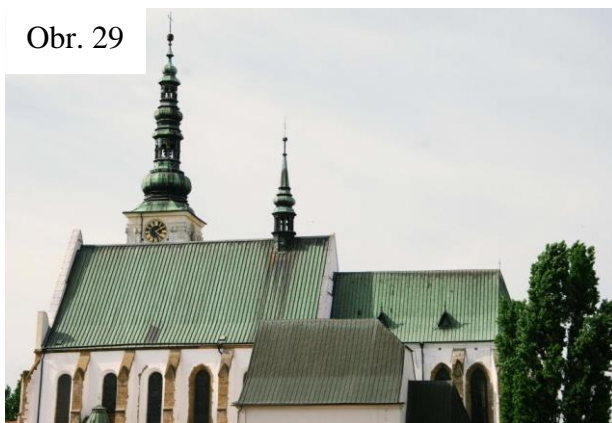
NÁRODNÍ DŮM	KAREL HUGO KEPKA
MĚSTSKÉ OPEVNĚNÍ	ŽIDOVSKÉ GHETTO
ZÁMEK	JAN KOTĚRA
NOVÁ RADNICE	CÍRKEV ČESKOSLOVENSKÁ HUSITSKÁ
MARIÁNSKÝ SLOUP	MUZEUM A GALERIE V PROSTĚJOVĚ
STARÁ RADNICE	PERNŠTEJNOVÉ
ŠPALÍČEK	SMETANOVY SADY
SYNAGOGA BETH'HA-MIDRASCH	KAREL ANTONÍN SCHELLENBERGER
HUSŮV SBOR	DŮM UČENÍ

3. Rozhodni, zda je tvrzení správné, nebo ne.

- Se stavbou Národního domu se začalo díky finančnímu příspěvku, který městu zanechali manželé Vojáčkovi. **ANO**
- Čtyři brány městského opevnění se jmenovaly: Plumlovská, Olomoucká, Kostecká a Prostějovská. **NE - byly to: Plumlovská, Olomoucká, Kostecká a Vodní**
- Kamenný portál, který byl součástí Zámku Prostějov, je dnes součástí měšťanského domu na náměstí. **ANO**
- Nová radnice je vysoká 56 metrů. **NE – 66 metrů**
- Mariánský sloup na vrcholku zdobí socha Marie Terezie. **NE – Panny Marie**
- Při stavbě budovy staré radnice se dbalo na to, aby svou výškou nezastínila Kostel sv. Jana Nepomuckého a klášter Milosrdných bratří. **NE – chrám a věž kostela Povýšení sv. Kříže**
- Z jižní části bývalého židovského ghetta se dochoval blok domů. Z těchto domů jsou celkem čtyři památkově chráněny. **ANO**
- Synagoga Beth 'ha-Midrasch sloužila k modlení a ke studiu talmudské literatury. **ANO**
- Synagoga Husův sbor vznikla přestavbou židovské školy. **NE – přestavbou staré prostějovské synagogy**

4. Pod obrázek napiš, o kterou kulturní památku se jedná.

Obr. 29

farní kostel Povýšení sv. Kříže

Obr. 30

kostel sv. Jana Nepomuckého
a klášter Milosrdných bratří

Obr. 31

farní kostel sv. Petra a Pavla
a kaple sv. Lazara

Obr. 32

židovský hřbitov

Obr. 33

kostel sv. Cyrila a Metoděje

Vybírej z těchto možností: židovský hřbitov, kostel sv. Cyrila a Metoděje, farní kostel Povýšení sv. Kříže, farní kostel sv. Petra a Pavla a kaple sv. Lazara, kostel sv. Jana Nepomuckého a klášter Milosrdných bratří

5. Víš o dalších kulturních památkách, které se ve městě nacházejí? Pokud ano, napiš jich co nejvíce.

historické centrum Prostějova, socha Jiřího Wolкера, základní škola Masarykova, Obchodní akademie, sokolovna, kaple sv. Anny, klenák se znakem Pernštejnů,...

6. Během exkurze jsme nenavštívili památky ze cvičení číslo 4. Tvým úkolem je ve skupině představit ostatním spolužákům jednu z výše uvedených památek (*farní kostel Povýšení sv. Kříže, kostel sv. Jana Nepomuckého a klášter Milosrdných bratří, farní kostel sv. Petra a Pavla a kaple sv. Lazara, židovský hřbitov, kostel sv. Cyrila a Metoděje*). Skupina bude mít 5 až 6 členů. Práci poté společně s ostatními členy skupiny odprezentuješ před tabulí. K dohledávání informací můžeš použít mobilní telefon.

Název kulturní památky:

Kde se památka nachází:

Ve kterém roce vznikla:

Jaký je účel památky:

...

Úloha nemá jedno správné řešení

Příloha 8: Řešení pracovního listu č. 8 – Kulturní tradice města Prostějov

- 1. Podívej se na fotografii. Do řádků pod ní napiš vše, co tě ve spojitosti s touto fotografií napadá. Na psaní asociací máš přesně 2 minuty.**

Hanák, Hanačka, blaťácký lidový kroj, tradice, pole, strom, oblast Hané

---

2. Rozhodni o pravdivosti tvrzení.

- Přehlídka uměleckého přednesu a divadel poezie, Wolkerův Prostějov, se ve městě koná od roku 1924. **NE – od roku 1957**
- V rámci Wolkerova Prostějova mohou vystoupit jak jednotlivci, tak celé soubory z České republiky. Podmínkou je mít ukončenou 9. třídu ZŠ. **ANO**
- Účastníci dětské přehlídky lidových písní O hanáckého kohóta musí vystupovat v lidovém kroji. **NE – kroj není podmínkou**
- Když vznikl festival Prostějovské dny hudby, byl v té době ředitelem Základní umělecké školy Vladimíra Ambrose Jaroslav Šebestík, který byl iniciátorem tohoto festivalu. **ANO**

- Festival MEDart získal název po ženském křestním jméně Meda. **NE – jméno získal po svatém Medardovi**
- Noc kostelů se koná pouze ve městě Prostějov. **NE – jedná se o celorepublikovou akci**
- V rámci Prostějovského kulturního léta se ve městě koná spousta akcí, jako jsou například koncerty nebo filmové projekce letního kina. **ANO**
- Hlavním cílem ProFestu je propagovat prostějovské amatérské kapely. **ANO**
- Hanácké slavnosti se ve městě konají od roku 1993. **NE – 1983**
- Hanácké slavnosti se konají u příležitosti oslav svátku kostela sv. Jana Nepomuckého a kláštera Milosrdných bratří. **NE – kostela Povýšení sv. Kříže**
- Pro oblast Prostějovska byl typický tzv. blatácký kroj. **ANO**
- Tempo hanáckých písní odpovídá povahovým rysům Hanáků, kteří jsou vznětliví a impulzivní. **NE - jsou klidné a uvážlivé povahy**
- Nejtypičtějším tancem pro oblast Hané je tzv. clómavá. **NE – cófavá**
- Součástí Prostějovské kulturní zimy je již několikátým rokem kluziště na náměstí TGM. **ANO**
- Masopust je svátek, který se koná v období od Tří králů do Popeleční středy. **ANO**
- Vynášení Smrtky je tradice spojená vítáním léta. **NE – s vítáním jara**

3. Jednou ze tří nejdůležitějších složek Hanáckých slavností jsou i hanácké písně. Kromě jejich pomalého tempa, inspirovaného povahou zdejších lidí, je pro ně typické i hanácké nářečí. Dokážeš rozluštit jednotlivá slova?

héné hajný	chodobné chudý	noša tráve nůše trávy	šufánek naběračka	
				medlo mýdlo
klosté tlustý		ledi lidé	menář mlynář	
			maštal stáj	vefasovat obdržet
trnke švestky	pocovat čistit	včel nyní		šoškát šeptat

4. Doplně údaje o nejtypičtějším tanci na Hané.

Za nejtypičtější tanec na Hané je považována **cófavá**

K tomuto tanci se může hrát velké množství písní, které ale musí mít stejný **rytmus**

Název cófavá byl pravděpodobně odvozen od **coufavých kroků tohoto tance**

Během tanečních zábav bylo cílem tohoto tance, aby si tanečníci mohli **odpočinout od tanců rychlejšího tempa**

Cófavó můžou tančit **dvojice i trojice**

Kromě názvu cófavá se pro tento tanec dříve používal název „**hanácká**“

Prvním, kdo roku 1819 popsal taneční kroky cófavé, byl **Josef H. A. Gallaš**

Cófavá se jako jediný tanec mohla tančit za doprovodu **náboženských písní**

5. Podívej se na přesmyčky, které v sobě skrývají názvy jednotlivých prostějovských kulturních tradic. Správné názvy tradic napiš do sloupce vedle přesmyček.

PROLKERŮV WOSTĚJOV

ÓH HANÁCKY KHOOTA

VOJTĚPROSSKÉ DNY BUDHY

TARDEM

KOST NOCELŮ

VOJTĚPROSSKÉ LURNÍ KULTÉTO

PRESTOF

SLANÁCKÉ HAVNOSTI

VOJTĚPROSSKÁ ZULTURNÍ KIMA

PASOMUST

TEN SMRKY VYNÁŠÍ

WOLKERŮV PROSTĚJOV

O HANÁCKYHO KOHÓTA

PROSTĚJOVSKÉ DNY HUDBY

MEDART

NOC KOSTELŮ

PROSTĚJOVSKÉ KULTURNÍ LÉTO

PROFEST

HANÁCKÉ SLAVNOSTI

PROSTĚJOVSKÁ KULTURNÍ ZIMA

MASOPUST

VYNÁŠENÍ SMRTKY

6. Vyber si jednu z kulturních tradic/akcí města a pozvi na ni obyvatele Prostějova. Tvá pozvánka musí obsahovat všechny důležité náležitosti, které jsou pro pozvánku typické. V pozvánce vycházej z informací, které jsi se dozvěděl/a v dnešní hodině.

Název kulturní tradice/akce:

Úloha nemá jedno správné řešení

7. Vlastními slovy napiš, jak bys definoval/a pojem *tradice*.

Vzorec chování, který se mezi lidmi traduje z generace na generaci.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Eliška Larvová
Katedra:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	PhDr. Pavel Kopeček, Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	Kultura a historie města Prostějova se zaměřením na využití těchto témat ve výuce výchovy k občanství a základů společenských věd
Název v angličtině:	Culture and history of the town Prostějov focused on the usage of these topics in teaching civics and social science
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá historií a kulturou města Prostějov. Práce poskytuje didaktický materiál do výuky, a to v podobě metodických listů pro učitele a pracovních listů pro žáky. Součástí tohoto didaktického materiálu jsou i návrhy dvou exkurzí. Práce je primárně určena žákům druhého stupně základních škol, a to do předmětu výchova k občanství. Její součástí jsou ale i pracovní a metodické listy do předmětů základy společenských věd a český jazyka a literatura, určené studentům gymnázia.
Klíčová slova:	Prostějov, historie, Židé, kultura, osobnosti Prostějova, památky, tradice, didaktický materiál
Anotace v angličtině:	Diploma thesis is focused on history and culture of the town Prostějov. Thesis provides didactic material for lessons in terms of methodological guides for teachers and worksheets. Part of these materials are concepts of two excursions. The thesis is primarily meant for pupils in elementary schools in the lessons of civics. There are also methodological guides and worksheets for students

	at grammar schools, especially for subjects like social science and Czech language and literature.
Klíčová slova v angličtině:	Prostějov, history, Jews, culture, personalities of Prostějov, monuments, traditions, didactic material
Přílohy vázané v práci:	Řešení pracovních listů – 8 příloh vázaných v práci
Rozsah práce:	Počet stran (od úvodu po závěr) - 97, počet znaků (včetně mezer) – 168 651
Jazyk práce:	Čeština